

Gardeners' World

NIEUW JAAR FRISSE START

Recepten voor een kleurrijke tuin • Beplant winterpotten • Tuinieren zonder te spitten
Onze tuinplannen voor het nieuwe jaar • Plant eens iets anders: de lampionboom • Aan de slag met de wintersnoei • Monty's tips voor prachtige piepers • Zaai binnen kiemgroenten • Op reis door de microkos-mos ... **en nog veel meer!**

F&L

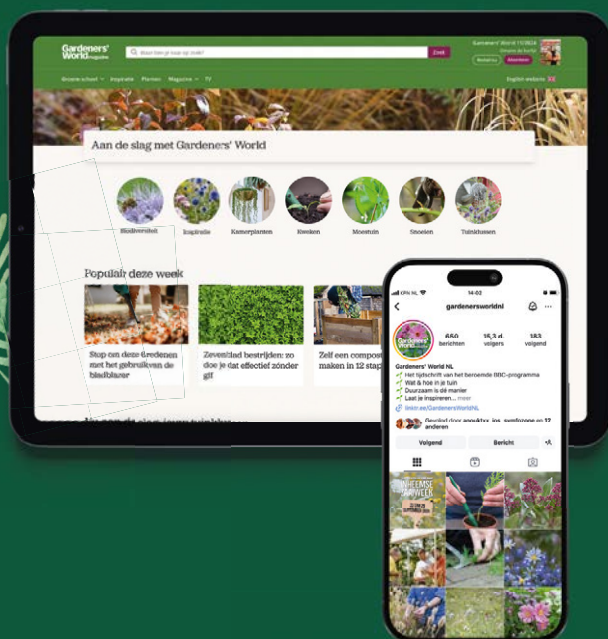

€ 6,99

BP8 1720618398024

Nog meer tuintips?

Op onze website en onze socials vind je nóg meer Gardeners' World. Dagelijks lees je hier nieuwe tips, actuele klusjes, details over onze favoriete planten en nog veel meer.

Neem snel een kijkje op:

www.gardenersworldmagazine.nl

@GardenersWorldNL

Zaaien in hartje winter?

Jazeker! Zaai kiemgroenten op je vensterbank voor snelle vitaminen. In een kas start je nu al met pronkbonen, spinazie, raapstelen & nog veel meer...

Zo oogst je door en door. Je vindt het bij De Zaden.nl

DE ZADEN

www.dezaden.nl

Onze tips in je mailbox ontvangen?

Ontvang elke vrijdag de beste tuintips, inspiratie en klussen voor je tuin en blijf op de hoogte van aanbiedingen. Meld je aan via gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

Mick Jagger liep een blauwtje

In mijn tuin woont een flink aantal egels.

Het begon allemaal met de mater familias Kate Bush. Deze pracht-egel diende zich vele zomers geleden luid smakkend aan te midden van de brokjes van mijn hond Nova. Gezien haar mager lijfje ben ik haar op aanraden van de Egelbescherming gaan bijvoeren met kattenbrokjes. Al snel dijde ze uit tot een prachtige, gezonde diva, die luid knorrend haar ongenoegen uitte op de beelden van de wildcamera, wanneer ik wilde besparen en B-merk brokjes kocht. Na een tijdje verscheen Rambo ten tonele.

Vond ik Kate Bush al een grote en gezonde egel, dan was deze *force of nature* daar niets bij. Mijn geluk kon niet op toen ze een hele rits baby-egels produceerde. Onder een aantal van de nestjes die Kate kreeg, waren kleintjes die bleven terugkomen. Zo is er Petit Kate, Björk, maar sinds kort ook een egel waarvan ik denk dat hij van verderop hiernaartoe is getrokken.

Ik signaleerde hem een keer live terwijl hij de weg overstak om naar onze tuin te komen, toen ik laat thuiskwam. Het was zo'n druktemaker dat hij bijna rondanste van de energie. Mick Jagger was geboren. Ik had de grote hoop dat hij net als Rambo in trek zou zijn bij de hele schare prikkelige schoonheden die mijn tuin inmiddels rijk is, maar helaas. Niet dat hij er niet alles aan gedaan heeft. Het was tenenkrommend om de camerabeelden te zien. Hij leek wel een puberjongen die zijn niet-bestaande biceps probeerde te laten rollen. Aangezien hij vele blauwtjes liep, had hij wel alle tijd om mijn A-merk kattenbrokjes te eten.

Mijn grote hoop voor het nieuwe jaar is dat hij na zijn winterslaap tevoorschijn komt zoals een puberjongen na de zomervakantie: een kop groter, de baard in de keel ver achter zich, en vooral een beetje kalmer. Duimen jullie met me mee? Terwijl zij slapen, ga ik zoetjesaan aan de slag met de eerste tuinklussen. Ik ruim zo min mogelijk op, maar wat wintersnoei en een eerste zaaisel van 2025 (lathyrus!) vrolijken me op. Ook is het een tijd van plannen smeden voor het aankomende jaar. Mijn plannen, en die van de rest van de redactie, lees je vanaf pagina 84.

Ik ben blij dat je dit jaar weer met ons mee tuiniert. We maken er een prachtig, bloeiend 2025 van!

Liefs,

Anne

Anne is ook op Instagram te vinden:
@anne_wiegers

Seizoen

- 10 Wij houden van januari**
We kijken verwachtingsvol vooruit op een nieuw jaar tuinieren.
- 15 The Full Monty**
Alles op Longmeadow komt serieus op gang.
- 16 Topkeuze**
Winterheide geeft het nieuwe jaar een warm welkom.
- 18 Red de bij**
Tips van de Bijenstichting.
- 20 Tuingast van de maand**
De koolmees (*Parus major*).
- 22 Seizoensbak**
Jouw maandelijkse inspiratie voor plantcombinaties in potten en bakken.
- 26 Kweken in de klei**
De kwekers van Kleikracht bereiden zich voor op 2025.

Groene school

- 32 Geniet van prachtige piepers**
Monty's tips voor je beste aardappelooft oit.
- 38 Plant, maar dan anders**
Maak kennis met de lampionboom (*Koeleruteria paniculata*).
- 42 Jouw snoeimaand**
Francis Tophill legt uit hoe je zwarte bessen snoeit.
- 45 Tot op de bodem**
Verbeter de bodemstructuur door niet te spitten (no-dig).
- 50 Geef je potten een oppepper**
Beplant nieuwe winterpotten en fris bestaande potten op.
- 55 Vraag het Anne**
Anne geeft antwoord op tuinvragen.

Inspiratie

- 62 Geheimen van een kleurrijke tuin**
Nick Bailey vertelt je alles over je tuin beplanten op kleur.
- 68 Bucketlist voor natuurliefhebbers**
De redactie onthult enkele van hun favoriete groene bestemmingen.
- 73 Moeiteloos oogsten**
Zaai kiemgroenten op een zonnige vensterbank.
- 77 Op reis door de mikrokos-mos**
Govert gidst je door de fascinerende wereld van mossen.

- 84 Nieuw jaar, frisse start**
De redactie deelt hun plannen voor het nieuwe tuinjaar met je.
- 89 Inheemse held**
Echte koekoeksbloem (*Silene flos-cuculi*).
- 90 Gids voor blijde kamerplanten**
Kamerplanten gedijen het best als je ze op het juiste moment water geeft.
- 96 De grote lathyrus-test**
We presenteren de zes beste soorten pronkerwten voor geur en kleur.

Aan de slag

- 102 Algemene tuintaken**
- 106 Bloemen**
- 108 In de kas**
- 110 Groente & fruit**

En verder

- 6 Prikbord**
- 8 In de tuin van**
- 105 Puzzel en win**
- 112 Colofon**
- 113 Kweekgids**

OP DE COVER

FOTO'S: JASON INGRAM, SARAH CUTTLE, PAUL DEBOIS

- 32 Monty's tips voor prachtige piepers
- 38 Plant eens iets anders: de lampionboom
- 42 Aan de slag met de wintersnoei
- 45 Tuinieren zonder te spitten
- 50 Beplant winterpotten
- 62 Recepten voor een kleurrijke tuin
- 73 Zaai binnen kiemgroenten
- 77 Op reis door de mikrokos-mos
- 84 Nieuw jaar, frisse start

Anne Wieggers hoofdredacteur

Anne is het liefst van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat in de tuin. Komt geregeld aan op de redactie met snoeischaar in de tas en modderige voeten, terwijl ze haar pen en agenda vergeten is. Kweekt zich suf waardoor zij en haar gezin jaarrond uit de tuin eten, en doet niets liever dan anderen net zo enthousiast maken over duurzaam tuinieren als zij. Gardeners' World is de plek waar ze dit allemaal bij elkaar brengt.

Lizanne Croonen redacteur

Lizanne kreeg tuinieren met de paplepel ingegoten. Die lepels maakt ze inmiddels zelf, want houtbewerken als hobby is echt haar ding. In haar weelderige stadstuinje kan ze naar hartenlust experimenteren: van planten vermeerderen tot een insectenhotel of bladkorf maken. Komen de schuttingen op haar af, dan gaat ze wandelen, haar andere grote passie.

Jos Heijmans redacteur

Jos is gek op tuinieren, met een speciale voorliefde voor vurig gekleurde esdoorns, spetterende kniphofia's en schoenen met bloemenpatronen erop. Lees je een leuke woordgrap in ons magazine, dan komt die waarschijnlijk van hem. In zijn schilderachtige tuin (werk-in-uitvoering) aan de IJssel kweekt hij tomaten in zijn kas, zoekt hij de beste plek voor jasmijn en Hibiscus (XL) en denkt hij na over het leven (en een mini-boomgaard).

Iona van den Dries redacteur

Ondanks dat ze in het hart van een drukke stad woont, tuiniert Iona erop los. Op haar dakterrastuin experimenteert ze met allerlei planten, van eetbare soorten tot plukbloemen. Ook haar appartement staat vol, aangezien ze met haar groene vingers menig kamerplant stekt en ze altijd wel plek weet te maken voor nog één plant. Haar liefde voor taal en tuinieren komt goed van pas bij Gardeners' World.

Govert de Jong redacteur

De natuurgids van onze redactie. Doen we een wandeling tijdens de lunch, dan duikt hij geregeld de bosjes in om een bijzonder beestje te onderzoeken. Maakte thuis een prachtige natuurtuin met (inheemse) planten waar het ene na het andere zeldzame diertje zich laat zien. In zijn vrije tijd leidt hij mensen rond in de natuur.

Volg ons ook op onze socials en zoek op @GardenersWorldNL

73

84

Prikbord

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

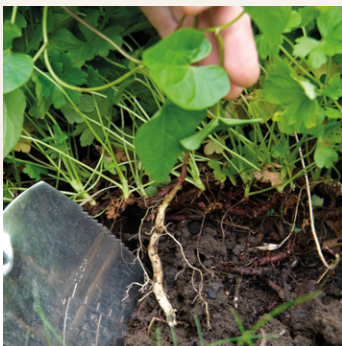
Volg ons ook op onze socials en zoek op @GardenersWorldNL

'Draai'

= haagwinde

(BUURMAN VAN TUINIER KRISTEL)

'Studderen'

= een beetje aanrommelen in de tuin

(TUINIER ERIKA)

'Wachten in de werkbuis tot het licht wordt'

= gereedschap klaarleggen

(TUINIER GERBEN)

'Mindfulness in the garden'

= tuinieren

'Sjanofel'

= anjer (*Dianthus*)

(TUINIER KATRIEN)

Van tafelzoeners tot paaslelies

Misschien herken je deze situatie wel: je zegt een woord waarvan je dacht dat iedereen het kende. Vervolgens kijkt iedereen om je heen je vragend aan. Blijkt dat je een woord gebruikt dat blijkbaar alleen in jouw familie circuleert of deel is van een lokaal dialect. In het geval van redacteur Iona was dat het woord 'tafelzoeners', namelijk tulpen die dusdanig zijn gegroeid in hun vaas dat hun bloemen over de tafel liggen. De redactie was benieuwd welke alternatieve tuinwoorden jullie kennen. Dit zijn jullie inzendingen!

'Paaslelies' = narcissen

(TUINIER FALLON)

'Puinieren'

= het opruimen van een

verwaarloosd stukje tuin (TUINIER RALPH)

'Kruip' = vogelmuur

(BUURMAN VAN TUINIER KRISTEL)

'Slootekantia'

= guldenroede (*Solidago*)

(TUINIER MARGRIET)

'Kikkerbloem'

= fluitenkruid

(TUINIER CHANTAL)

Heb jij zelf alternatieve benamingen, stuur ze ons toe op redactie@gardenersworldmagazine.nl. o.v.v. tafelzoeners.

Monty's dier-vriendelijke tuin

Monty Don ontwerpt zijn eerste tuin voor de Chelsea Flower Show.

De 'Dog Garden' die door Monty ontworpen gaat worden, moet miljoenen hondenliefhebbers inspireren om zelf groene toevluchtsoorden voor hen en hun huisdieren te maken. Monty wil dat de tuin als voorbeeld kan dienen voor zowel honden als eigenaren. De presentator doet al vele jaren verslag van het evenement, maar dit wordt de eerste tuin die hij zelf ontwerpt voor de show. In 2022 ontving Monty de RHS Victoria Medal of Honour (VMH), de hoogste onderscheiding in de tuinbouw. De onderscheiding is mede een erkenning voor zijn rol als ambassadeur van het tuinieren. Sinds 2011 wordt Gardeners' World gepresenteerd vanuit zijn eigen tuin, Longmeadow, waar zijn geliefde honden spelen, slapen of soms in de weg lopen terwijl Monty zijn tuinklussen uitvoert.

In Monty's hondentuin komt een afgescheiden gebied waar mensen kunnen genieten van prachtige planten en waar honden (onder toezicht van hun baasjes) mogen komen. Deze ruimte moet mensen bewust maken van bepaalde planten die giftig zijn voor honden en andere huisdieren. Hier zal een mix van bekende en favoriete planten worden geplant, evenals een duidelijk 'ballen'-thema met alliums en diverse bolvormig gesnoeië struiken.

In het midden van de tuin ligt een gazon, dat weliswaar wordt onderhouden, maar bedoel is voor de hondjes om te luieren, slapen, rollen, spelen, krabben en achter ballen aan te rennen. Een grote boom werpt schaduw op het gras.

Het gazon loopt over in langer gras dat is beplant met sierbollen die in het voorjaar bloeien. Bakstenen paden lopen rechtdoor en creëren doorkijkjes (à la Longmeadow) waarbij één pad de route door de tuin vormt voor bezoekers en een ander pad haaks hierop naar het tuinhuis leidt.

De Chelsea Flower Show vindt plaats van 20 tot en met 24 mei in Londen.

FOTO'S: JASON INGRAM; TIM SANDALL; FLICKR / KANG-MIN LIU

agenda

De leukste tuin- en natuurevenementen voor deze maand

Nationale Tuinvogeltelling

Wanneer: 24 t/m 26 januari 2025

Waar: jouw eigen tuin

Info: vogelbescherming.nl/tuinvogeltelling

Ook dit jaar organiseren Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland de Nationale Tuinvogeltelling. Dankzij deze telling weten we hoe vogels in de winter onze tuinen gebruiken. In drie gemakkelijke stappen doe je mee:

1 Tel één keer een half uur de vogels in je tuin of op je balkon. Vliegen de vogels alleen maar over jouw tuin? Die tellen niet mee.

2 Noteer alle waarnemingen van een soort in jouw tuin of op je balkon. Maar tel deze waarnemingen niet bij elkaar op, want dan loop je het risico dezelfde vogel dubbel te tellen. Geef alleen het hoogste aantal door van een soort die je tegelijk hebt gezien.

Dus: zie je in jouw tel-halfuur 3 koolmezen tegelijk en even later 5 koolmezen? Dan geef je door: 5 koolmezen.

3 Jouw telling geef je gemakkelijk door via de web-app mijntuinvogeltelling.nl. Het telformulier staat dan voor je klaar. Vul je telling uiterlijk maandagochtend 27 januari in vóór 12 uur.

Tulpendag

Wanneer: 18 januari

Waar: Museumplein, Amsterdam

Info: tulpentijd.nl

Traditiegetrouw wordt op de derde zaterdag van januari de start van het (snij)tulpenseizoen gevierd. Op het Museumplein in Amsterdam wordt een tulpenpluktuin aangelegd met 200.000 tulpen. Om 13.00 uur wordt de pluktuin geopend en mag iedereen een gratis bos tulpen plukken.

Lezersfoto

Van lezer Jaap Schuurring ontvingen we deze 'vegetarische döner kebabs'. Hij vermeldt erbij: "Een hopelijk inspirerende manier om blad te verzamelen. Leuk om te doen met de kinderen." Doe jij ook wel eens dingen anders dan anders? Dan ontvangen we graag jouw foto's. Stuur ze naar redactie@gardenersworldmagazine.nl.

In jouw tuin

Wil jij iets vertellen over
jouw tuin? Ga naar
[gardenersworldmagazine.nl/
jouw-tuin](http://gardenersworldmagazine.nl/jouw-tuin) en stuur ons
jouw verhaal.

In de tuin van ...

Joep Beneken Kolmer

uit Haarlem

Graag laten wij onze tuin zien,
bij onze woonboot in Haarlem
Spaarnwoude.

Joep Beneken Kolmer (1) en Willem de Wit.

“Tuinieren in potten is anders dan gebruikelijk, maar volgens ons mag het resultaat er best zijn.”

De tuin is aangelegd op een steiger waardoor we alles in containers hebben. Dat is een andere manier om te tuinieren dan te doen gebruikelijk, maar volgens ons mag het resultaat er best zijn. Door de jaren heen hebben we met vallen opstaan veel geleerd over wat in ons micro klimaat wel of niet wilde groeien. Dat levert elk seizoen weer een compleet nieuwe look voor onze tuin. Daarnaast verblijft onze cactus-collectie gedurende de zomer ook in onze tuin. Op de foto's zie je onze tuin in al zijn zomerse glorie.

Wij houden van januari

“Ik wens U een jaar
Als een alfabet
Met alle letters van A tot Z
Van arbeid, blijheid en
Creativiteit
Tot zegen, zon en zaligheid.”

GUIDO GEZELLE

De Romeinse god Janus, naar wie deze spannende maar niet bepaald sympathieke maand is vernoemd, had twee hoofden. Het ene hoofd keek met een mengeling van weemoed en opluchting terug op het afgelopen jaar. Het andere keek angstig en toch ook verwachtingsvol vooruit naar wat voor spannends het nieuwe jaar ging brengen. Ik denk dat we ons allemaal een beetje zo voelen aan het begin van het jaar. De gezelligheid van de kerstdagen is verleden tijd, de ietwat geforceerde vrolijkheid van oudejaarsavond is voorbij en we kijken allemaal uit naar een nieuw jaar tuinieren.

Sterren van de maand

Galanthus elwesii 'Beluga'
en *Eranthis hyemalis*

We brengen je deze 'Wij houden van'-pagina's nu al een hele tijd en je zou kunnen denken dat we er een beetje moe van worden, vooral als het gaat om de kale, eerste maanden van het jaar. Maar niets is minder waar, want wat zegt er nou beter 'Het is nieuwjaar!' dan een sneeuw-klokje of een winterakoniet? De doorgewinterde galantofiel heeft al sinds oktober sneeuwkllokjes in bloei staan, maar voor de meesten van ons is dit een nieuwjaarsgeschenk. Een beetje frisheid in de tuin na de kerst.

Galanthus elwesii 'Beluga'

Plant in het vroege voorjaar 'in het groen'. Deze doen het veel beter dan bollen in de herfst. Deel de pollen in de lente.

Hoogte x Breedte 15 cm x 10 cm

Eranthis hyemalis

Nog vroeger dan het sneeuwkllokje. Staat geweldig rond de voet van bomen. Zeer giftig dus draag handschoenen bij het scheuren. **H x B** 10 cm x 5 cm

▲ Roze peper

Er is een *Daphne* (peperboom) voor de meeste tuinen en dit is een van de grotere variëteiten. De bloemen zijn aangenaam roze, maar dat is niet de belangrijkste reden om deze struik te nemen. Het is de zoete geur die door de koude, frisse lucht van de winter zweeft.

Daphne bholua 'Gurkha'

Geef hem een beetje schaduw en beschutting tegen koude wind. Zo min mogelijk snoeien. Plant langs paden.

H x B 2 m x 1,5 m

► Niet voor de poes

Kijk naar deze plant in het heldere zonlicht van een zomerse dag en je vindt hem vast een saaie piet. Hij heeft onopvallende bladeren en heeft de uitstraling van een politicus. Maar in deze tijd van het jaar zien de bladeren er gepolijst uit (of, zoals in dit geval, elegant berijpt) en die fantastische katjes toveren zelfs op de somberste januarimiddag een glimlach op het gezicht.

Garrya elliptica

De beste variëteit voor katjes is 'James Roof'. Neem halfrijpe stekken in de zomer.

H x B 3 m x 3 m

Witte winterwonderplant

Wij worden elke winter weer blij van de vrolijke, frisse kerstroos. De bloemen hangen heel lichtjes naar beneden, wat ze beschermt tegen regen. Zet de plant daarom iets hoger in je tuin. Hij heeft de neiging tot kruisbestuiving, dus de nakomelingen kunnen elke kleur hebben, van crèmekleurig tot dieppaars.

Helleborus niger

Bescherm tegen koude wind. Planten kunnen in de lente worden gedeeld. Een mulch in het najaar voedt en beschermt de planten voor een betere groei.

H x B 35 cm x 45 cm

Getekend door de winter

Jazeker, je leest het goed: cycclaam in de winter! Niet vanwege de bloemen, want die zijn er allang niet meer, maar om de prachtig getekende, marmeren bladeren. Deze verschijnen samen met de bloemen en zorgen voor bodembedekking tot in de lente.

Cyclamen hederifolium

Verzamel zaad uit de opgerolde bloemsteeljes na de bloei in september. Laten weken en direct zaaien.

H x B 10 cm x 15 cm

Alletijdsvriendje

Deze plant is een echte overleever en dus geschikt voor alle seizoenen. Hij is pluizig in de zomer, met bladeren die goed passen bij de kleur van de border. Als de warmte afneemt en de herfst aanbreekt, levert hij geurige en vitaminerijke zaden (lekker bij vis). In de wintermaanden vormt hij een spookachtig skelet bij vorst en in de lente zorgt hij voor een groot aantal zaailingen.

Foeniculum vulgare

Venkel zaait zichzelf uit, dus hou hem een beetje in toom. Goed voor bestuivende insecten.

H x B 1,8 m x 50 cm

The Full Monty

Het is dan wel midwinter, maar dit is het moment dat alles op Longmeadow weer serieus op gang komt. **Monty** pakt die handschoenen graag op.

Het nieuwe jaar staat voor de deur en zal snel in een stroomversnelling komen, zoals alles beangstigend snel gaat als je ouder wordt. Als je eenmaal een bepaalde leeftijd hebt bereikt, lijken de zorgeloze dagen uit je jeugd een vage herinnering. Maar dat maakt niet uit, het is wat het is. Het is tijd om de mouwen op te stropen, je schrap te zetten en de tuinkleren aan te doen.

Hier op Longmeadow hebben we heel wat in te halen voordat we klaar zijn om de *Gardeners' World*-televisieploeg te ontvangen over een paar weken. Het is een vreemd iets. Tot Kerstmis voelt filmen – en eigenlijk de hele tuin – ver weg. Het lijkt iets wat een tijdje geleden is gebeurd en in een verre toekomst zou kunnen gebeuren, maar niet nu in deze donkere en modderige tijd. Maar over een week of wat is alles anders. We hebben eigenlijk een paar maanden respijt, maar als we overstromingen, sneeuw, vorst en regen meerekenen, is er helemaal niet zoveel tijd. Het is alsof je een voorstelling voorbereidt op de première, hoewel jullie hopelijk niets meekrijgen van alles wat achter de schermen gebeurt, en dat het lijkt alsof de camera alles op natuurlijke wijze registreert.

In januari en februari mogen we er ongehinderd een puinhoop van maken en als het nat weer is, kan het op Longmeadow inderdaad een grote puinhoop zijn. Er moeten leidingen gelegd worden, zodat het regenwater van de daken opgevangen kan worden en het overloopwater naar de vijver in de Damp Garden geleid kan worden. In de Cottage Garden komt een nieuwe centrale bestrating als onderdeel van het nieuwe beplantingsplan, en er worden nog eens dertig rozen toegevoegd om het bloeiseizoen te verlengen tot laat in de zomer en vroeg in de herfst. Nu de buxushaag en de leipen zijn verwijderd, lopen de borders over in de paden en moeten ze een mooie rand krijgen. We hebben in de loop der jaren allerlei soorten afbakening gebruikt, maar

het beste is cortenstaal, dat we ter plekke in elkaar lassen. Leuk, maar meer rommel.

Er moeten nieuwe paden worden afgegraven met een graafmachine en opnieuw worden bestraat – wat lang geleden al had moeten en nu dus dringend nodig is – en dit moet klaar zijn voordat de tien ton verteerde mest wordt geleverd om de borders te mulchen. Dit moet allemaal in kruiwagens en met de hand worden uitgestrooid.

Er moeten ook zes bomen worden omgezaagd en opgeruimd. Dit doe ik met pijn in het hart, maar het is volledig te wijten aan het feit dat ik dertig jaar geleden te veel bomen te dicht op elkaar heb geplant. Hopelijk heeft dit

tot gevolg dat de overgebleven bomen meer ruimte hebben om ongestoord te groeien in plaats van te vechten voor licht en ruimte, en al het licht in de rest van de tuin te blokkeren. De moraal van het verhaal is dus: denk goed na en denk groot als je deze winter bomen plant in je eigen tuin.

Sommige bomen kunnen worden verplaatst in plaats van gekapt. Ik heb twee Ierse taxussen in de kruidentuin die op de verkeerde plek staan en ik ben van plan ze te verplaatsen, maar niet nu. Dat kan het beste in april gebeuren, als de grond een beetje is opgewarmd.

Niet alle werkzaamheden zijn zo groot en meeslepend, trouwens. Ik hou van het positieve gevoel dat zaaien in januari met zich meebrengt. Ik zaai pepers, uien, lathyrus, tomaten, rucola, peterselie, little gem-sla, veldsla, aubergines en prei. En als de grond droog genoeg is, plant ik plantuien en sjalotten. Natuurlijk is dit alles afhankelijk van extra warmte en de verwarmde kweekbank is een van de beste investeringen die ik ooit heb gedaan. Ik kocht de onze in 1997 en hij heeft zichzelf al vijftig keer terugbetaald.

Ik neem in januari ook houtstekken van rozen, taxus en min of meer elke bladverliezende struik. De waarheid is dat ik er veel te veel heb en dat we ruimte tekortkomen in de kas. Die staat vol met planten die ik heb vermeerderd en waar ik (nog) geen plek voor heb gevonden. Maar mijn kinderen beginnen te tuinieren, dus ik heb het gevoel dat de meeste planten wel een thuis zullen vinden.

En te midden van de rommel en het gedoe, het herstellen, opruimen, maken en voorbereiden, verschijnen de sneeuwklodjes, akonieten, de eerste irissen, cyclamen, hazelaars, viooltjes en een paar vroege primula's. De tuin komt tot leven en de planten worden wakker. Het is tijd om van elk kostbaar moment te genieten.

Monty

“Ik hou van de positiviteit van zaaien in januari.”

Topkeuze

Winterheide

In de guurste maand bieden deze rijke, scherpe kleuren een warm welkom aan het nieuwe jaar.

Er zijn twee soorten heide: zomerheide (*Calluna vulgaris*) en winterheide (*Erica darleyensis*). *Calluna* bloeit van augustus tot november en *Erica* van december tot april. Beide zijn zuurminnende planten, maar *Erica* verdraagt – in tegenstelling tot *Calluna* – ook wat kalk. Er is een Schots volkslied dat gaat over het plukken van wilde bergtijn tussen de bloeiende heide. De tekst van dat lied is vast niet door een botanicus geschreven, want die twee kunnen helemaal niet samen. Tijd houdt namelijk wel enorm van kalk. Ja maar, hoor ik je zeggen, *Erica* toch ook? Klopt, maar die groeit dan weer niet in het land waar het lied over gaat. Tot zover deze les.

De kalktolerante *E. carnea* is misschien wel de meest gekweekte wintergroene dwergplant ter wereld en is betrouwbaar winterhard. De lang houdbare, sierlijke klokjes in rood, roze of wit worden afgezet tegen kort, naaldachtig blad in rijke groen-, brons- en goudtinten.

■ **Standplaats** In volle zon met goede afwatering. Liefst in zure, neutrale (voor *E. carnea* ook lichte kalk-) grond. Plant hem diep, zodat de onderste groei op de grond rust.

■ **Verzorging** Mulch met onkruidvrij organisch materiaal in de herfst. Snoei terug in de lente na de bloei, maar snoei niet in oude houtgroei. Op zware kleigrond of zeer kalkrijke grond, in verhoogde bedden telen. Goed te combineren in potten, met kleine winter- en voorjaarsbollen.

1

❶ *E. darleyensis*
'Kramer's Rote'

Een variëteit die maandenlang bloeit, met rijke paarse bloemen en donkergroen blad.

Hoogte x Breedte 30 cm x 45 cm

❷ *E. carnea* 'Pink Spangles'

Laag en breed groeiend, helder-groen blad combineert goed met zeer bloeirijke bloemen.

H x B 15 cm x 40 cm

❸ *E. carnea*
'Springwood White'

Grote, witte bloemen langs hangende groei, waardoor het een prachtige bodembedekkende plant is. **H x B** 20 cm x 45 cm

❹ *E. darleyensis*
'White Perfection'

Heldergroen blad op brede, opgaande planten. Lang seizoen van witte bloemen met chocoladebruine puntjes.

H x B 40 cm x 70 cm

❺ *E. carnea* 'December Red'

Roze bloemen worden donkerder naarmate ze rijpen, tegen een rijk groen blad. Nog zo'n geweldige bodembedekkende plant.

H x B 15 cm x 45 cm

Winterheide

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoei												

Bijenportret

De witbaardzandbij

De witbaardzandbij (*Andrena barbipennis*) hoort bij de familie van de zandbijen waarvan er wereldwijd wel 1500 soorten bestaan. In Nederland komen 74 soorten zandbijen voor.

Wat opvalt bij witbaardzandbijen is dat mannetjes en vrouwtjes er zo verschillend uitzien. Zo zijn de mannetjes zwart

met witachtige beharing. De vrouwtjes daarentegen zijn van boven roodbruin en van onderen geelbruin behaard. De witbaardzandbij is ongeveer 10 tot 12 mm groot. Ze komen voornamelijk voor op open en zanderige plekken, tot in de bebouwde kom.

Zoals de meeste zandbijen is ook deze witbaardzandbij een

solitair levende soort. Ze overwinteren als volledig ontwikkelde gevleugelde bij in de broedcel. Ze vliegen van eind maart tot juli met een piek in april. De mannetjes verschijnen in het algemeen iets eerder dan de vrouwtjes. Dan zie je de mannetjes 'patrouilleren' boven de broedplaatsen. De vrouwtjes die tevoorschijn komen

worden meteen door een mannetje bevrucht. Daarna accepteert het vrouwtje geen toenadering door andere mannetjes meer.

Deze bij nestelt in gangetjes in zanderige bodem, het liefst dicht bij elkaar. Qua voedsel is deze bij niet kieskeurig. Ze worden vaak gezien op bloeiende wilgen in het voorjaar.

Red de bij

Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

Leer meer over bijen en
abonneer je gratis op
onze maandelijkse
bijenportretten
per mail.

Verschil bijen en wespen

We kennen allemaal bijen en wespen, maar wat is nu het verschil tussen deze beide vliegers?

Bijen en wespen worden vaak door elkaar gehaald. Het is belangrijk om het verschil tussen een bij en een wesp te weten. Wespen zijn agressiever en slechts enkele soorten veroorzaken soms overlast. Van bijen is weinig te vrezen. Daarbij zijn bijen onmisbaar voor de natuur en de bevruchting van voedselgewassen.

De bijen zijn vaak flink behaard, ook onder hun poten en buik. Ze hebben brede poten, zijn vegetarisch en hebben een angel. En ze verzamelen stuif-

De Duitse wesp is één van de bekendste wespensoorten.

meel. De wespen die zijn bijna allemaal kaal en zijn vleeseters. Je kunt ze dus met hun prooi zien vliegen. Hun lijf is ingesnoerd als een wespentaille en ze hebben een angel. De groot-

ste verwarring ontstaat door wespbijen die juist op wespen lijken. Echter een insect met een prooi is dus nooit een bij en een insect dat stuifmeel verzamelt is nooit een wesp.

Goed gecamoufleerd, maar verwar hem niet met een wesp: de smalbandwespbij.

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemenborders.

www.bijenstichting.nl

Tuingast

van de maand

Door de korte dagen hebben vogels minder uren daglicht om voedsel te vinden en de natuurlijke voorraden bessen zijn meestal opgegeten. Aanvullend voedsel zoals zonnebloemharten en mezenbollen kunnen vogels helpen, samen met een schaalje vers water. Zorg ervoor dat de voederbakken en vogelbaden brandschoon zijn om de verspreiding van ziektes te voorkomen. Voor trekvogels die minder gewend zijn aan mensen, kun je kleine hoeveelheden voedsel achterlaten op afgelegen plekken zoals de achterkant van de border.

Bij zacht weer kunnen egels vroeg uit hun winterslaap komen, maar ze zullen weinig of geen voedsel vinden om in leven te blijven. Sommige egels zijn laat in het seizoen geboren en te klein om te overwinteren, dus moeten ze naar een opvangcentrum gebracht worden. Extreem weer zorgt voor uitdagingen voor tuindieren, maar wij kunnen ze voedsel en onderdak bieden.

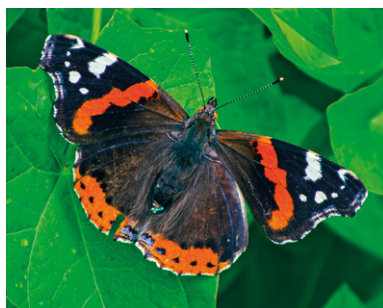
Dit kun je tegenkomen

Koolmees (*Parus major*)

Onze grootste mees heeft een zwarte kop met witte wangen en een groengele borst en buik met een zwarte streep in het midden. Bij mannetjes is de streep een statussymbool. Hoe breder, hoe groter de kans dat een vrouwtje hen kiest.

Het mannetje roept met een kenmerkend lied, dat klinkt als "tsjie-tsjie-tsjieeee", dat hij steeds maar weer herhaalt. De koolmees is een bosvogel die nestelt in holtes in bomen, en insecten, zaden en noten eet. Hij heeft zich echter goed aangepast aan de tuin en maakt regelmatig gebruik van mezenkastjes en vogelvoederhuisjes.

De paring vindt plaats in april of mei en het vrouwtje legt tot negen eieren. Beide ouders voeden de kuikens met rupsen en andere larven. De jongen

De atalanta kun je zien op warme, zonnige dagen.

vliegen na twee tot drie weken uit. In de winter sluiten ze zich aan bij andere mezen en vormen ze zwermen die samen op zoek gaan naar voedsel.

Kijk ook uit naar

■ Honingbijen, die op zachte dagen uitvliegen, kunnen op de grond blijven liggen als de temperatuur daalt. Raap ze voorzichtig op en zet ze op een zonnige plek of op een bloem in de buurt, waar ze zich voeden met nectar om energie te krijgen om te vliegen.

■ Kramsvogels en koperwieken, die zich samen met andere lijsters tegoed doen aan bessen en appels.

■ Atalanta's, die op warme dagen uit hun winterrust (geen winterslaap) komen om van de zon te genieten, voordat ze terugkeren naar hun schuilplaats.

Koolmezen nestelen meestal in holtes in bomen, maar ze gebruiken ook vogelhuisjes.

“Bij mannetjes is de zwarte streep een status-symbool, dat aangeeft of hij al dan niet een goede partner zal zijn.”

Seizoensbak

Paarse helleborussen en felgele primula's zijn een prachtige combinatie tegen de winterse somberheid.

Jolijt in januari

Trotseer de winter met deze levendige plantenbak, die zeker zal opvallen tussen de troosteloze wintersilhouetten. Zelfs in januari heb je geen gebrek aan vrolijke opties. Deze torenhoge helleborussen 'Penny's Pink' zijn perfect. We konden een paar knalgele primula's ook niet weerstaan: ze zijn in deze tijd van het jaar vrijwel overal te koop voor een leuke prijs.

Net zo oogverblindend is deze heldere *Acorus*

gramineus 'Ogon', oftewel dwergkalmoes. Deze plant gedijt goed in vochtige, vruchtbare grond. Om te voorkomen dat hij uitdroogt als het weer warmer wordt, kun je hem later uitplanten in een drassig deel van de tuin of langs de randen van een vijver.

Als klap op de vuurpijl wordt deze kleurrijke pot aangevuld met bonte viooltjes. Als je de uitgebloeide bloemen regelmatig verwijdt gaan ze door tot ver in het nieuwe jaar.

Tips

Zet de planten dicht op elkaar door de wortelkluiten voorzichtig samen te knijpen. Zo benut je de ruimte optimaal.

Voor een goede start laat je helleborussen in hun potten weken voordat je ze plant.

Wij gebruikten

- ① *Helleborus* 'Penny's Pink' x 2
- ② *Acorus gramineus* 'Ogon' x 3
- ③ *Leucothoe* 'Scarletta' x 1
- ④ *Viola* 'Sorbet Mixture' x 5
- ⑤ Gele primula x 1
- ⑥ *Dryopteris erythrosora* x 2
- ⑦ Pot van 40 cm

"Vanaf dit nummer delen we elke maand mooie en inspirerende plantcombinaties voor in potten en bakken."

Meer inspirende bakken

Fleur je terras of stoep op met deze drie eenvoudig te maken potten

Klassiekertje

De kerstdagen mogen dan voorbij zijn, dat is nog geen reden om 'rood' je rug toe te keren. Deze klassieke combinatie van skimmia en cyclaam zorgt voor gezelligheid wanneer de Driekoningen allang zijn vertrokken. Voeg een bonte carex toe voor extra pit!

Wij gebruikten

- ① *Skimmia japonica* 'Thereza' x 1
- ② Mini-cyclaam x 1
- ③ *Carex oshimensis* 'Evergold' x 1
- ④ *Hedera* 'Ann Ala' x 1
- ⑤ Groene pot ca. 30 cm

Pure elegance

Deze chique combinatie voegt een elegante sfeer toe aan een beschut terras. Het nieskruid is een genot in deze tijd van het jaar en kan worden verplaatst naar een halfschaduwrijke plek in de tuin als de pot is uitgebloeid. Een wit oranjeboompje met onrijpe bessen zorgt voor een centraal focuspunt. Het zilverstruikje bedekt de harde randen van de emmer en voegt mooie textuur toe. Haal het kussenstruikje bij vorst naar binnen.

Wij gebruiken

- ① *Helleborus niger* x 2
- ② *Leucophyta brownii* (zilverstruikje) x 2
- ③ *Solanum pseudocapsicum* (oranjeboompje) x 1
- ④ Verzinkte emmer ca. 30 cm

Slim hergebruiken

Bijna alles kan een plantenbak voor planten zijn: deze combinatie maakt slim gebruik van een wijnkrat die tijdens de feestdagen soldaat werd gemaakt. De planten in deze kist zijn er niet alleen om naar te kijken of aan te ruiken, het is ook belangrijk om ze aan te raken! Zolang je maar niet in ze knijpt. Wij gebruiken.

- ① *Podocarpus 'Kilworth Cream'* x 1
- ② *Erica x darleyensis* 'Silberschmelze' x 2
- ③ *Cyclamen coum* x 3
- ④ *Acorus gramineus* 'Variegatus' x 2
- ⑤ Houten wijnkrat ca. 40 cm x 30 cm x 20 cm

Kweken in de klei

Terwijl de natuur in diepe rust is, bereidt Kleikracht zich voor op het jaar 2025. We richten de kwekerij verder in en denken na over hoe we komend jaar op onze nieuwe kwekerij te werk gaan. Hoe loopt de watervoorziening vanuit de regenwater-opslag naar de moederbedden? Staat die composthoop eigenlijk wel op een goede plek? Hoe leggen we het pottenveld zo aan dat klanten er fijn rond kunnen struinen?

De werkzaamheden op de kwekerij gaan met volle (klei)kracht vooruit.

Over kwekerij Kleikracht

Wij zijn Jordy, Rowenna en Pien. Samen zijn we kwekerij Kleikracht, een vasteplantenkwekerij in Culemborg. Ons doel is om mensen te voorzien van gezonde, mooie en bovenal gifvrij gekweekte planten. In ons assortiment vind je veel wilde inheemse soorten, maar ook een aantal cultivars en exoten die een positieve bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Je vindt Kleikracht ook op Instagram: @kwekerij_kleikracht.

Anne: We gaan de jonge knappe koppen van deze nieuwe kwekerij het hele jaar volgen. Ik ben heel erg blij dat de nieuwe generatie kwekers opstaat. Dat is hoopvol voor de (tuin)toekomst!

Een doorlopend punt van aandacht is het assortiment: welke planten bieden we als kwekerij aan? Het korte antwoord: gifvrije vaste planten, die goed zijn voor biodiversiteit en passen bij de regio Rivierenland. Daarmee lijkt de kous af, maar er zijn een hoop haken en ogen. Wat biodiversiteit betreft kom je bijvoorbeeld al snel uit bij een discussie over inheemse wilde planten versus exoten en gecultiveerde planten. In principe is de wilde, inheemse (oftewel ongekultiveerde) plant beter voor de biodiversiteit

dan de gecultiveerde variant of een exoot. Er zijn zelfs gecultiveerde varianten die nadelig zijn voor insecten, omdat de insecten de plant niet meer kunnen herkennen door sterk afwijkende kleur of dubbel gevulde bloemen waardoor nectar niet bereikbaar is of minder geproduceerd wordt door de plant. Maar kun je dan helemaal geen exoot of cultivar in je tuin zetten?

Terug naar de kern

Voor je het weet verandert tuinieren op deze manier in een complexe discussie over wat

Agastache foeniculum (dropplant).

Achillea 'Walther Funcke'.

juist en onjuist is. Niet bepaald de ontspanning die je in je tuin hoopt te vinden, en dus is het belangrijk om het terug te brengen naar de kern. Voor ons als kwekerij betekent dit dat een groot gedeelte van het assortiment bestaat uit inheemse wilde planten. Voor de verdere selectie gebruiken we onze zintuigen: als we de insecten zien en horen vliegen rond een bepaalde cultivar, dan heeft die cultivar voor ons waarde!

Voor exoten geldt hetzelfde: door kritisch te kijken komen we een heel eind in de selectie. Immers: dropplant (*Agastache foeniculum*) mag dan wel van oorsprong Noord-Amerikaans zijn, het is zo'n overduidelijke bijenmagneet dat we haar het liefst in elke tuin zien.

Wij hopen op onze kwekerij ontspanning te kunnen bieden aan onze bezoekers: lekker struinen tussen de moederbedden, luisteren naar de vogels en de insecten, en met een gerust hart kunnen speuren naar planten die mooi passen in de tuin, zonder daarbij te hoeven stressen over of deze plant wel juist is. Die moeite hebben wij immers vast gedaan. Ons advies zou dan ook zijn: maak het jezelf niet te moeilijk. *Achillea millefolium* is een prachtige inheemse wilde plant, maar als je de *Achillea* 'Walther Funcke' liever in je tuin zet vanwege de prachtige kleur, dan moet je dat zeker doen! Bezig zijn voor biodiversiteit mag ook gewoon leuk zijn!

“De dropplant mag dan wel een exoot zijn, maar het is zo'n overduidelijke bijenmagneet dat we haar het liefst in elke tuin zien.”

Tips van Kleikracht

- Mocht je nog meer willen doen voor de biodiversiteit, dan kan dat heel eenvoudig! Door rommelhoekjes in je tuin te maken (bijvoorbeeld van dakpannen, wat stenen of een berg snoeiafval) creëer je kleine schuilplaatsen waar allerlei beestjes zich in kunnen nestelen. Als je de ruimte hebt voor een poel, dan is dat ook een fantastische aanvulling.
- Ook kunnen wij de app *ObsIdentify* (van waarnemen.nl) zeer aanbevelen. Door foto's van insecten te maken en in de app te zetten ontdek je wat er allemaal in je tuin leeft en kun je jaar na jaar gaan bijhouden wat je vindt!
- Daarnaast raden we de podcast *Iedere tuin telt* van NTR Focus aan om met veel tuin-voorpret de winter door te komen. Wij verheugen ons in elk geval enorm op de lente!

Oerdegelijke kwaliteit met Japans staal

Het verhaal van Okatsune en Silky

Voor snoeiklussen is goed gereedschap onontbeerlijk. Naast het gebruiksgemak van goed tuingereedschap, is het ook nog eens beter voor je planten, bomen en struiken als er nette snoeiwonden achterblijven, zodat deze sneller kunnen herstellen. De Wild uit Roosendaal is exclusief importeur van het Japanse snoeigereedschap van Silky en Okatsune en brengt hiermee serieuze kwaliteit de tuin in.

Twee-in-een

Op zoek naar kwaliteitsgereedschap? Zowel de snoeischaar van Okatsune als de snoeizaag van Silky is verkrijgbaar in een mooie geschenkverpakking. Dit is inclusief een rubberen holster die je aan je riem kunt bevestigen. Zo heb je altijd degelijk, lichtgewicht snoeigereedschap bij de hand wanneer je in de tuin aan de slag gaat. Oprecht handig en voorkomt dat je het gereedschap laat slingeren in de tuin.

Katsuji Miyawaki, grondlegger van Silky

In het hart van Japan, in 1919, vervaardigde Katsuji Miyawaki zijn eerste 'Silky'-zaag. Meer dan 100 jaar later zet de derde generatie Miyawaki dit meesterschap in Japans staal voort, met de modernste technieken. Dit merk je dan ook in het gebruik van deze vlijmscherpe zagen.

Aan de slag met Silky Super Accel

De Silky Super Accel vouwzaag is een ijzersterke zaag voor algemene zaagklussen in de tuin (of voor professioneel gebruik). Het rechte zaagblad maakt dat je zeer precies kunt zagen en de vorm en scherpte van de zaagtanden zinken gemakkelijk in de takken en stammen die je wilt verwijderen.

Opvallend aan deze zaag is het zeer lichte gewicht van slechts 202 gram, dus je merkt nauwelijks dat je het bij je draagt. Het stevige handvat is van rubber en geeft goede grip tijdens het zagen. In tegenstelling tot een reguliere zaag, werkt de Silky vouwzaag op de trekbeweging. Eenmaal gewend aan deze Japanse zaagtechniek, zul je merken dat het minder belastend voor je lichaam is dan een duwbeweging. Zorg dat je enkel kracht zet op de trekbeweging zodat het dunne blad niet buigt.

Moet je veel op kniehoogte of boven schouderhoogte zagen? Dan is wellicht een gebogen blad een nog fijnere optie, omdat je hiermee op deze hoogten beter kunt zagen. Gelukkig heeft Silky ook ruime keuze in handzagen met gebogen blad!

Tsuneichi Okano, grondlegger van Okatsune

De Okatsune-snoeischaars zijn bij velen al bekend als degelijk, eenvoudig opgezet snoeigereedschap, maar zeer sterk en doeltreffend. In 1925 startte meestersmid Tsuneichi Okano zijn carrière, wat uitgroeide tot het bedrijf Okatsune in de jaren 40. De snoeischaars zijn vervaardigd uit Izumo Yasugi-staal, waar ook de befaamde katana's (samoeraizwaarden) van gemaakt zijn. Keihard en vlijmscherp dus.

Deze staalsoort heeft een hoog koolstofgehalte en Tsuneichi heeft met een innovatief temperingsproces superieure snoeischaars geproduceerd met een hardheid van 60,0 tot 61,0 op de Rockwell-

schaal. Deze hoge hardheid zorgt ervoor dat de snijrand scherp blijft en dat de messen soepel door zacht én hard hout snijden.

Aan de slag met de Okatsune 103 snoeischaar

Het is een bevredigend geluid dat je hoort wanneer je met de Okatsune-snoeischaar knipt. Door zacht hout glijdt je als een mes door de boter. Bij harder hout moet je iets meer druk zetten, maar ook daar komt de snoeischaar moeiteloos doorheen.

Door het V-scharnier vouwt de schaar weer gemakkelijk open. Het blijkt maar weer dat de kracht in de eenvoud zit (en de kwaliteit van het materiaal).

De snijwond is keurig netjes en een spoor van kneuzing is niet te bekennen. Dit komt doordat het snijblad aan twee kanten geslepen is. Door het slimme ontwerp en de weinig bewegende onderdelen is de schaar gemakkelijk schoon te maken en blijft er

Traditie

Traditioneel zijn de handgrepen ontworpen in rood en wit. Een herkenbare combinatie (en makkelijk terug te vinden in de tuin). Deze kleuren staan ook symbool voor 'geluk' in Japan, het land van de rijzende zon.

minimaal vuil aan zitten. Extra handig is de vergrendeling aan het handvat, dat je gemakkelijk dicht kunt klappen. Vervolgens berg je de schaar veilig op. Kleine tip: zorg dat je het handvat niet te dicht bij de scharen vasthoudt om te voorkomen dat je vel (of handschoen) tussen het scharnier komt.

Doe mee en win!

Van De Wild mogen wij **2x een Okatsune en Silky geschenkverpakking weggeven**, ter waarde van € 95,-. Om kans te maken op deze mooie snoeisets, kun je het formulier invullen op gardenersworldmagazine.nl/winactie-dewild óf scan de QR-code.

Win!

**2x een Okatsune en Silky
geschenkverpakking
t.w.v. € 95,-.**

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinooft, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

Deze maand

- 32 Geniet van prachtige piepers**
Monty's tips voor je beste aardappeloogst ooit.
- 38 Plant, maar dan anders**
Maak kennis met de lampionboom (*Koelreuteria paniculata*).
- 42 Jouw snoeimaand**
Francis Tophill legt uit hoe je zwarte bessen snoeit.
- 45 Tot op de bodem**
Verbeter de bodemstructuur door niet te spitten (no-dig).
- 50 Geef je potten een oppepper**
Beplant nieuwe winterpotten en fris bestaande potten op.
- 55 Vraag het Anne**
Anne geeft antwoord op tuinvragen.

Geniet van prachtige piepers

Met het nieuwe jaar is de tijd aangebroken om pootaardappelen te kiezen en voor te kiemen. De tips van **Monty** garanderen je je beste oogst ooit.

“Voor elke voorkeur
is er wel een andere
aardappelvariëteit.”

Monty's eerste ronde vroege
aardappelen wordt in de lente
geplant en is begin juli oogstrijp.

Ik heb een onveranderlijk verjaardagsritueel: met een vork wrik ik voorzichtig de grond los aan het eind van de rij met de eerste vroege aardappelen en dan graaf ik met mijn handen naar de eerste kiezelachtige, verrassend gladde nieuwe oogst.

Op sommige verjaardagen zijn de aardappelen zo klein als kastanjes en passen ze in één hand, op andere zijn ze opgezwollen tot ver voorbij hun ideale grootte. Maar hoe dan ook nemen we ze mee naar binnen, waar we ze meteen koken en ervan genieten alsof het asperges of de eerste erwten zijn.

En zo moet je ze ook zien: een traktatie die per definitie niet buiten het seizoen kan worden herhaald zonder de hele essentie van dat soort traktaties geweld aan te doen. Dit is waarom het zo leuk is zelf je groente te kweken. Het is nergens mee te vergelijken: er staat niets tussen jou en de ervaring, niemand die je belooft dat je er het hele jaar plezier van zult hebben en die het je verkoopt als *De Nieuwe Aardappelervaring* of *Een Smaak-sensatie*. Kweek een paar piepers en stop ze rechtstreeks in de grond. Dat is het hele eieren, eh piepers eten!

Het gaat er bij vroege en middelvroege aardappelen niet om dat je ze in de zomer kunt oogsten, want die kun je ook makkelijk en goedkoop in de winkel krijgen. Het gaat om hun textuur, smaak en vooral zoetheid. De suikers in een vers geoogste aardappel zijn intenser, en als je ze zo snel mogelijk na het oogsten kookt en eet, is er een merkbaar verschil met aardappels die vervoerd zijn. Nieuwe aardappelen moet je per maaltijd oogsten en elke oogst moet je in zijn geheel koken, want koude restjes zijn bijna net zo lekker als warme aardappelen.

Voor elke voorkeur is er wel een andere aardappelvariëteit. Wat belangrijk is, is uit te zoeken wat er verkrijgbaar is en de minder bekende variëteiten te koesteren zodat ze niet verdwijnen, of ze nu blauw, geel, rood, wasachtig, melig, kruimig, klein of groot zijn.

Wat we ook kweken, ik heb een paar dingen geleerd waarmee ik er alles uit haal. Ik wacht altijd tot de bodem zo niet warm, dan toch in elk geval niet koud is. Daardoor varieert de plantdatum van begin maart tot begin juni. Maar je hebt er niets aan als je pootaardappelen in koude grond plant. Ik bemest de grond niet speciaal, want de bodem is nu over het algemeen gezond. Ik spit de grond altijd om na de voorgaande oogst en laat hem braak liggen in de winter. Vlak voor het planten egaliseer ik de grond met de hand of een mechanische cultivator. Na jaren composter is de bewerkte grond een zachte bovenlaag en kruimelig genoeg om mijn hand

Voldoende tussenruimte zorgt voor gezondere planten en betere oogsten.

er tot aan mijn elleboog in te steken, maar stevig genoeg om voedingsstoffen en vocht vast te houden. Maar ik heb ook aardappelen gekweekt door gewoon een graszode op te tillen, de knollen op de onbewerkte grond te leggen en de zode er weer overheen te doen. Dat leverde niet alleen een oogst op, maar maakte ook nog eens de grond los.

Het juiste gereedschap

Ik vind een houwewel het ideale gereedschap om de diepe zaaivoor mee te maken waarin ik de pootaardappelen leg, zo'n 30 cm uit elkaar voor vroege aardappelen en twee keer zoveel voor late. De zaaivoren moeten minstens 90 cm tussenruimte hebben in verband met het aanaarden. Tussen de rijen zaai ik in de lengte rucola of radijs, die ik oogst voordat ik in mei de aardappelen aanaard. Meestal geldt: hoe kleiner de tussenruimte, hoe minder knollen

Voorkiemen helpt knollen korte, stevige uitlopers te maken in plaats van de dunne zwakke uitlopers die ze in het donker vormen.

Anne: In Nederland en België is duurzaam pootgoed in allerlei soorten en maten te koop bij *Les Semailles*, *Ecoflora Halle*, en *De Tuinen van Weldadigheid*.

Late aardappelen zijn gevoeliger voor late aardappelziekte, maar je kunt ze aan het eind van de zomer oogsten.

Soorten aardappelen simpel uitgelegd

VROEGE AARDAPPELEN zoals 'Rode

Eersteling' en 'Casablanca' zijn 90 dagen na het planten oogstrijp. Ze smaken zoet, maar je kunt ze niet lang bewaren. Oogst dus pas als je ze nodig hebt. Poot ze vroeg in de lente en oogst halverwege de zomer. Geschikt voor potten mits je goed water geeft.

'Rode Eersteling'

MIDDELVROEGE AARDAPPELEN kun je na zo'n 110 dagen oogsten. Je kunt ze beter bewaren dan vroege aardappelen, maar minder lang dan late aardappelen. Oogst dus tegen het eind van de zomer en eet ze vóór kerst. Sommige van de beste variëteiten zijn middelvroege aardappelen, zoals 'Charlotte' en 'Maris Peer', allebei ideaal in potten en bij weinig ruimte. Poot ze vanaf half maart tot eind april, afhankelijk van het weer, en oogst in augustus.

'Charlotte'

LATE AARDAPPELEN zijn in 112-150 dagen oogstrijp. Ze zijn minder zoet, maar goed houdbaar en kunnen in de grond blijven tot de eerste strenge vorst. Plant ze eind april. Aardappels voor salades, zoals 'Corne des Gattes', zijn late aardappelen, maar je kunt ze beter behandelen als middelvroeg: poot ze eerder en dichter opeen, 30 cm uit elkaar. Oogst naar behoefte en bewaar ze niet, maar eet ze vers.

'Rote Emmalie'

“Late aardappelen hebben meer tijd om te groeien en hebben het extra zetje van het voorkiemen niet nodig.”

je krijgt en hoe kleiner ze zijn. Voor late aardappelen levert 75 cm tussenruimte het meest op. Ik maak een V-vormige zaaivoor, waarin ik wat compost doe, en leg de pootaardappelen rechtstreeks op dit kussen om ze een goede start te geven. Dan maak ik richels boven de knollen door er met de houweel een flinke laag aarde overheen te vegen.

Je kunt ook simpelweg een gat in de grond maken en de knol poten als een bol, en in een gebied met een zacht klimaat zonder aardappelziekte is dat genoeg. Maar een royale hoop aarde doet drie dingen: hij vertraagt het uitlopen van het blad boven de oppervlakte en beschermt het zo tegen late vorst; hij houdt de groeiende knollen bedekt, zodat ze niet boven de grond uitkomen en groen (en daarmee giftig en oneetbaar) worden; en hij vormt een barrière tegen sporen van *Phytophthora infestans*, de aardappelziekte.

Late aardappelziekte herken je aan de bruine plekken op de bladeren, die zich snel uitbreiden en het blad doen rotten. Maar als je al het blad verwijdert en de knollen bedekt zijn met genoeg aarde, zullen de door water overgebrachte sporen ze pas bereiken als het oogsttijd is, laat genoeg om de aardappelen zonder paniek te rooien. 'Vroege aardappelziekte' is een schimmelinfectie die veroorzaakt wordt door *Alternaria solani* en het blad aantast. De ziekte lijkt met zijn opvallende bruinzwarte vlekken genoeg op echte aardappelziekte om je schrik aan te jagen, maar richt geen serieuze schade aan.

Je kunt aardappelen natuurlijk in een pot of vuilniszak kweken, zolang er maar drainagegaten in zitten. Doe er eerst minstens 22 cm goede potgrond in, voeg maximaal drie pootaardappelen toe (als je er meer toevoegt, wordt de pot veel te zwaar) en bedek ze met 15 cm potgrond. Blijf als er blaadjes verschijnen steeds potgrond toevoegen, tot je 3 cm van de bovenkant bent. Geef heel goed water. Maar dat is een karweitje voor later in het jaar.

Klaar voor de start

In deze tijd van het jaar zoeken we onze pootaardappelen uit en leggen we ze apart om ze te planten. De vraag is: moeten we ze voorkiemen? Net als bij zoveel andere moestuinrituelen kan dat een bijna religieuze kwestie zijn, alsof het heel belangrijk is. Dat is het niet. Kwak een oude aardappel in de grond

en hij zal groeien. Met wat warmte en water produceert hij ook nog knollen. Daar is niets magisch aan. Dat is tenslotte wat aardappelen doen. Aan de andere kant heeft voorkiemen wel een reden en in sommige gevallen draagt het bij aan een mooie oogst van gezonde aardappelen.

Aardappelen voorkiemen wil zeggen dat je ze stimuleert uitlopers te maken. Het enige wat je daarvoor hoeft te doen, is een zak pootaardappelen lang genoeg op een donkere plek zetten, vooral in het voorjaar. Gegarandeerd dat elke knol dan lange, doorzichtige uitlopers maakt. Die zijn ontzettend fragiel en ze verbruiken veel energie van de knol om te groeien. De kweker heeft er, kortom, niet zoveel aan. Maar als je voorkiemt, leg je de pootaardappelen in een pot, zodat ze stuk voor stuk worden blootgesteld aan licht en beschermd tegen vorst. Het is de bedoeling dat je zo knobbelige, donkergroene of blauwe uitlopers krijgt die op springen staan. Leg ze in warme, vochtige grond en ze barsten los. Dat is tenminste de bedoeling.

Maar zoals iedereen weet die wel eens een stukje aardappel in een composthoop heeft gegooit: elk stukje maakt nieuwe knollen. Om aardappels te kweken hoeft je niet voor te kiemen. De enige reden om het te doen, is dat je er tijd mee wint. Voorgekiemde aardappelen zijn al voor een deel gegroeid in de pot waarin je ze hebt voorgekiemd en zullen sneller uitlopen, wortelen en groeien dan niet-voorgekiemde aardappelen. Het gaat niet zozeer om de kwaliteit of kwantiteit van de oogst, als wel om de snelheid.

Aardappelen zijn vorstgevoelig en groeien dus alleen als reactie op warmte. De vroegste aardappelen komen meestal sneller op gang en geven een snellere en betere oogst als je ze voorkiemt. Middelvroege aardappelen hebben ook profijt van voorkiemen, maar minder, en voor late aardappelen maakt het niet uit, want die hebben meer tijd om te groeien en hebben niet het extra zetje van het voorkiemen nodig.

Hoe dan ook, ik kiem al mijn aardappelen voor. Maar ik plant ze als ik en de bodem er klaar voor zijn, ongeacht of ze 'goed' zijn voorgekiemd. De temperatuur en de staat van de grond is veel belangrijker dan de grootte of staat van de voorgekiemde aardappel.

Aardappels kweken in
een zak maakt het
oogsten nog makkelijker.

Doe met ons mee

De komende 12 maanden helpen we je om ongewone of andere planten in je tuin te zetten. Lees snel verder voor meer informatie!

In dit nieuwe jaar zetten we elke maand een plant in de schijnwerpers die wat minder gebruikelijk, maar niet 'moeilijk' is. Dat kan een nieuwe variëteit zijn, een oude maar onbekende plant of gewoon eentje die je niet vaak in een tuin ziet. We kijken ernaar uit te horen wat jullie voor het eerst proberen. Dit initiatief zal, denken we, niet alleen goed zijn voor het milieu, maar ook voor de tuinier.

Het is inmiddels duidelijk dat een diversiteit aan planten essentieel is voor gezonde tuinen in de toekomst. We vergelijken het graag met een sportteam, waarin verschillende spelers met uiteenlopende vaardig-

heden zitten. Nu ons klimaat verandert en het weer steeds onvoorspelbaarder wordt, moeten we onze tuinen vullen met veel soorten planten die verschillende omstandigheden kunnen verdragen.

We hopen dat als tuiniers in het hele land iets nieuws proberen, een voedingsbodem ontstaat voor vegetatie die bestand is tegen toekomstige uitdagingen. Dat is ook belangrijk voor tuindieren. Droogtebestendige zomerkleur en vorstbestendige wintergeur kunnen cruciaal zijn om dorstige bestuivers het hele jaar van nectar te voorzien.

Ongewone planten maken je tuin ook spannend en nodigen uit tot gesprekken met je bezoek over wat er groeit en hoe je ervoor moet zorgen. Nieuwe, andere dingen uitproberen is goed voor je hersenen: het houdt je scherp en maakt het makkelijker om informatie uiteindelijk sneller kunt verwerken. Leren is belangrijk om je te kunnen aanpassen aan veranderingen en geeft volop gespreksstof als je bij andere tuiniers bent.

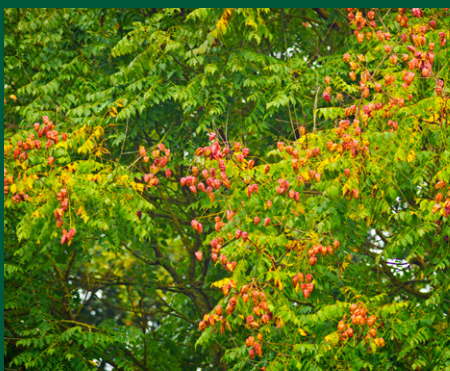
Doe dus met ons mee en plant dit jaar eens wat anders in je tuin, of het nu een plant is die wij aanbevelen of een andere plant die je nog nooit geprobeerd hebt. We zien ernaar uit jullie ervaringen te horen – zowel de successen als de mislukkingen. Maar allereerst is het de bedoeling dat het leuk is – de rest komt vanzelf!

12 maanden plant-inspiratie

Met de planten die we aanbevelen, kun je aan de slag in de maand dat we erover schrijven, of het nu is door te zaaien of door een bol te planten. Hier is een overzicht van wat per maand in de schijnwerpers staat.

Januari

Op pagina 40 lees je welke ongewone boom maandenlang mooi blijft en bestand is tegen lange droge zomers.

Maart

Geef je borders deze zomer een oppepper met een nieuwe, ongewone bloem. Wij zorgen voor een goede start.

Februari

Onze tip voor deze maand is een gewas dat je op een nieuwe manier zaait en waarvan je in de zomer kunt smullen.

April

Groenblijvende heesters en klimplanten vormen de ruggengraat van een tuin. Maak kennis met eentje voor een opvallende plek.

Mei

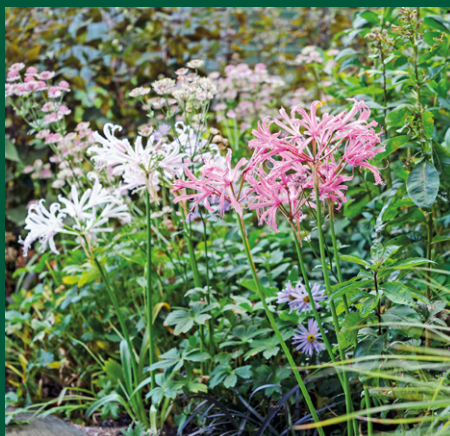
Deze maand kun je gewassen zaaien en planten voor de zomer, herfst en winter. Wij geven een tip voor een nieuwe smaakvering.

Juni

Een paar van de mooiste bloemen moet je nu zaaien voor bloei volgend jaar. We stellen een mooie tweejarige voor die je niet vaak ziet.

Juli en augustus

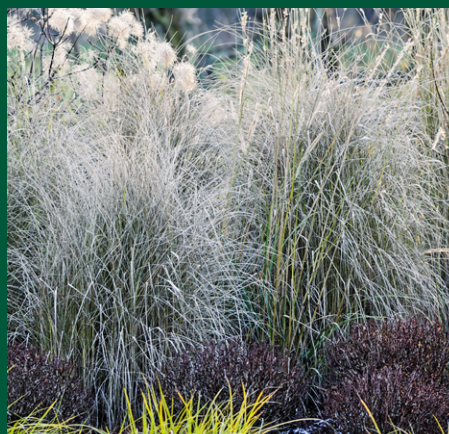
Veel bollen kun je in juli poten. Wij introduceren er eentje voor die kleur geeft in de herfst. In augustus kun je binnen ook een ongebruikelijke bloem voor de feestdagen planten.

September en oktober

In de herfst zijn er zoveel lentebollen verkrijgbaar, dat we er twee maanden aan besteden. We laten twee ongewone variëteiten zien die allebei de wow-factor hebben.

November

De meesten van ons kweken vertrouwde fruitsoorten. Verruim je keuze met deze smakelijke en gezonde eetbare planten.

December

Heesters die je vóór de feestdagen in de grond zet, groeien volgend jaar beter. Onze suggestie zorgt hopelijk voor een extra bijzondere verrassing.

**Stuur
ons jouw
foto's!**

Doe mee met 'Plant maar dan anders':

- In Gardeners' World magazine maak je elke maand kennis met een plant, gekozen door plantenexperts.
- Stuur ons foto's van welke 'andere' plant jij kweekt. Het kan een zeldzame parel zijn, of gewoon eentje die nieuw en anders is voor jou. Deel die op socials met de hashtag #plantanders of in de opmerkingen bij onze berichten over bijzondere planten. Je kunt ze ook sturen naar redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. 'Plant anders'.

Deze maand stellen we aan je voor:

Koelreuteria paniculata Lampionboom

Deze traaggroeiende boom heeft prachtige peulen en bloemen en kan goed tegen droogte en luchtvervuiling. Een prima keus met het oog op de klimaatverandering.

De lampionboom (ook wel Chinese vernisboom genoemd) is in alle seizoenen mooi en verdient dan ook een plek in je tuin, vooral als je weinig ruimte hebt. Oorspronkelijk komt hij uit Oost-Azië. Hij groeit langzaam en je kunt hem zo nodig in een pot zetten.

In de lente verschijnen de zacht knikkende blaadjes als een bronskleurige waterval. In de loop van de tijd kleuren ze groen en in de zomer komen wolken gele bloemen tevoorschijn, die allerlei bestuivers lokken. Deze bloemen veranderen in ongewone vruchten die doen denken aan lampionnen en ritselen in de herfstwind. De hele winter kunnen ze als feestelijke decoratie aan de takken blijven zitten. De blaadjes worden in de herfst botergeel en feloranje voordat ze vallen. Naarmate de plant ouder wordt, vormt zich diepgegroefde schors, die eruitziet alsof een rondzwervende tijger er zijn klauwen aan heeft gescherpt.

Naarmate ons klimaat verandert, zal deze droogtetolerante boom steeds gewoner worden. Hij is ook bestand tegen luchtvervuiling, wat hem een

geweldige stadsboom maakt. Als je op kalkgrond tuiniert en je maar geen geschikte boom kunt vinden, probeer dan deze eens. Er zijn diverse cultivars verkrijgbaar, zoals de prijswinnende 'Coral Sun'. Deze heeft in de lente helder koraalrode uitlopers, die uitgroeien tot groen, geveerd blad.

Als je een kleine tuin hebt, is een meerstammig exemplaar een goede optie: door de illusie dat dat meerdere planten zijn, maak je maximaal gebruik van je ruimte.

Kies een zonnige, goed doorlatende plek voor je lampionboom. Bij bomen is de plantdiepte heel belangrijk: als je te diep plant is de kans groot dat de boom doodgaat. Zorg er dus voor dat de verbreding onderaan de stam boven de grond uit komt en dat de boom ongeveer even diep staat als hij in zijn pot stond.

Geef je boom de eerste drie jaar na het planten goed water en daarna heb je er geen omkijken meer naar. Doordat de lampionboom het hele jaar mooi is en allerlei lastige omstandigheden goed verdraagt, is hij een uitgelezen keuze voor een toekomstbestendige tuin.

Waarom een lampionboom?

- Je kunt hem in een kleine tuin zetten, in een border of grote pot.
- Na de spectaculaire zomerbloemen volgen mooie zaadpeulen (vruchten).
- Hij kan tegen droogte en is geschikt voor goed doorlatende grond.

Een boom planten

Geef de wortelkruit een dompelbad. Graaf een vierkant gat dat drie keer zo breed maar even diep is als de wortelkruit. Maak voor het planten dicht op elkaar zittende wortels voorzichtig los.

Zet je boom voorzichtig in het gat met de mooiste kant naar voren. Zorg dat hij recht staat en dat de plaats waar de wortels en de stam bij elkaar komen op gelijke hoogte met het grondoppervlak is. Check nogmaals of je boom goed staat.

Geef hem als hij op een winderige plaats staat een lage, diagonale steun. Geef royaal water zodat de grond inklinkt. Breng rond de voet een organische mulch aan en zorg dat die niet de stam raakt. Geef de komende drie jaar regelmatig water.

ILLUSTRATIE: GETTY | FOTOS: PAUL DEBOIS, GETTY/BEEKEEPX, JASON INGRAM

O.a. te koop bij:

Boomkwekerij Albert Leemreize
www.boomkwekerijleemreize.nl

■ Van den Berk boomkwekerijen
www.vdberk.nl

■ Boomkwekerij Van IJmeren
www.vanijmeren.nl

Wat plant jij anders?

Stuur ons foto's van welke 'andere' plant jij kweekt. Het kan een zeldzame parel zijn, of gewoon eentje die nieuw en anders is voor jou. Deel die op socials met de hashtag #plantanders of in de opmerkingen bij onze berichten over bijzondere planten. Je kunt ze ook sturen naar redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. 'Plant anders'.

**Doe
mee met
plant
anders!**

**Duurzame keuze
van de redactie.**

VOLGENDE MAAND Zaai een ongewoon gewas om in de zomer van te smullen.

Ouder hout verwijderen

Bij het snoeien van zwarte bessen gaat het er vooral om dat je de plant stimuleert meer jonge stengels te maken en hout dat ouder is dan drie jaar te verwijderen. Dit verbetert de luchtcirculatie laten de rijpende vruchten meer zonlicht vangen. Je ziet aan de kleur makkelijk wat nieuwe en oudere stengels zijn: donkerder betekent meestal ouder.

Jouw snoeimaand

Zwarte bessen die gezonder en lekkerder zijn? **Frances Tophill** laat zien hoe je dat voor elkaar krijgt.

Januari is voor tuiniers geen makkelijke maand. De ene keer ga je, met frisse moed en klaar voor een nieuwe start, na de kerstvakantie de tuin in. Oude planten eruit, nieuwe erin. De andere keer kun je je er niet toe zetten uit je warme huis naar buiten te gaan, vooral als het weer niet bepaald uitnodigend is. Het goede nieuws is dat de tuin nu diep in rust is en er geen haast is om aan de slag te gaan. Wie vol energie is, kan alvast beginnen met klussen zoals snoeien en mulchen, maar voel je je lusteloos, dan is dit een zeldzame kans om het kalm aan te doen.

De tuin zelf heeft op dit moment weinig kleur, maar maak jezelf niet wijs dat het daar een dooie boel is. Het tegendeel is waar: het bruine plantmateriaal in je tuin fungeert nu als schuilplaats tegen de kou voor tuindieren, dus haal het niet allemaal weg. Maar er zijn planten, zoals zwarte bessen, die gesnoeid willen worden als de tuin in rust is, voordat ze beginnen hun knoppen te openen.

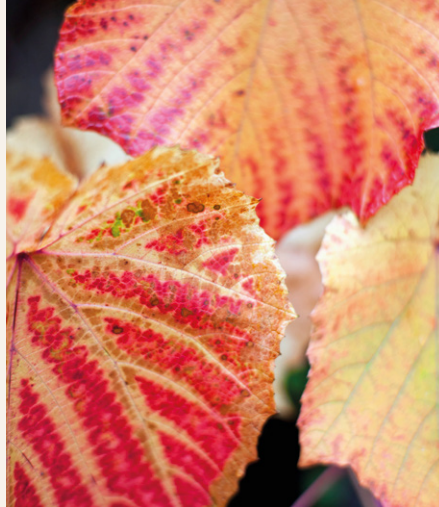
Verwijder tijdens het snoeien allereerst beschadigd hout.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, PAUL DEBOIS, JASON INGRAM

Snoei deze planten nu ook

Dit is een heel geschikte tijd voor de wintersnoei. Het is ook het perfecte moment om mooie herfstplanten, waarvan het blad nu wel gevallen zal zijn, aan te pakken.

SIERDRUIVEN Snoei deze, net als eetbare druiven, voordat de sapstroom aan het eind van de winter weer op gang komt.

TROMPETBLOEM Deze mooie, maar erg krachtige klimplant moet tussen nu en het vroege voorjaar worden gesnoeid om hem in toom te houden.

WILG Hartje winter is de beste tijd om wilgen te snoeien als je ze tot op de stonk terugsnoot of de wilgentenen wilt vlechten.

STRUIKROZEN De meest gevoelige rozen kun je beter nog even met rust laten, maar sterkere rozen kunnen ertegen als je ze nu snoeit.

Nu niet snoeien

Snoei kweeperen (*Chaenomeles*) pas als ze deze lente hebben gebloeid.

✗ SIERKWEE Wacht tot na de bloei voor je deze snoeit, anders krijg je niet de gebruikelijke prachtige voorjaarsbloesem.

✗ BANAAN Het is zo verleidelijk om nu de bruine rafels aan bananenplanten weg te halen, maar dat geeft meer risico op vorstschade. Wacht tot eind april of mei om ze te beschermen.

✗ GROTE HONINGBLOEM kan worden beschadigd door stormen en vorst, maar als je de begroeiing nu weghaalt, wordt hij alleen maar kwetsbaarder voor de kou. Als je hem echter snoeit, snoei hem dan net als een overblijvende vaste plant terug tot de grond, maar wacht tot het warmer weer is!

Zwarte bessen snoeien

Zwarte bessen zijn misschien wel mijn favoriete vruchten. Ze zijn niet makkelijk verkrijgbaar in winkels en dus de moeite waard om zelf te kweken. Omdat ze ook uitbundig vrucht dragen, zelfs in de halfschaduw, zijn ze heel geschikt om kinderen liefde voor tuinieren bij te brengen: goede oogsten, heerlijk fruit, minimale inspanning. Beter kan niet.

Je moet ze wel regelmatig snoeien: ongeveer eens per jaar. Ze dragen vaak het best vruchten aan stengels van één tot drie jaar oud. Oude stengels worden zwakker, dus als je nu snoeit, gaat het er vooral om deze te verwijderen en te zorgen dat het jonge, krachtige hout genoeg ruimte heeft om er makkelijk van te kunnen oogsten.

Zwarte bessen plukken is lastig, maar goed snoeien helpt.

STAP VOOR STAP

Snoei takken die over de grond groeien terug tot een krachtige knop. Zo voorkom je dat ze gaan rotten en dat de plant zich te veel uitbreidt.

Tip

Tijdens het snoeien kun je wat planten vermeerderen door gewoon de uitlopers uit te graven en in een potje met turfvrrije universele potgrond te zetten.

Je kunt ook houtstekken nemen van de takken die je tijdens het snoeien verwijdert. Dat werkt vooral als je kleine, heel jonge takken uit het hart van de plant weghaalt. Snoei net onder een knop, duw de twijgen in potgrond en laat ze dan buiten in de kou wortelen.

Pak kruisende takken aan: zorg dat ze niet tegen elkaar schuren en open wonden veroorzaken. Verwijder ofwel de zwakste tak ofwel de minst mooie tak. Of allebei!

Haal oude takken in het hart van de plant weg en laat de jonge takken zitten. Idealiter heeft de heester een open hart waarin de lucht goed circuleert en vruchten ruimte hebben om op te zwellen.

Graaf uitlopers op en laat ze ergens anders verder groeien.

Snoei zo ook

Op deze manier kun je ook veel andere fruitheesters snoeien, zoals:

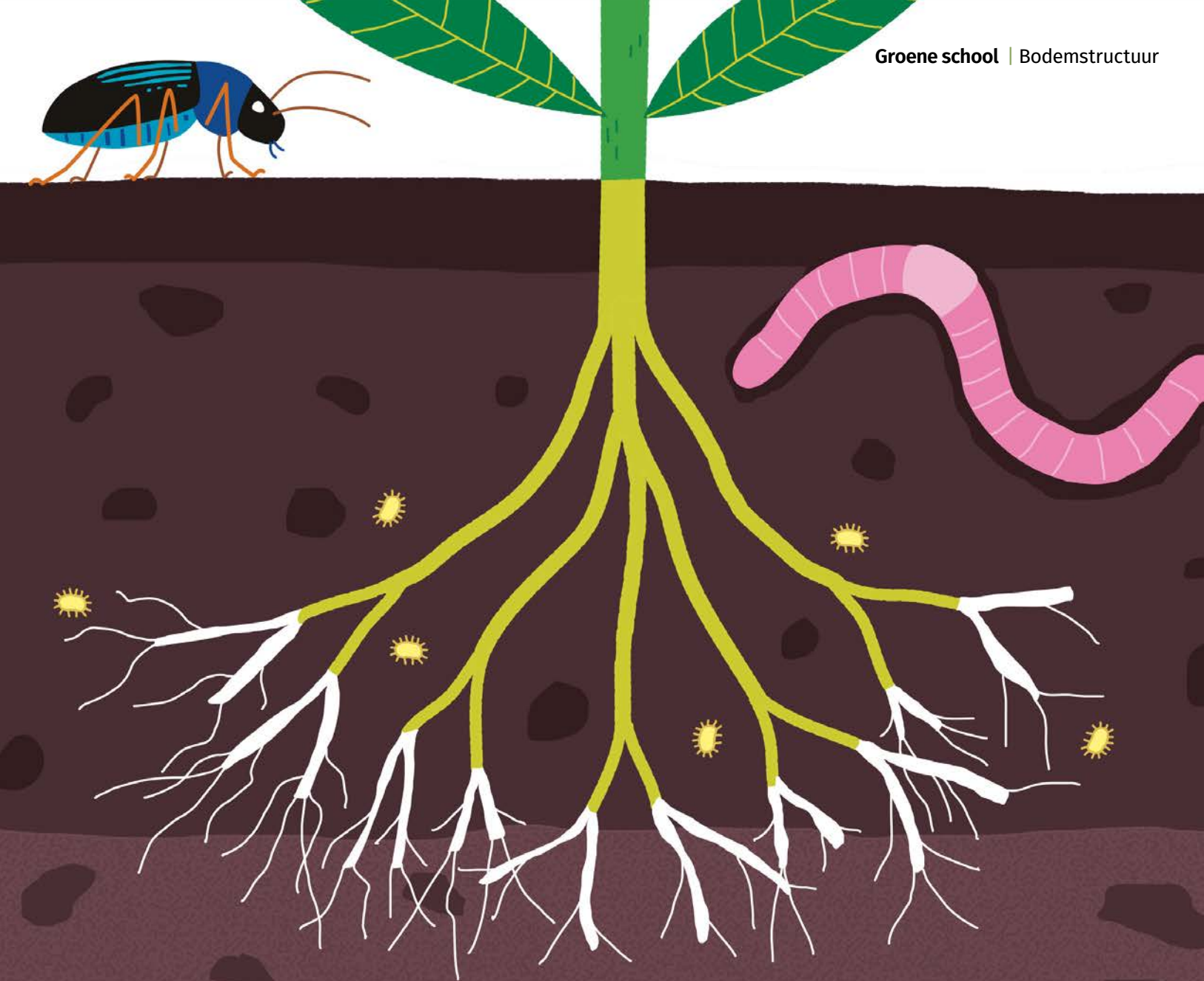
■ **RODE EN WITTE AALBESSEN** De vruchten daarvan hangen in kleine bundeltjes, maar je snoeit ze net zo.

■ **KRUISBESSEN** Snoei de plant in een open bekervorm of dun de takken fors uit, zodat je je hand in de struik kunt steken. Zo haal je je huid tijdens het oogsten niet open aan de lange, scherpe doorns. Het verbetert ook de luchtcirculatie en zorgt voor meer licht.

Zwarte bessen

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Snoeien												

VOLGENDE MAAND De beste snoeimethoden voor gezondere klimrozen met meer kleur.

Deel 2

Tot op de bodem

Een goede bodemstructuur is essentieel voor gezonde planten - en een gezonde planeet. We laten zien hoe de bodem werkt en wat tuiniers kunnen doen om te helpen.

De Dust Bowl, een periode van droogte en stofstormen in het Amerika van de jaren 1930, is het bekendste voorbeeld van een rampzalige ineenstorting van de bodemstructuur. De bodem waaide gewoon weg als stof. Wat overbleef, was een kale vlakte.

Dat had een waarschuwing moeten zijn, maar de meeste mensen weten nog steeds niet hoe bodemstructuur ontstaat of hoe ze die moeten beschermen.

Net als alle goede ecosystemen houdt gezonde grond zichzelf in stand. Hij is goed

belucht en vochtig. Hij kan het waterpeil reguleren en ons zo beschermen tegen droogte en overstromingen, en is goed bestand tegen erosie. Het ecosysteem van de bodem is voor planten de perfecte omgeving om in te groeien en floreren.

Bescherm je bodem met no-dig

No-dig is een manier van tuinieren waarbij je de natuurlijke processen in de bodem volgt, zodat die zijn eigen structuur creëert en in stand houdt. No-dig-borders zijn veerkrachtig en hebben geen mest nodig, terwijl de bodemstructuur gaandeweg verbetert. Hier zijn een paar tips om je op gang te helpen.

Een goede bodemstructuur is de heilige graal van tuinieren. De meeste tuinplanten staan graag in goed doorlatende en vochtige grond. Ze willen toegang tot water, maar geen natte voeten hebben. Dat is omdat planten moeten ademen, net als jij en ik. We zouden een paar dagen zonder water kunnen, maar zonder zuurstof zouden we het niet lang overleven. Dat geldt ook voor de meeste planten, behalve voor planten die specifiek zijn aangepast op leven in water.

Planten nemen kooldioxide op en geven zuurstof af via fotosynthese. Ook hun wortels en andere delen ademen. Die nemen zuurstof op en geven kooldioxide af. Gelukkig voor ons doen planten het eerste veel meer.

De beschikbaarheid van water en zuurstof in de bodem hangt volledig af van de bodemstructuur. In de natuur wordt de bodemstructuur gevormd door de activiteit van kleine microben en grotere bodemdieren zoals regenwormen. Anders dan veel mensen denken, ontstaat structuur door deeltjes samen te plakken in plaats van ze uit elkaar te halen. Stel je eens voor: je maakt de bovenkant van een kruimeltaart en je hebt alleen suiker en meel. Met alleen die twee ingrediënten kun je niet die luchtige, kruimelige textuur maken die je wilt, wat je ook probeert. Voeg boter toe, mix alles door elkaar en de boter plakt het meel aan de suiker, waardoor een mooi kruimeldeeg ontstaat. In bodemtermen heet dit proces aggregatie.

Verstoort de bodem zo min mogelijk door alleen te graven als je een gat moet maken. Maak je geen zorgen als je je grond eerder hebt omgespit – hij kan nog altijd zelf een goede structuur vormen.

Laat wortels zo veel mogelijk in de grond zitten.

Levende planten voeden het bodemleven. Als je planten moet weghalen, snij de stengels dan af tot de grond en laat de wortels vanzelf vergaan.

Wied vast onkruid. Sommige soorten onkruid, zoals bramen, moet je aanvankelijk uitgraven. Ga grondig te werk, zodat je niet nogmaals hoeft te spitten.

1. Mulch met karton. Karton verteert en helpt niet alleen de bodem structuur te geven, maar onderdrukt ook onkruid. Als je niet veel onkruid hebt, kun je deze stap overslaan.

2. Breng een laag organisch materiaal aan, bijvoorbeeld compost of goed verteerde stalmest van een betrouwbare bron. Een centimeter of vijf is perfect. Minder werkt nog steeds, maar misschien wat langzamer.

3. Je kunt een plant in een dikke mulchlaag planten, terwijl je het karton ongemoeid laat. Of je wacht tot het karton en de mulch samen het onkruid hebben onderdrukt en plant dan in een gat door beide lagen. Tegen deze tijd is het karton daarvoor zacht genoeg.

Breng eenmaal per jaar een nieuwe mulchlaag aan als het kan. Je hebt na het eerste jaar niet zo veel organisch materiaal nodig. Het is genoeg als je het oppervlak kunt bedekken.

Overweeg verhoogde bedden aan te leggen als je bodem erg is dichtgeslagen of regelmatig onder water staat.

Aggregatie

Zo werkt het: bacteriën in de bodem die in hun leven maar een paar millimeter kunnen bewegen, scheiden pakketjes plakkerige suikers af, die polysachariden heten. Deze fungeren als een organische lijm die de kleinste deeltjes in de bodem aan elkaar hecht en zo iets minder kleine deeltjes maakt. Mycorrhiza-schimmels, die een fijn netwerk van draden door de bodem vormen, scheiden ook een organische lijm uit: glomaline. Dat hecht de iets minder kleine deeltjes aan elkaar, waardoor zogeheten aggregaten ('grondklontjes') ontstaan. De aggregaten werken als sponsjes in de bodem die water vasthouden. Ze zijn zo effectief, dat gezonde bodem een van de belangrijkste opslagplaatsen op aarde is van zoet water.

Bij de vorming van aggregaten openen zich ruimtes in de bodem, die poriën worden genoemd. Poriën houden lucht vast en laten water door de bodemlagen vloeien. Als het regent en water via de poriën

omlaag sijpelt, ontstaat een vacuüm dat actief lucht de grond in trekt, zodat die zelfs als het regent belucht blijft.

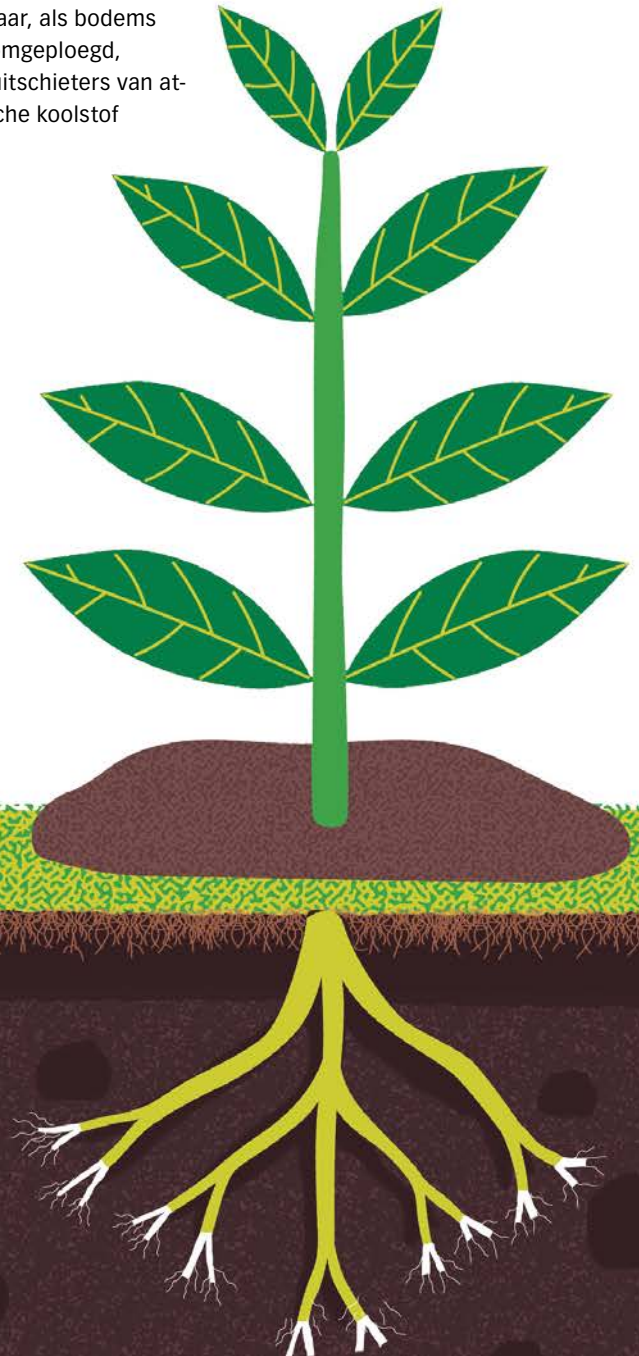
In ons voorbeeld van de kruimeltaart zijn de organische lijmstoffen de boter. Maar er moet natuurlijk ook gemixt worden. En dat is wat diertjes als regenwormen doen. We raden overigens niet aan die in je keuken in te zetten!

Organismen

Organismen die zich voeden met organisch materiaal in de bodem en het afbreken, heten detrivoren. Duizendpoten, mijten, regenwormen, springstaartjes en slakken zijn allemaal detrivoren. Als ze zich door de bodem bewegen, vermengen ze die met het dode, inmiddels handig verteerde, organische materiaal en openen ze poriën. De meeste organismen blijven dicht bij het oppervlak, andere dringen dieper in de bodem door. Sommige soorten regenwormen zijn meters diep onder de grond aangetroffen, maar de meeste blijven in de bovenste laag, de zogenaamde teelaarde.

Als we spitten, maken we de natuurlijke bodemstructuur kapot. Micro-organismen worden blootgesteld aan omstandigheden waarin ze niet kunnen overleven en de organische lijmstoffen gaan stuk. De koolstof verbindt zich met zuurstof en komt weer vrij in de atmosfeer. Het gevolg is dat we het volgende jaar weer moeten spitten en we in het voorjaar, als bodems worden omgeploegd, enorme uitschieters van atmosferische koolstof zien.

Als we de bodem zijn eigen structuur laten opbouwen, is hij vochtig, goed doorlatend en koolstofrijk en houdt hij zichzelf in stand. Het mooiste is dat hij elk jaar beter wordt, zonder veel hulp van ons.

“Als we de bodem zijn eigen structuur laten opbouwen, is hij vochtig, goed doorlatend en koolstofrijk en houdt hij zichzelf in stand.”

Aan de slag met

Gardeners' World magazine

Unieke kennis en tips van kwekers!

Anne Wieggers over de uitgave: "Kwekers leerden mij ontzettend veel. Dit gun ik jullie ook. Vandaar dat ik nu al heel erg lang Nederland en België doorreis om duurzame, ambachtelijke kwekers en hun kennis en tips voor jullie te bundelen in een speciale uitgave!"

BBC
Gardeners' World

Gardeners' World magazine

Het geheim van de kweker

Creëer je droomtuin met de unieke kennis en tips van ambachtelijke kwekers!

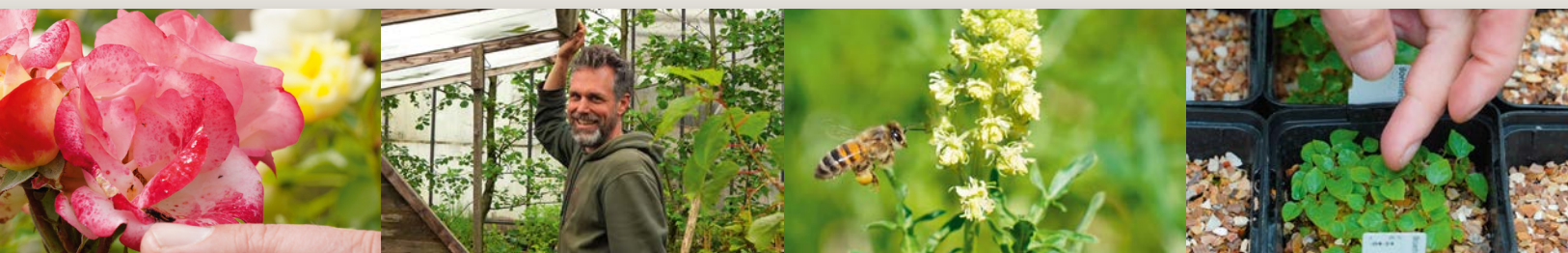
12,99
Speciale uitgave

Nieuw

Bestel deze speciale uitgave nu op

www.gardenersworldmagazine.nl/kwekers

Zolang de voorraad strekt.

Geef je potten een oppepper

Fleur je tuin op door winterpotten te maken en potten die je al hebt op te frissen met planten van het seizoen. **Alan Titchmarsh** laat zien hoe.

“Plant groenblijvende planten voor jaarrond structuur, met daaromheen planten die per seizoen variëren.”

Een pot met wintergroene varens en bloeiende helleborussen staat 's winters vrolijk op je terras of bij je deur.

Het is verleidelijk om potten op het terras in de winter te negeren en ze maar te laten staan tot het lente wordt. Ze hebben in de zomer hun best gedaan en in de donkere maanden van het jaar wordt er weinig van ze verwacht. Maar dat is eeuwig zonde, vooral in kleine tuinen, op plaatsjes en zelfs bij de voordeur, waar mooie potten zoveel kunnen toevoegen. Het is, zelfs nu, nog niet te laat om het goed te maken en die potten, kuipen en bakken op te vrolijken met misschien wat vaste bewoners en een steeds veranderend groepje tijdelijke seizoensarbeiders.

Maar al te vaak zien potten er het hele jaar hetzelfde uit, maar een uit zijn pot gegroeide heester is een mistroostig gezicht en als hij eenmaal alle beschikbare potgrond heeft opgebruikt, wordt het niks meer, hoeveel voeding je er ook tegenaan gooit. Als dat het geval is met je potten, doe er dan nu wat aan: haal oude planten eruit en breng wat kleur in je leven met spannende, nieuwe winterplanten.

Creëer structuur

Al je potten opnieuw beplanten voor de winter is niet de enige oplossing. Kies om werk en geld te besparen voor grotere potten, waarin je een paar vaste, groenblijvende planten zet. Dat geeft structuur en is het hele jaar leuk om naar te kijken. Zet daaromheen planten die per seizoen variëren.

Ik ben een groot fan van buxus in kegel- of piramidevorm. Als ze met andere planten in potten staan, lijken buxusschimmel en buxusrupsen minder vat op ze te krijgen. En omdat ze dicht bij het huis staan, kunnen we ze makkelijk in de gaten houden. Als er dan toch een uitbraak is, kan die in de kiem gesmoord worden, voordat hij epidemische proporties aanneemt.

Als je buxus hebt opgegeven, probeer dan eens alternatieven zoals *Ilex crenata* of *Euonymus japonicus* 'Jean Hugues'. Taxus is prachtig en ongevoelig voor ziekten en plagen, maar groeit behoorlijk hard en heeft een flinke kuip nodig om een paar jaar in te kunnen gedijen. Doordat zijn wortelstelsel al gauw de hele bak inneemt, is het lastig er andere planten bij te zetten.

Ik heb een reeks lollyvormige buxussen, die inmiddels al zo'n twintig jaar individueel in grote, terracotta potten naast ons huis staan, en ik vind ze prachtig. Elk voorjaar vervang ik ongeveer 8 cm potgrond aan de bovenkant van de wortelkluit door verse, voedingsrijke potgrond. Sommige mensen

Gesnoeide, groenblijvende planten geven waardevolle structuur, vooral in de winter.

“Bij mijn winterpotten draait het niet om kleur. Voor mij is vorm belangrijker in deze tijd van het jaar.”

adviseren wortelsnoei toe te passen en de planten elke drie jaar te vervangen, maar ik moet toegeven dat dat me te veel is. Ik blijf het op mijn manier doen tot ze zo aftakelen dat ik ze allemaal moet vervangen. Tegen die tijd hebben ze hun taak volbracht en zet ik ze in een border waar ze naar hartenlust verder kunnen groeien.

Het zal duidelijk zijn: bij mijn winterpotten draait het niet om kleur. Voor mij is vorm belangrijker in deze tijd van het jaar, als door de bladval de structuur in de tuin volkomen kan verdwijnen. Met planten in potten kan die structuur behouden blijven.

Beplantingskeuzes

Je kunt winterpotten in de herfst beplanten, maar als je dat toen niet gedaan hebt, is dat geen ramp. Gooi planten die over hun houdbaarheidsdatum heen zijn weg

en beperk jezelf tot potten met een flinke maat. Die lopen minder risico op uitdrogen in de zomer of bevriezen in de winter. Ik vind altijd dat vier of vijf echt grote potten in één stijl (terracotta, loodgrijze kunststof of steen) veel meer impact hebben (en veel makkelijker te verzorgen zijn) dan tien kleintjes die allemaal van ander materiaal zijn gemaakt.

Voor potten met vaste beplanting gebruik ik voedingsrijke potgrond met een milieuvriendelijk alternatief voor turf. Deze zware potgrond houdt hogere groenblijvende planten beter op hun plaats en geeft veel langer voedingsstoffen af dan turfrijke universele potgrond.

Afwatering is belangrijk in dit seizoen, waarin grond makkelijk drassig wordt. Zorg dat je pot onderin voldoende drainagegaten heeft en leg daar zorgvuldig potscher-

Een pot beplanten

Het beplanten is simpel als je eenmaal al je ingrediënten bij elkaar hebt: een grote pot, turfvrrije, voedingsrijke potgrond, een groenblijvende heester als middelpunt, meerdere plantjes die mooi zijn in de winter en eventueel wat voorjaarsbollen om langer van de pot te kunnen genieten.

Kies een zo groot mogelijke pot. Grote potten geven langer voeding en zijn stabiel, doordat ze zwaarder zijn en minder gauw omwaaien. Zet de pot op zijn plek voordat je hem met grond en planten vult, anders kan hij te zwaar zijn om te verplaatsen, vooral als de potgrond vochtig is.

Zorg dat je pot onderin genoeg gaten heeft en voeg een laag scherven of scherp zand toe. Een goede afwatering is cruciaal, vooral in de winter, als drassige grond een probleem kan zijn. Potvoetjes zijn ook handig: daarmee til je de pot een paar centimeter van de grond.

1

2

3

4

ven overheen, met de holle kant naar boven, zodat ze niet verstopt raken met potgrond. Of strooi een laag scherp zand over de bodem.

Als je in je tuin veel ruimte hebt en potten weg kunt zetten als ze niet aantrekkelijk zijn om naar te kijken, beplant dan een paar potten om in de winter je zintuigen mee te prikkelen. Toverhazelaar (*Hamamelis*) kan wel een paar jaar in een pot met goede potgrond, net als de winterbloeiende kamperfoelie (*Lonicera fragrantissima*). Beide planten hebben geurende bloemen, die je makkelijker kunt ruiken als ze niet in de tuin, maar in een pot staan.

Bij beperkte ruimte zijn kleinere winterbloeiende planten zelfs nog nuttiger. Aan de veerachtige stengels van winterbloeiende heide, zoals variëteiten van *Erica carnea*, zitten vanaf november massa's felroze of witte bloemen. Ook helleborussen, waarvan je ooit maar moest afwachten of ze op tijd zouden bloeien voor kerstmis, zijn er nu in talloze vormen en variëteiten,

Vul je pot met voedingsrijke potgrond tot een paar centimeter onder de rand zodat je makkelijk water kunt geven. Maak dan een gat en zet je vaste, groenblijvende structuurplant - bijvoorbeeld een bonte kardinaalsmuts of een piramidevormige buxus - in het midden.

Voeg dan je winterplanten toe, die je in de lente en de zomer kunt vervangen door perkgoed. Neem bijvoorbeeld purperklokjes, sneeuwkllokjes, helleborussen en voorjaarsbollen - krokussen, dwergnarcissen en botanische tulpen zoals *Tulipa clusiana*. Met name tulpen kun je nog laat planten.

Houd winterpotten mooi

Winterpotten hebben niet veel aandacht nodig, maar met deze simpele stappen blijven ze op hun mooist.

- Zorg dat de planten goed in het licht staan, nu de zon laag staat en de dagen kort zijn.
- Knip uitgebloeide bloemen weg bij perkplanten zoals winterviolen, en ook beschadigde stengels.
- Houd de potgrond in de gaten en geef royaal water als die uitdroogt. Dit hoeft je waarschijnlijk niet vaak te doen, tenzij de pot in de regenschaduw staat. In dat geval is het aan jou om de planten genoeg water te geven.
- Geef in de winter geen voeding. Planten groeien nu langzaam, als ze al groeien, dus ze hebben genoeg aan de potgrond tot de lente. Dan kun je beginnen regelmatig voeding te geven.
- Haal planten uit hun pot als ze verwelken. Je kunt ze op een geschikte plek in de tuin weer uitplanten. Om het verwijderen en vervangen van tijdelijke planten nog makkelijker te maken, kun je ze gewoon in hun potjes in de potgrond van je grote pot zetten, omdat hun wortels in deze tijd van het jaar toch maar langzaam groeien.
- Verzacht de randen van winterpotten door er bonte klimop langs te planten. Die gaat over de rand hangen en ziet er altijd vrolijk uit.
- En neem vooral de tijd om te genieten van het verbeterde uitzicht!

Haal planten die hun beste tijd gehad hebben uit de pot en zet ze in de tuin.

Kies potten met een flinke maat: die hebben meer impact en de planten hebben minder zorg nodig.

“Bij beperkte ruimte zijn kleinere winterbloeiende planten nuttig, zoals heide en helleborussen.”

die bloeien vanaf de late herfst. Ga op speurtocht bij je plaatselijke kweker of tuincentrum om te zien wat er te koop is.

Bied bescherming

Winterbloeiende violen zijn zo fris en vrolijk als maar kan, maar na strenge vorst hebben ze een paar weken nodig om bij te komen. Als er vorst verwacht wordt, kun je ze dus het beste dicht tegen je huis aan zetten, waar de temperatuur een graad of twee hoger is. Deze voorzorgsmaatregel is niet alleen zinvol voor licht vorstgevoelige planten, maar ook voor potten van terracotta of aardewerk, die kunnen barsten of afbladderen als ze bevriezen.

Als de kou lang aanhoudt, is het de moeite waard de potten niet alleen tegen

de muur van je huis te zetten, maar ook in noppenfolie te wikkelen. Maar wikkel het niet om de planten, want dat belemmert de luchtstroom en kan rotting veroorzaken. Voor het isoleren van de planten zelf zijn een paar lagen vliesdoek een betere optie, omdat de lucht dan nog kan circuleren.

Als je 's winters afhankelijk bent van potten om je tuin interessant te houden, denk dan ook aan de vogels. Bessendraagende planten zoals hulst, in de vorm van een piramide of bol, bieden voedsel en beschutting bij guur weer, en een metalen stang waaraan een kleine voedersilo hangt, past in elke pot die stevig genoeg is om het gewicht te dragen. Zo heb je in de winter niet alleen kleur voor je ramen, maar ook beweging en activiteit.

Vraag het Anne

Heb jij prangende tuin vragen voor Anne? Stel ze via redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. *Vraag het Anne*. Het is heel fijn als je ook een foto mee kunt sturen.

V Ha Anne, mijn oma had altijd een geel bloeiende heester in de tuin waar ik heel vrolijk van werd. Niet alleen om de kleur en de vrolijke bloemen, ook om de herinneringen die ik aan haar heb. Vol geduld legde ze me alles uit. Zij heeft me mijn groene vingers gegeven. Nu zit ik naar oude foto's van ons in haar tuin te kijken maar die zijn vershoten en niet zo scherp. Ik kan dus niet zo goed ontcijferen welke heester ik zie. Mijn schoonvader zegt dat het misschien brem is, maar ik heb het idee dat de takken 'takkiger' zijn als je begrijpt wat ik bedoel. Heb jij een idee van wat er bloeide? Ik zou er graag een in mijn tuin willen zetten als herinnering aan haar.

GROETJES, MIEKE

A Hallo Mieke, wat een prachtig verhaal. Het zou toch zo mooi zijn als we alle kennis en kunde van onze dierbaren gebundeld bij ons konden dragen. In het geval van deze heester denk ik dat het inderdaad geen brem is. Er is een heester die ik heel veel tegenkom in tuinen van oudere huizen, waarvan de eigenaren dan stevast zeggen dat die er door de vorige bewoner in is gezet: het Chinees klokje (*Forsythia*). Het lijkt erop dat die rond de tijd dat jouw oma tuinierde populair was. Ik hoop dat je hier iets aan hebt!

FOTO'S: PAUL DEBOIS, JASON INGRAM

V Hallo Anne, Ik heb een minivijver gemaakt, en tot mijn blijdschap woont er van alles in! Het is een kuip die ik deels heb ingegraven want ik heb kleinkinderen rondkruipen en zo kunnen ze er niet in vallen. Nu maak ik me als het vriest weleens zorgen om al die diertjes die erin zitten. Als de boel dichtvriest, moet ik dan een soort wak erin hakken? Gekke vraag misschien, maar ik dacht ik stel hem toch!

LIEFS! TINEKE

A Ha Tineke, ik vind het geen gekke vraag hoor! Sterker nog, ik krijg hem wel vaker. Een minivijver is een hele goede manier om

leven te trekken in de tuin, ook als je niet zoveel ruimte hebt, of wanneer je rondkruipende (klein)kinderen hebt. Het 'probleem' is dat er een iets onnatuurlijker effect kan ontstaan wanneer het aanhoudend flink vriest is en de teil of kuip (deels) boven de grond staat. Wat je dan kan doen is er een tennisbal in mikken. Je kan ook kiezen voor een stukje piepschuim dat je over hebt van een verpakking, maar let wel op dat het niet beschadigd is. Die kleine stukjes wil je niet in het water hebben. Als laatste werkt een champagne- of proseccokurk ook goed. Het is maar net waar je het meest van hebt liggen (bij mij is het vaak het laatste). Wat er straks ook ronddobbert in je vijver, het zal voorkomen dat de boel dichtvriest. Succes!

V Ha Anne! Monty heeft altijd van die mooie lei-appelboompjes. Van die hele lage, die hij gebruikt om moestuinbedden mee af te rasteren. Die vind ik toch zo leuk. Ik had namelijk best een grote tuin, maar ons huis heeft allemaal uitbreidingen gehad om onze kinderen en nu ook mijn moeder te huizen. Zo blijft er wat minder ruimte over om te kweken. Dit soort boompjes leken me dus zo leuk. Maar na een enorme zoektocht kan ik ze gewoon niet vinden. Weet jij waar ik ze vinden kan Anne? LIEFS! SARA

A Hallo Sara, nou wat fijn, ik weet het antwoord inderdaad! We krijgen deze vraag best vaak, en ik was er zelf ook naar op zoek. Ik vind leifruit toch zo iets ambachtelijks hebben. Mooi leifruit zie je dan ook vaak in historische tuinen. Je kan in Nederland terecht bij kwekerij De Stadsbomerij. Johan, de kweker, heeft van alles en nog wat voor je staan, waaronder ook de veelgevraagde 'step-over'-appelboompjes die je bedoelt. Veel plezier met planten!

"Kweek wat je lekker vindt om te eten. Oftewel: kweek vooral met je buik, want dan geniet je het meest van je oogst."

Welke tomatensoort je ook kiest, door regelmatig te oogsten voorkom je dat je tomaten snel barsten.

V Ik wil tomaten gaan kweken. Welke soort kan ik het beste kiezen?

A Bij het kiezen van een tomatenvariëteit zijn er veel dingen waar je rekening mee kunt houden. Kweek je in een kas of buiten, hoe is de ziekteresistentie, smaak, vorm? Waar wil je de tomaten voor gaan gebruiken? En nog veel belangrijker: wat vind je lekker om te eten? Kweek vooral met je buik, want dan geniet je het meest van je oogst. Tomaten met een dikke schil zullen niet snel barsten en zijn geschikt om te drogen en te wekken. Die zullen het gehele proces heel blijven. Pruimtomaten zijn hiervoor het meest geschikt.

Als je tomaten wilt kweken om in salades te gebruiken, dan zijn die weer niet zo'n goed idee. De schil is daarvoor te hard en dat kauwt niet lekker. Hiervoor gebruik je beter kerstomaatjes, maar die zijn gevoelig voor barsten. Wil je grote hoeveelheden passata en soep maken, ga dan voor grote vleestomaten. Voor werkelijk iedere plek en smaak is er een tomaat. Ik ben zelf gek op de Bartelly-tomaat, die we vorig jaar zaaiden met onze abonnees. Daarnaast zou ik absoluut kijken bij Kwekerij Kweek (www.kweekgent.be). Hier vind je geweldige soorten, dus ik wens je vast veel voorpret, winkel -en zaaiplezier, en natuurlijk een mooie oogst!

Door in halfschaduw te kweken voorkom je dat bladgewassen uitdrogen.

V Welke moestuinplanten groeien er in een tuin op het noordoosten?

A Voedsel kweken in een tuin die op het noordoosten ligt is niet zo lastig als het klinkt, vooral als er wat open ruimtes zijn.

In mijn eigen stadstuin ligt een klein deel in halfschaduw en daar kan ik best voedsel kweken. Sla doet het altijd goed met minder licht, en zacht fruit zoals aalbessen, zwarte bessen, kruisbessen en zelfs frambozen doen het vrij goed in deze (halfschaduw) omstandigheden.

Koolsoorten, zoals kool, spruitjes en broccoli doen het ook goed in halfschaduw, net als tuinbonen.

Gebruik de schaduwrijke omstandigheden waarmee je werkt als een kans om wat te experimenteren en probeer wat nieuwe variëteiten van de gewassen die je in het verleden hebt gekweekt.

Grond in de schaduw kan kouder zijn in de lente, dus het kan helpen wat vaker voor te zaaien zodat je pas uitplant wanneer de grond wat meer is opgewarmd. Dat duurt doorgaans wat langer in de lente op schaduwplekken.

V Hoe bescherm ik mijn moestuin tegen rupsen?

A Aan de foto te zien, zijn dit de rupsen van het groot koolwitje. Veel mensen – vooral op volkstuincomplexen – kiezen voor het beschermen van hun gewassen met vliesdoek of netten om te voorkomen dat de vlinders er eitjes op leggen. Waar ik zelf graag voor kies is een hele diverse beplanting in mijn (moes)tuin. Zo trek je allerlei leven aan, ook de natuurlijke vijanden van rupsen zoals vogels. Ik kweek ook altijd meerdere planten uit de brassica-familie, zodat ik wanneer er rupsen zitten op planten waar ik ze liever niet heb, ze kan verhuizen naar een soort die ze ook graag lusten, maar er minder last van heeft, zoals wilde rucola. Zo kan de volgende generaties vlinders ongestoord opgroeien en hoef je geen kunstmatige ingrepen te doen met plastic netten in de tuin. Succes! Anne

Gebruik een combinatie van maatregelen tegen koolwitjes.

Beste Anne en Co,
Ik heb geen computer, maar tuinier heel graag, heb heel veel kamerplanten, bij al eer lang naar godsdiensvrij op BBC2, en ben sinds enkele jaren ook abonnee van de magazine. Ik heb dus intussen ook al enkele vragen en hoop dat ze met de goede oude post ook nog aankomen...
1. Ik heb gele herfstframbozen die alles overleven, maar al heel lang geen vruchten meer geven... Wat moet ik doen?
2. Mijn flusselbrampte groeit prachtig, en kleurt heel mooi vorige autumn, maar als er blanke jels op komen verschrompelen ze onmiddellijk weer... Weet de raad?
3. Ik heb enorme passievruchtstruiken die goed bloeien, maar heb in al die jaren maar één vrucht gehad... waarom niet meer?
4. Mijn monster is in onvraag verdronken. Sinds ik hem locht, maar de bladeren hebben geen gaten meer... Waaraan ligt dat?
Hopelijk vind ik eens antwoord op deze vragen in één van de volgende nummers van Gardeners World.
Dank bij voorbaat,
Sabrina Pennock
Gardeners World

V Beste Anne, ik heb enorme passievruchtstruiken, die goed bloeien, maar ik heb in al die jaren maar één vrucht gehad. Waarom niet meer?

A Beste Sabrina, passievruchten die we in de winkel zien liggen, zijn geoogst in Azië en Zuid-Amerika. Die zijn heerlijk, maar best een beetje zuur. Dat komt omdat ze vroeg – een tijdje voor ze rijp zijn – geoogst worden om de lange reis naar onze schappen te overleven. Er zijn pioniers die proberen de ‘Hollandse passievrucht’ op de markt te brengen in Nederland en België, maar erg vlotten wil dat nog niet. Dat is dus meteen een indicatie dat deze plant niet zo makkelijk een grote oogst geeft in ons klimaat. De cultivars die we hebben staan in onze tuinen zijn veelal veredeld om vooral grote en mooie bloemen te hebben, en niet voor een oogst. De *Passiflora edulis* geeft eetbare en lekkere vruchten, maar alleen als we een lang, warm seizoen hebben gehad. Ik vermoed dat jouw oogst uit de zomer van 2022 stamt. Toen hadden we een hittegolf en aanhoudende warmte. Mocht je denken: ik wil toch iets anders kweken dan appels en peren in mij tuin, dan is een kiwibes, of een chocoladerank misschien wel iets voor jou. Ik vermoed dat je kwekerij Arborealis (waar je ook online kan winkelen) wel op prijs kan stellen.

V Wat kan ik doen met een te grote pampasgras?

A Gevestigde pollen pampasgras zijn erg moeilijk te verwijderen, maar het kan wel. Zorg er wel voor dat je voldoende maatregelen neemt om jezelf te beschermen, want de bladranden zijn erg scherp. Je hebt lange mouwen, handschoenen en – als je net zo onhandig kan zijn als ik – oogbescherming nodig. Knip het gras allereerst met een snoei- of heggenschaar tot op de grond af en gooi het afval voorzichtig weg.

Graaf dan rond en onder de wortelkluit met een spade of liever nog een spitvork. Graaf diep en zo breed als de wortels gaan, dan kun je de wortelkluit er hopelijk uithalen. Dit is best een vermoeiend klusje, dus je kunt het beste wat hulp inroepen.

Het gras kan (en zal) proberen opnieuw te groeien, dus je moet het in de gaten houden en indien nodig opnieuw verwijderen, wat een voortdurende strijd kan zijn. Het is te doen, maar je moet er wel bovenop blijven zitten. Overweeg ook de wortelkluit die jij eruit haalde cadeau te doen aan iemand anders. Het kan zomaar zijn dat waar jij helemaal klaar mee bent, iemand anders heel blij van wordt.

Vervang verwijderde grote pampasgras-soorten door de dwergvariëteit ‘Pumila’.

Door de bodem te bedekken voorkom je dat onkruid kan ontkiemen.

V Welke alternatieven zijn er voor synthetische onkruiddoeken?

A Ik vind het fijner om dingen te hergebruiken die anders weggegooid zouden worden. Natuurlijke materialen zoals karton en kranten werken goed, maar die gaan niet zo lang mee. Ongeverfde katoen en wol gaan langer mee, maar niet langer dan een seizoen of drie. Synthetische materialen gaan uiteraard langer mee, maar daar blijven microplastics van achter en dat is niet zo fijn.

Er zijn goede mulchdoeken van wol te krijgen (Bio-Kultura) die ik graag gebruik op de kleigrond van mijn moestuin. Ik maak er stroken van die ik tussen de gewassen leg om vocht vast te houden, onkruid te onderdrukken en slakken te weren. Het fijne is dat het ook meteen voorkomt dat wol wordt verbrand, want sinds we steeds meer synthetische kleding zijn gaan dragen is de vraag ernaar drastisch afgenomen.

V Ik hou van portulaca's en in plaats van ze elk jaar te kopen, wil ik ze zelf gaan kweken. Hoe kan ik dat het beste doen?

A Er zijn minstens honderd soorten portulaca, waarvan de twee belangrijkste tuinsoorten *Portulaca grandiflora* met kleine, cilindervormige bladeren en *P. oleracea* (de bladgroente postelein) met bredere, plattere bladeren, zijn. De eenjarige *Portulaca grandiflora* met zijn vrolijk gekleurde bloemetjes in onder meer geel, oranje en rood, kweek je op uit zaad. Ze kunnen goed tegen droogte en zijn ideaal voor warme, zonnige, beschutte plaatsen op armere grond. Ze zijn niet winterhard.

Zaai ze tussen februari en april binnenshuis, bijvoorbeeld op een vensterbank en plant ze in april uit. Als je ze rechtstreeks in de vollegrond wilt zaaien, wacht je tot half mei.

Kop de planten in de zomer na de bloei om verse nieuwe groei en meer bloemen te stimuleren. Geef alleen water als ze tekenen van uitdroging vertonen, want het is een vetplant, en geef in het voorjaar een uitgebalanceerde meststof.

Portulaca's hebben bloemen in de kleuren wit, rood, geel, rozen en oranje.

V Mijn kamerplanten krijgen vlekken. Hoe komt dat?

A Bladvlekken zijn vaak het gevolg van te veel water geven of te krappe potten, wat stress en wortelrot kan veroorzaken.

Om een teveel aan water te voorkomen, is het slim om je potgrond te laten opdrogen voordat je opnieuw water geeft. Test eerst met je vinger of door de pot op te tillen.

Verpot je kamerplanten om de paar jaar, bijvoorbeeld in het voorjaar en gebruik een pot die slechts een klein beetje groter is dan de wortelkluit.

Om de luchtvochtigheid rond de bladeren van de plant te verhogen, kan je meerdere planten bij elkaar zetten.

"Verpot je kamerplanten om de paar jaar en gebruik een pot die slechts een klein beetje groter is dan de wortelkluit."

De drakenklimop heeft een hekel aan natte wortels, maar heeft wel behoefte aan een hoge luchtvochtigheid.

Anne: Veel mensen hebben nog steeds het idee dat geel als kleur niet kan in de tuin. Ik ben het daar niet mee eens. Deze geweldige combinatie van geranium, nepeta en verbascum is zo speels en lieflijk.

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

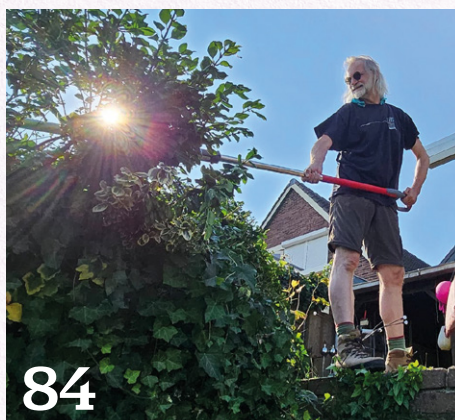
68

73

77

84

89

90

Deze maand

- 62 Geheimen van een kleurrijke tuin**
Nick Bailey vertelt je alles over je tuin beplanten op kleur.
- 68 Bucketlist voor natuurliefhebbers**
De redactie onthult enkele van hun favoriete groene bestemmingen.
- 73 Moeiteloos oogsten**
Zaai kiemgroenten op een zonnige vensterbank.
- 77 Op reis door de mikrokos-mos**
Govert gidst je door de fascinerende wereld van mossen.
- 84 Nieuw jaar, frisse start**
De redactie deelt hun plannen voor het nieuwe tuinjaar met je.
- 89 Inheemse held**
Echte koekoeksbloem (*Silene flos-cuculi*) stelt zichzelf voor.
- 90 Gids voor blij kamerplanten**
Kamerplanten gedijen het best als je ze op het juiste moment water geeft.
- 96 De grote lathyrus-test**
We presenteren de zes beste soorten pronkerwten voor geur en kleur.

96

Geheimen van een kleurrijke tuin

In het eerste deel van zijn nieuwe serie geeft **Nick Bailey** je inzicht in de kunst van het ontwerpen van een beplanting op kleur.

Deel 1

De kleurencirkel

Voor een tuin met mooie kleuren zijn drie disciplines nodig: kunstzinnigheid, vakmanschap en een beetje wetenschap. Combineer deze drie en je hebt een succesformule te pakken. Maar hoe pas je die in je eigen tuin toe? Als je deze serie over kleur in de tuin volgt – tot in september dit jaar – ontdek je alles wat je moet weten om mooie, langdurige kleurencombinaties te creëren die het hele jaar door voor seizoensspektakel en sfeer zorgen.

Of je nu houdt van pastelkleuren of blij wordt van bonte uitbundigheid, ik help je om de perfecte kleurrijke beplantingsschema's voor jouw tuin te maken.

Kleuren begrijpen

We worden omringd door kleuren. Alles op aarde heeft een schakering of een tint – van gebouwen en kleding tot landschappen en tuinen. En uiteraard hebben we dat aan de

zon te danken. Die reusachtige vuurbol lijkt wit licht uit te stralen, maar dat licht bestaat in werkelijkheid uit vele kleuren met verschillende golflengtes.

Het feit dat een voorwerp op aarde een kleur heeft, komt simpelweg doordat het pigmenten bevat die alleen het licht van bepaalde golflengtes terugkaatsen. Een blad bijvoorbeeld is in onze ogen groen, omdat het alleen het groene licht van de zon kan terugkaatsen. Alle andere golflengtes worden door het blad geabsorbeerd. En zo zien we ook dat een roos rood is, omdat het pigment in de bloemblaadjes alleen rood licht terugkaatst, terwijl alle andere golflengtes worden geabsorbeerd.

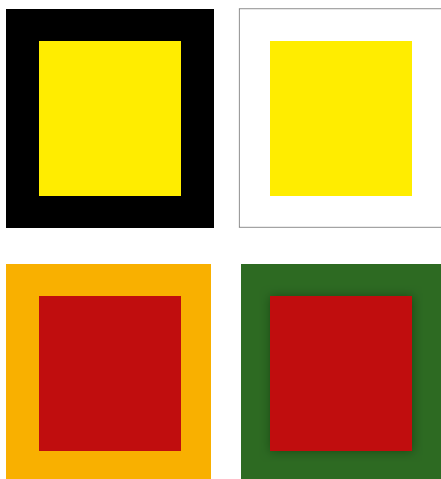
Hoe kleuren ons beïnvloeden

Wij mensen kennen allerlei verschillende betekenissen aan kleuren toe. Rood kan bijvoorbeeld symbool staan voor gevaar,

Beheers je de kunst van
kleurencombinaties, dan
kun je elke buitenruimte
transformeren.

De binnenste kleuren van elk paar zijn gelijk, maar worden beïnvloed door de achtergrond.

liefde, geluk of een politieke partij. Maar zet rood naast groen en je moet ineens aan de kerst denken, of aan de aan- en uitknoppen op je grasmaaier.

Kleuren kunnen fungeren als meningsuiting, als signaal – en kunnen zelfs onze stemming bepalen. Loop een rode kamer binnen en je zult merken dat dat een groot effect op je heeft. Te midden van al dat rood zullen je hartslag en adrenalineniveau stijgen – je kunt je slaapkamermuren dus beter niet rood verven. Als je daarentegen een ruimte met blauwe tinten binnengaat, dan zal je hartslag waarschijnlijk dalen en zal er minder adrenaline worden afgegeven.

Kleuren beïnvloeden zelfs de werking van onze hersenen. Uit een onderzoek in Duitsland bleek jaren geleden dat leerlingen in een klaslokaal de hoogste synaptische activiteit vertoonden (gedachten en concentratie) als de muren oranje waren. Heel bijzonder. Dus hoe kunnen we deze kennis in de tuin toepassen? De combinatie, positie en interactie van de kleuren door de seizoenen heen hebben een grote invloed op het karakter, de stemming en de sfeer van een tuin. Een van de belangrijkste elementen van een tuinontwerp is het kleurenpalet. Het bepaalt het 'genius loci' – een chique term voor de sfeer van de plek.

Ik heb het gehad over hoe kleuren óns beïnvloeden, maar in een tuin is het minstens zo belangrijk hoe kleuren elkaár beïnvloeden. De gekleurde vierkanten hierboven laten dat heel duidelijk zien. Het gele vierkant heeft in beide afbeeldingen precies dezelfde kleur, maar zoals je ziet lijkt het tegen de zwarte achtergrond lichter en tegen de witte achtergrond donkerder. En het rode vierkant verliest tegen de oranje achtergrond wat van zijn intensiteit, maar tegen de groene ach-

Deze rode bloemen en bladeren komen mooi uit door de weelderige groene achtergrond.

“Het kiezen van kleurencombinaties is een van de belangrijkste elementen van een tuinontwerp.”

tergrond straalt het. Deze effecten houden verband met de positie van de kleuren op de kleurencirkel.

De kleurencirkel

Veel mensen zijn uiterst voorzichtig en durven nauwelijks te experimenteren met kleuren in hun woning of kleding, maar in de tuin voelen we ons meestal vrijer. Het is een plek om dingen uit te proberen en jezelf uit te drukken. Als je niet goed weet waar je moet beginnen, dan is de kleurencirkel een goede start. Dit instrument wordt gebruikt

door kunstenaars, maar is gecreëerd door de wetenschapper Sir Isaac Newton. Hij nam simpelweg het elektromagnetische spectrum van licht, met infrarood aan de ene kant en ultraviolet aan de andere kant, en boog dat in een cirkel. En zo werd kleurencirkel geboren.

Op de kleurencirkel staan de drie primaire kleuren (rood, geel en blauw) in een driehoek ten opzichte van elkaar en vloeien uit in de tussenliggende secundaire en tertiaire kleuren. Je gebruikt de kleurencirkel om je te helpen bij de keuze van kleurencombinaties, om een bepaalde stemming of sfeer te cre-

3 mooie planten

met aangrenzende tinten
op de kleurencirkel

Middelgroen *Echinacea* 'Green Jewel'. Deze groene zonnehoed is een vaste plant die van juli tot oktober bloeit.

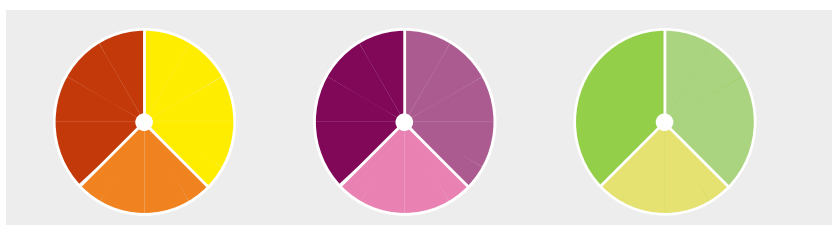
Geelgroen *Moluccella laevis* (lerse klokken). Een gemakkelijke eenjarige met lichtgroene bloemstengels. Ook goed als snijbloem.

Lichtgeel *Coreopsis* 'Moonbeam'. De laagblijvende meisjesogen bloeien rijkelijk van zomer tot najaar.

Tegenoverliggende kleuren, zoals geel en mauve, geven je beplantingsschema een spectaculair contrast zonder dat het chaotisch aandoet.

eren en om te begrijpen hoe verschillende kleuren elkaar beïnvloeden.

Als je een afzonderlijke 'taartpunt' van de kleurencirkel neemt, dan bestaat die kleur ook in lichtere en donkerder tinten. Door die tinten te combineren krijg je een harmonieus, samenhangend palet dat rust en eenheid ademt. Niets botst en alle tinten vullen elkaar aan. Het is zo ongeveer de veiligste kleurencombinatie die je kunt kiezen. Voor een gedurfdere look kun je de drie primaire kleuren combineren: rood, geel en blauw. Een spectaculaire en bijna botsende combinatie, dus ik zou zelf voor een subtielere aanpak kiezen en werken met de lichtere versies van rood, geel en blauw uit een van de lichtere binnencirkels.

Spanning toevoegen

Andere typische toepassingen van de kleurencirkel zijn de combinaties van 'analoge' en 'complementaire' kleuren. Analoge

kleuren zijn kleuren die op de kleurencirkel naast elkaar liggen, bijvoorbeeld rood, geel en oranje. Ze hebben een relatie die ze verbindt (het zijn alle drie warme kleuren), maar die toch een vleugje spanning in zich draagt. Zo kun je ook paars, mauve en roze (koele

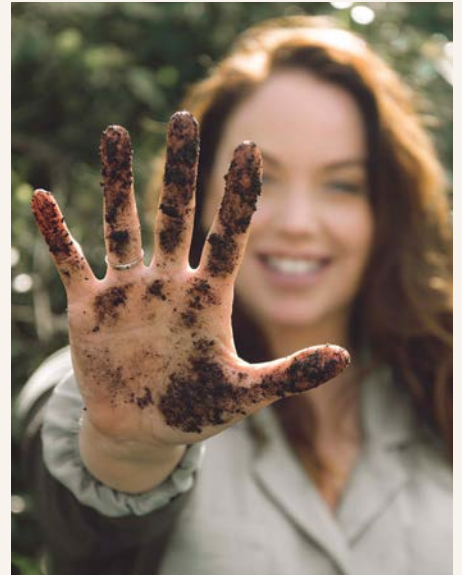
kleuren) combineren, of groen, geelgroen en geel (zeer koele kleuren). Het gaat gewoon om combinaties van drie aangrenzende tinten die goed bij elkaar passen.

Als je op zoek bent naar meer spektakel, gebruik dan complementaire kleuren, dat wil zeggen, kleuren die tegenover elkaar op de kleurencirkel liggen.

Door oranje en blauw, paars en geel, of rood en groen te combineren, lijkt elke kleur intenser, spannender en feller door het contrast met de andere kleur. Ze accentueren elkaar. Stel je eens diepblauwe Afrikaanse lelies naast een feloranje crocosmia voor, of lavendelkleurig kattenkruid naast een gele toorts.

Wist je dat?

Alle plantenkleuren zijn het resultaat van slechts vier verschillende pigmenten in verschillende verhoudingen.

Iedere maand met **Gardeners' World** aan de slag?

Ontvang **12x**
Gardeners' World
met **38% korting!**
Nu voor 55,-

- Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Abonneer je nu via

www.gardenersworldmagazine.nl/abo

of bel +31 (0)24 202 78 27 of scan de QR-code met de camera van je telefoon.

Deze actie is geldig t/m 15 januari 2025 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice. Prijswijzigingen onder voorbehoud.

Scan de
QR-code
voor meer
informatie

Nationaal Bomenmuseum Gimborn.

Bucketlist voor natuurliefhebbers

Een ongerept jaar staat te beginnen, en dus is het heerlijk plannen maken voor uitstapjes naar ongerepte bestemmingen. De redactie van Gardeners' World magazine helpt je alvast aan inspiratie.

FOTO'S: ANNE WIEGERS, IONA VAN DEN DRIES, LIZANNE CROONEN, JOS HEIJMANS, BURGERS' ZOO, MIRA MEIJER

Lizanne: Nat. Bomenmuseum Gimborn – Doorn

Een bezoek aan een arboretum of pinetum is voor mij iedere keer een magische ervaring. Het is alsof je een boek instapt, en dan bedoel ik zo'n pop-up-exemplaar dat steeds verrast met bijzondere doorkijkjes naar imposante bomen in volle glorie, lommerrijke paden en bloeiende struiken zoals rododendrons en azalea's. Je kunt er urenlang dwalen, en als je zin hebt maak je er meteen een educatieve ervaring van. Meestal zijn de bomen namelijk voorzien van een bordje met daarop de wetenschappelijke benaming.

Nationaal Bomenmuseum Gimborn in Doorn is de grootste bomentuin in Nederland, maar ondanks de naam 'museum' en de omvang van 29 hectare, voelt deze tuin niet als een attractie maar als een rustpunt. De levende museumstukken? Dat zijn de ruim drieduizend soorten bomen en struiken van over de hele wereld. Prieeltjes langs vijvers en doorkijkjes langs vele schakeringen groen nodigen uit om op adem te komen. Van coniferen tot esdoorns en van bijzondere berken tot een gigantische mammoetboom: je kijkt hier je ogen uit. Exoten zoals de apenboom (*Araucaria araucana*) wil je niet missen, met zijn slangachtige 'armen'. In het bezoekerscentrum is een museumwinkel met onder andere honing uit het arboretum. Soms worden er ook planten verkocht voor vriendenprijzen.

Ook de kleinere bomentuinen die enigszins in de luwte blijven, zijn me lief. Ze zijn soms ontstaan uit liefhebberij, zoals Arboretum De Dreijen in Wageningen (met prachtige beelden!). Weer andere bomentuinen zijn helemaal toegespitst op één soort, bijvoorbeeld het Lindenarboretum in Winterswijk of Pinetum de Dennenhorst in Lunteren met vele coniferen.

Een tip vlak over de landsgrenzen is Arboretum (geen tikfout) van Mefferscheid in Oost-België, waar naast prachtige naaldbomen ook houtsculpturen zijn te bewonderen – met als klapper de draak van Eric Hagelstein. Op een mooie herfstdag was waarschijnlijk iedereen lekker wandelen in de aangrenzende bossen van de Hoge Venen, want er was geen kip te bekennen. Dat is meteen het dubbele aan mijn voorliefde voor deze bomentuinen: aan de ene kant wil ik iedereen erover vertellen, maar tegelijkertijd wil ik ze lekker voor mezelf houden.

◀ De apenboom in Gimborn heeft bijzondere, slangachtige takken.

Het uitzicht op de Elbe en omgeving is fenomenaal.

De Basteibrug, gebouwd in 1851, biedt je een prachtige wandeling over de rotspunten.

Jos: Sächsische Schweiz – Duitsland

In het oosten van Duitsland, tegen de Tsjechische grens, ligt het prachtige nationale park Sächsische Schweiz (Saksisch Zwitserland), onderdeel van het zogenaamde Elbeandsteengebergte. Toegegeven: het is een stukje rijden of treinen, maar de omgeving van Dresden is sowieso altijd de moeite waard. Er zijn tal van mooie tuinen en parken in de stad zelf, waaronder het Blüherpark, midden in de oude binnenstad. En sla de mooie tuin van de Zwinger ook vooral niet over als je toch in de stad bent.

Maar de echte prijs vind je op zo'n 40 kilometer zuidoostelijk van Dresden: het Nationalpark Sächsische Schweiz. Dit uitgestrekte natuurgebied bestaat uit rotsformaties, tafelbergen en bossen waar je geweldige wandelingen kunt maken. Het absolute hoogtepunt van de Sächsische Schweiz is de Basteibrücke. Deze brug verbindt een aantal rotspunten met elkaar waarvandaan je een prachtig uitzicht hebt

over de rivier de Elbe en omgeving. Deze plek is al 200 jaar een toeristische trekpleister, maar heeft al die tijd zijn natuurlijke charme weten te behouden. Tijdens je wandeling kom je verschillende soorten (korst)mossen, varens en alpiene planten tegen die elders in Europa niet (meer) voorkomen. Hier heerst namelijk een bijzonder microklimaat onder invloed van de verticale structuur van het landschap. In de diepe kloven is het koel en vochtig, terwijl het bovenop de rotsen in de zomer erg warm is. De diversiteit is enorm.

Er zijn verschillende wandelroutes uitgezet door het gebied, passend bij je voorkeur (en je fysieke gesteldheid, want er zitten een paar kuitenbijters tussen). Voor de bijzonder avontuurlijke wandelaar echter is er een meerdaagse wandeling van 116 kilometer, de *Malerweg*. Hij voert je in acht etappes dwars door dit schilderachtige gebied dat al sinds het midden van achttiende eeuw een inspiratiebron was voor schilders, componisten en auteurs. Je hoeft slechts een paar minuten op deze plek te zijn, en je weet meteen waarom.

Ook voordat de rozen bloeien is de Rosengarten prachtig.

Iona: Rosengarten – Bern, Zwitserland

De Zwitserse stad Bern is verrassend goed te bereiken met het openbaar vervoer. Afgelopen jaar bezocht ik deze prachtige stad voor het eerst en de rozen die ik daar zag zijn me bijgebleven. Bovenop een heuvel naast het stadscentrum vind je de Rosengarten, de rozentuin van Bern. Aangezien ik er in mei was, bloeiden er nog maar weinig rozen, maar de rozen die bloeiden waren prachtig. Toch kun je ook dan genieten van de mooi aangelegde tuin met azalea's, rododendrons, alliums en irissen, en van een betoverend uitzicht op de stad en de rivier. Eenmaal terug beneden kwam ik tot mijn vreugde weelderig bloeiende rozenstruik tegen, die zich langs de gevels van een oud gebouw naar boven slingerde. Zo denk ik bij Bern nog altijd aan rozen.

Wil je rozen bewonderen dicht bij huis? Dan kun je in het Westbroekpark in Den Haag goed terecht. Daar vind je meer dan 20.000 rozen (!) in het Internationaal Rosarium. Dit is dan ook de locatie waar ieder jaar het Internationaal Rozenconours wordt gehouden. In het Westbroekpark vind je verder ook onder andere

Een combinatie van struikrozen en rozen op stam in het Rosarium in Den Haag.

Het uitzicht op de stad vanaf de Rosengarten.

veldjes waar je kunt picknicken en een speeltuin. Aangezien het park op een steenworp afstand van de tramhalte zit, is het ook gemakkelijk te combineren met een trip naar Scheveningen of een dag rondstruinen in de binnenstad van Den Haag.

Tip! Check van tevoren de openingstijden van het Rosarium, want dit gedeelte van de Rosengarten is beperkt toegankelijk.

Govert: Burgers' Zoo – Arnhem

Ik ben absoluut dol op regenwouden. In 2015 heb ik

de regenwouden van Borneo bezocht en heb daar de meest fantastische waarnemingen gedaan van plant en dier. Gelukkig geniet ik bijna maandelijks van dergelijk natuurschoon, vlakbij huis. Al een aantal jaren ben ik lid van Burgers' Zoo in Arnhem en niet alleen kijk ik daar mijn ogen uit bij dierlijke pracht, ook voor (tropische) planten in de verschillende 'ecodisplays' kan ik mijn hart ophalen.

Burgers' Desert omvat uiteenlopende woestijnplanten, van metershoge cactussen tot 'Joshua Trees' en Burgers' Mangrove herbergt niet alleen aandoenlijke zeekoeien, tropische vlinders, krabben en kwartelfamilies, je vindt er ook mangroves, kapokboom en de heerlijk geurende *Plumeria*. Toch is het hoogtepunt van mijn botanische bezoek aan de dierentuin altijd Burgers' Bush dat zich al ontwikkelt sinds voor mijn geboorte.

In 1988 werd anderhalve hectare aan regenwoud geopend. Als kind weet ik nog goed dat het vrij open was, maar nu loop je daadwerkelijk door een dichte jungle. In deze jungle vind je naast tal van kleurrijke vogels, hagedissen en vissen ook een prachtige plantencollectie, met ook een bijzondere collectie aan vijgen, gemberen en drakenbomen. De palmvarens, cacaobomen, gigantische (stinkende) *Aristolochia grandiflora* en moerasorchidee zijn mijn topfavorieten! Een deel van de ongeveer duizend plantensoorten zijn van informatie voorzien en er is aandacht voor typen planten die je in het oerwoud kunt vinden. Door kleine en grote paden kun je heel wat tijd doorbrengen in dit regenwoud. Het heet overigens niet voor niks een regenwoud; elke nacht komt er 80.000 (!) liter uit de hemel zetten.

Dit alles kost natuurlijk heel wat energie, maar Burgers' Zoo zet zich volledig in voor duurzaamheid. Zo wekken ze momenteel jaarlijks 700.000 kilowattuur op met 2240 zonnepanelen en, in het geval van de Bush, beregenen ze zoveel mogelijk met opgevangen regenwater uit enorme tanks. Het snoeiafval in het overdekte regenwoud, jaarlijks zo'n 25.000 kilo, wordt versnipperd en teruggebracht in het ecosysteem. Zo hoef je bij een dierentuin dus niet altijd alleen maar te denken aan dieren, maar kun je als plantenliefhebber ook dichtbij huis genieten van (tropische) plantenpracht, met een duurzamer tintje!

Reuzenpijpbloem (*Aristolochia grandiflora*) vangt vliegen met zijn geur voor de bestuiving.

Moerasorchidee (*Phaius tankervilleae*).

De waterval zorgt voor luchtcirculatie in de tropische tuin (en is prachtig om te zien).

Anne: Engeland – Tuinland pur sang

Vrijwel jaarlijks vertrek ik richting Engeland om

tuinen te bezoeken en mijn hart op te halen aan een plek waar tuinieren de nationale sport lijkt te zijn. Er is door het hele land zoveel moois te ontdekken, maar ik kom toch ook steeds weer terug bij Sussex en Kent. Hier vind je een aantal tuinen die mijn, en miljoenen andere harten gestolen hebben. Er zijn er heel veel maar een tuin die je van mij eigenlijk niet mag overslaan is Great Dixter. De tuinen, waar de beroemde tuinier (of zoals de Britten het eigenlijk beter formuleren: 'plantsman') Christopher Lloyd de scepter zwaait, is adembenemend. Een aantal termen die mij altijd te binnen schieten wanneer ik er rondloop zijn: gedurfd, veranderlijk, lieflijk en ambachtelijk.

Vlak daarbij in de buurt ligt het beroemde Sissinghurst. Deze tuinen staan bekend om de 'white gardens', maar als ik eerlijk ben vind ik dat het minst interessante deel van het grote tuinencomplex. Vita Sackville-West is de grondlegger van deze tuinen, en een eindeloos interessante vrouw. Ze was onderdeel van de Bloomsbury Group, minnaar en vriendin van Virginia Woolf, en een geweldige 'plantswoman'. In ieder stukje beplanting wist ze nog een extra laag aan te brengen. Al wandelend door de al verbluffend mooie tuinen, liep ze rond en krabbelde ze al speurend naar lege aarde in een hoekje, waar welke planten nog bij konden. Wat deze twee tuinen delen is dat ze er ieder seizoen, ieder maand zelfs, heel anders uitzien door de briljante beplanting.

Een vernieuwende, prachtige tuin die je hier vlakbij vindt, is Waterlane. Deze tot voor kort vergeten ommuurde tuin met instortende Victoriaanse kassen, wordt stukje bij beetje nieuw leven ingeblazen. Zo ook die kassen, waar je inmiddels ook nog in kan lunchen of dineren, met heerlijke gerechten, gemaakt van de ingrediënten uit de omringende tuin. Getalenteerd en gerenommeerd tuinontwerper Jo Thompson was betrokken bij het aanleggen van de tuin, en dat zie je. Genieten!

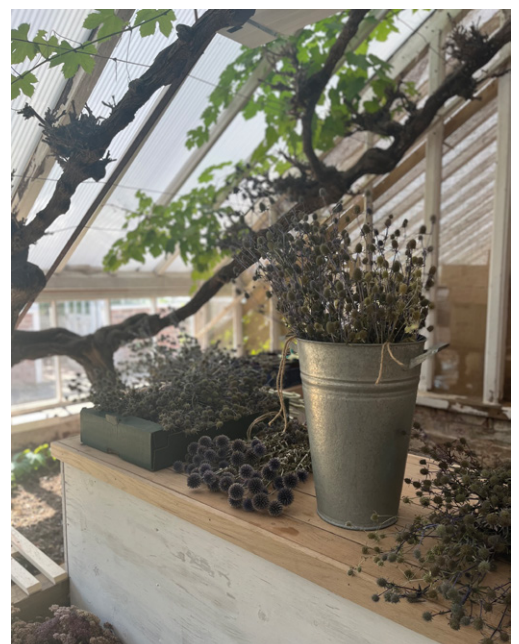

Great Dixter is een van mijn favoriete tuinen in Engeland. Ieder seizoen ziet het er door de geweldige beplanting weer compleet anders uit.

Wat ik zo leuk vind aan Sissinghurst, is dat er altijd een notitie staat bij de ingang over wat er op dat moment speelt. Zo deelt het tuinteam overwegingen die ze maken met haar bezoekers.

In Waterlane zijn ze stukje bij beetje de kassen aan het restaureren. Werkelijk overal waar je kijkt is wel iets moois te ontdekken.

A man with a beard, wearing a plaid jacket with a yellow hood, is kneeling in a greenhouse. He is smiling and holding a bunch of leafy greens. The greenhouse is filled with various types of leafy plants, including purple and green varieties. The background shows the wooden frame and translucent panels of the greenhouse.

Moeiteloos oogsten

Het mag buiten dan koud zijn, maar er is nog genoeg wat we in deze tijd van het jaar kunnen kweken. Alles wat je nodig hebt is een beetje bescherming tegen de elementen, aldus **Jack Wallington**.

Ik vind het heerlijk dat je met tuinieren ook aan je lichaamsbeweging komt en je hoofd kunt leegmaken, zonder dat je daar moeite voor hoeft te doen. De rustige, herhaalde bewegingen die we tijdens het tuinieren maken, versterken onze romp en ledematen. De focus die het vergt om bijvoorbeeld te zaaien, te oogsten, de composthoop te keren en in de natuur te vertoeven, brengt ons in een andere gemoedstoestand, wég van ons drukke leven.

Ik heb ook gemerkt dat je, als je zelf groenten, fruit en tuinkruiden kweekt, geneigd bent om er meer van te eten – en zoals we weten, is dat goed voor ons. Zelfgekweekt voedsel zit vol belangrijke voedingstoffen en vezels, en draagt bij aan een gezond voedingspatroon. Dit geldt des te meer voor biologisch gekweekt voedsel, omdat we daarmee veel minder chemische stoffen binnenkrijgen.

Ontelbare onderzoeken over de hele wereld hebben aangetoond dat we van regelmatige, lichte beweging, weinig stress en plantaardige of plantrijke voeding gezonder worden. Hoewel ik weet dat zelf groenten kweken niet voor iedereen is weggelegd, lijkt een moestuin me een prima plek om te beginnen als je dit jaar je levensstijl wilt veranderen.

3 andere kiemgroenten

Broccoli
Rode biet
Bladmosterd

Oogsten

Eind zomer vorig jaar heb ik winterharde slasoorten gezaaid, zodat ik tijdens de donkere maanden verse blaadjes kan eten. Op onze heuvel in het Engelse Yorkshire kweek ik de sla in een folietunnel, maar toen ik nog een volkstuintje in Londen had, kweekte ik sla buiten onder vliesdoek. De planten moeten worden beschermd tegen de elementen, maar worden nauwelijks aangetast door slakken, want die zijn bij kou minder actief.

Ik pluk de buitenste bladeren, zodat er vanuit het midden nieuwe kunnen groeien. Eén keer zaaien en je kunt de hele winter moeiteeloos oogsten! Bladmosterd 'Purple Frills' is een van mijn favorieten, omdat hij pittig smaakt en er op het bord prachtig uitziet, net als de bladmosterd 'Red Giant'. Mibuna is een lekkere groene bladgroente, die een pittige smaak en mooie paarse bladeren heeft.

De afgelopen jaren heb ik komatsuna gekweekt – een bijzonder peperige groente – en ook vaste moestuingasten als spinazie, veldsla en kropsla 'Arctic King'. Gedurende een koudegolf vertraagt de groei, dus kweek voldoende om dat op te vangen. Je kunt de zaken versimpelen door van elke groente maar één of twee soorten te kweken.

Met dagelijks spoelen en uitlekken houd je de kiemende zaden schoon.

“Waarom zou je ’s winters geen kiemgroenten van een warme, zonnige vensterbank oogsten?”

Blijf zaaien om regelmatig zeer jonge blaadjes te kunnen oogsten.

Zaaien

Begin januari zaai ik altijd uien en sjalotten (in plaats van plantuitjes te poten). Ik zaai 1 cm diep in turfvrrije potgrond in kleine bakken op een vensterbank. Ik zaai vrij dik om veel jonge planten te kweken, zonder me al te druk te maken over de tussenruimte. In maart verhuis ik de bakken naar de folietunnel en eind april, wanneer de jonge planten twee of drie blaadjes hebben, trek ik ze voorzichtig uit elkaar om ze buiten te planten. Dit jaar kweek ik de uien ‘Rijnsburger’ en ‘Red Karmen’ en sjalotten ‘Zebrune’.

Omdat het buiten te koud is om te kweken, zet ik kiemgroenten op de vensterbank. Ik heb een paar speciale kiempotten, in feite gewoon jampotten met deksels van gaas. Je kunt ook gewone potten gebruiken, met deksels waarin je gaten hebt gemaakt. In elke pot doe ik een volle theelepel zaad. Daarna vul ik de potten met water en laat ik ze een nacht staan. De volgende morgen giet ik het water via het deksel af. Ik laat de potten de rest van de dag onder een hoek in een schaal uitlekken. Vervolgens spoel ik de zaden elke ochtend af door de pot te vullen en meteen weer af te gieten, totdat de kiemen groot genoeg zijn. Zelf vind ik bijvoorbeeld kiemen van alfalfa, daikon, koolrabi en mungbonen erg lekker.

Anne: Kwekerij Kweek en De Bolster zijn goede, duurzame adressen voor moestuinzaaien.

Benut de lange avonden: stel je zaaischema op.

3 winterharde kruiden

Rozemarijn
Salie
Tijm

Hoewel groenten onder bescherming 's winters langzaam groeien, hebben ze toch wat water nodig.

Klussen

■ Als je net als ik winterse groenten in een kas of folietunnel kweekt, vergeet dan niet om de planten af en toe water te geven, want ook 's winters kunnen ze uitdrogen, vooral bij zonnig weer. Ik heb een regenton die is aangesloten op de goot van mijn folietunnel.

■ Controleer alle oude zaadzakjes om te zien wat je dit jaar moet bijbestellen. Oude zaden waarvan de uiterste houdbaarheidsdatum is verstreken, kun je waarschijnlijk het beste weggooien, omdat ze slecht zullen ontkiemen. Je kunt hun kiemkracht testen door een paar zaden op een vochtig stuk keukenpapier te leggen. Als ze geen wortels en scheuten ontwikkelen, moet je ze vervangen.

■ Maak van de gelegenheid gebruik om de zaadzakjes op volgorde van zaaidatum te ordenen. Ik gebruik hiervoor systeemkaarten waarop ik de maanden schrijf. Op die manier kan ik in een oogopslag zien wat ik in een bepaalde maand moet zaaien.

VOLGENDE MAAND Het is tijd om pepers en aubergines te zaaien en de grond voor te bereiden.

Govert gidst

Een reis door de microkos-mos

Deze keer neem ik jullie graag mee in de wereld van een van de kleinste plantjes die je in je tuin kunt vinden: mossen. Deze oerplanten (ze bestaan al ruim 400 miljoen jaar) zijn ijzersterk en lijken een eigen microkosmos te vormen. We bekijken wat voor soort mossen er bestaan, wat de rol van mossen zijn in jouw tuin en welke soorten je kunt vinden. Ook gaan we praktisch aan de slag met kweken! Ga met me mee en je zult nooit meer hetzelfde naar mos kijken.

Over Govert

Als natuurgids leid ik graag mensen door

onze prachtige natuur en daarnaast ben ik gek op tuinieren! In de serie 'Govert gidst', leid ik jullie graag door de wereld van de natuur(lijke) tuin, waar ik deze keer graag inzoom op de kleinste plant in je tuin: mos. Biodiversiteit en natuur vind je niet alleen in in het grote; juist in het kleine vind je veel verscheidenheid aan minuscule dieren en planten.

Onbekend maakt onbemind en het lijkt mij fantastisch als je na het lezen van deze excursie de volgende keer met andere ogen kijkt naar het 'simpele' groen, dat de kleine niches in de plantenwereld inneemt en het huis van vele dieren vormt. Laat je inspireren en beleef de natuur in je tuin!

Het ene mos is het andere niet

Als je nog niet veel van mossen weet, dan zal het je misschien verbazen dat er in Nederland ongeveer 600 soorten voorkomen en in Vlaanderen zo'n 530. Kijk maar eens goed naar een stuk mos op een oude muur, op bomen of tussen je tegels: je zal zien dat ze er allemaal wat verschillend uitzien. Mossen kun je indelen in drie typen: bladmossen, levermossen en hauwmossen. De eerste twee zul je waarschijnlijk in je tuin en om het huis aantreffen en zijn qua type best goed van elkaar te onderscheiden. Bladmossen hebben 'echte' blaadjes, waar levermossen er meer uitzien als één groot blad. Hauwmossen zijn zeldzaam en laat ik voor dit artikel buiten beschouwing.

Wat is een mos precies?

Mossen zijn eenvoudige planten. Ze floreerden al lang voordat 'echte' planten ontstonden, honderden miljoenen jaren geleden. Ze hebben geen wortelstelsel, geen vaten, geen zaden en geen bloemen. Dit geeft ze een groot voordeel ten opzichte van complexe planten; ze kunnen namelijk vrijwel overal groeien en zijn echte pioniersplanten. Je vindt ze op muren, braakliggend terrein, zure gronden, hoge bergwanden, bomen en onder water. Bovendien kunnen ze zich goed wapenen tegen koude, warmte, droogte en kletsnat weer.

Dit natte weer hebben ze nodig om echt te kunnen gedijen. Mossen zetten zich namelijk vast aan de ondergrond met *rhizoiden*, hechtwortels, maar nemen daar geen vocht mee op. De meeste bladmosses halen voedingsstoffen en water direct uit de lucht. Veel levermossoorten halen voedingsstoffen uit de vochtige ondergrond met een soort haartjes. Dit verklaart waarom ze op extreme plekken kunnen groeien, zoals dakpannen, tussen en op straatstenen.

(On)geslachtelijke voortplanting

Mossen kunnen zich op twee manieren voortplanten: geslachtelijk en ongeslachtelijk. Dit is bij mossen een zeer complex verhaal, dus ik zal het beknopt toelichten. Geslachtelijke voortplanting gaat zoals bij andere planten met een eikel en een zaadcel. De bevruchte eikel vormt uiteindelijk een *sporenkapsel* (dat zijn vaak die kleine steeltjes die je uit mossen ziet steken). De sporen die daaruit vrijkomen en de wijde wereld intrekken, hebben eigenschappen van enkel de moederplant óf van twee mosplanten, afhankelijk van het soort mos. Als een spore ergens landt, groeit daar uiteindelijk onder de juiste omstandigheden een nieuw mosplantje uit. Dit zorgt voor genetisch sterkere planten. De meeste voortplanting vindt echter ongeslachtelijk plaats: de plant kloont zichzelf en wordt steeds groter óf er breekt een stuk af dat elders uitgroeit tot een nieuwe plant. Mos kan zich dan ook razendsnel verspreiden!

Korstmos of mos?

Vaak wordt mos verward met korstmos. Een mos is een eenvoudige plant, terwijl een korstmos een symbiose is van een alg (groenwier) of blauwalg (cyanobacterie) met een schimmel. Korstmossen zijn eveneens honderden miljoenen jaren oude schepsels, waar ik graag een andere keer meer over vertel, want zij zijn een wereld op zichzelf.

Het nut van mos in je tuin

Mos wordt door veel tuiniers gezien als vervelend. Ze kunnen namelijk onder de juiste omstandigheden hele stukken (gazon) overnemen. Wat men vaak niet weet is dat mossen een belangrijke schakel zijn in het ecosysteem van jouw tuin. Zo reguleren ze vocht en zorgen voor een microklimaat waar zaden en vruchten in kunnen ontkiemen. Daarnaast houden ze erosie van grond tegen en produceren ze natuurlijk zuurstof. Misschien een van de belangrijkste voordelen van mos in de tuin is dat het een huis is voor vele kleine insecten en andere diertjes. Deze diertjes staan onderaan de voedselketen en zijn het voedsel voor grotere, meer zichtbare dieren. Je kunt er spinnetjes vinden, maar ook mijten, wormen en minuscule insecten zoals springstaarten. En, laten we eerlijk zijn, als je ze van dichtbij bekijkt, zijn het wonderschone planten!

Winter vol mos

Natte perioden in het najaar en de winter zijn bij uitstek het moment voor mossen. De luchtvochtigheid is hoog en het zonlicht bereikt de mossen beter, doordat er geen concurrentie is van bladverliezende planten. Kijk dus vooral nu naar je mossen in de tuin (en daarbuiten) en geniet van hun schoonheid! Hopelijk kun je zo hun eigen, oeroude microkosmos waarderen.

Paraplutjesmos is een levermos.

1

Oranje dooiermos is een korstmos.

Mossoorten in de tuin

Mossen hebben vaak een voorkeur voor een bepaalde ondergrond. Dit is meestal hout, steen of grond. Als je straks in de tuin gaat kijken, zul je zien dat op deze verschillende soorten ondergrond (of *substraat*) waarschijnlijk andere mossen te vinden zijn. In mijn tuin tref ik onderstaande soorten aan op bomen en steen. Kleine disclaimer: mossen onderscheiden kan bij verschillende soorten héél lastig zijn, dus mocht ik ernaast zitten dan hoop ik dat jullie het me vergeven:

Op steen:

- ❶ Paraplutjesmos (*Marchantia polymorpha*).
- ❷ Gewoon smaragdsteeltje (*Barbula convoluta*).
- ❸ Gewoon muursterretje (*Tortula muralis*).
- ❹ Muisjesmos (*Grimmia spec.*).
- ❺ Halvemaantjesmos (*Lunularia cruciata*).

Op hout en boom (zie volgende pagina):

- ❻ Klauwtjesmos (*Hypnum spec.*).
- ❼ Gewoon dikkopmos (*Brachythecium rutabulum*).
- ❽ Boomsnavelmos (*Rhynchostegium confertum*).

Tip van Govert

Koop een veldloepje (of doublet)! Kies voor een vergroting van minimaal 10x. De eerste keer dat je hierdoor naar een mos kijkt, zal er een wereld voor je opengaan. Voor het beste resultaat houd je het veldloepje vlak bij je oog en vlakbij het plantje.

“Mossen zijn het thuis van vele soorten diertjes, die essentieel zijn voor de voedselketen in jouw tuin.”

Hoe krijg ik mossen in de tuin?

Wil je mossen in de tuin? Hier hoeft je eigenlijk niet zoveel voor te doen. De sporen dwarrelen constant door de lucht. Wat je wél kunt doen is de juiste omstandigheden creëren om mos meer kans te geven te ontkiemen en te floreren. Ga hiermee aan de slag:

- Mossen houden van vocht en een hoge luchtvochtigheid, ook al kunnen ze de extremen in weer wel goed aan. Zoek in de tuin een schaduw- of halfschaduwplek op om je mossen te kweken.
- Zorg voor veel groen, bijvoorbeeld bomen. Ook (dode) boomstammen met schors zijn een uitstekende plek voor mossen om op te groeien.
- Maak een muurtje van oude bakstenen. Zorg wel dat je ergens een partij oude stenen vindt: nieuwe stenen (en cement) worden niet zo snel gekoloniseerd door mossen. Ook ruw natuursteen is een goede plek voor mossen.
- Schoffel niet te rigoureus. Door stukken onbewerkt te laten, krijgt mos de kans zich te ontwikkelen. Zorg wel dat de mossen niet overwoekerd worden door andere planten, en haal deze handmatig weg.

8

Mossen opkweken: experimenteer mee!

Een methode die je ook kunt toepassen, is het verspreiden van mossen door ermee te 'verven'. Eerlijk gezegd heb ik deze methode nog nooit toegepast (bij mij zijn ze komen aanwaaien), maar het is een leuk experiment. Ik ga er in elk geval zelf mee aan de slag!

Met deze stappen kun je mos kweken:

Stap 1 Allereerst verzamel je mossen die je mooi vindt (haal dit niet uit de natuur).

Stap 2 Mix het mos met 500ml water en 500ml karnemelk in een blender. Je schijnt karnemelk ook door bier te kunnen vervangen, als je dat meer aanstaat.

Stap 3 Smeer of verf de mix op stenen, muurtjes of boomstammen.

Stap 4 Houd het vochtig door dagelijks te besproeien met een plantenspuit, als het droog weer is buiten.

Als het goed is, zullen er nu mosplantjes moeten gaan groeien. Let er wel op dat sommige mossen een bepaalde voorkeur hebben voor een ondergrond. Kijk dus vooral wat er al in je tuin groeit en pas het mengsel toe op een zelfde ondergrond, als je met dit experiment aan de slag gaat!

“Tuinieren is in Engeland zo ingeburgerd, de ervaring spat ervan af.”

Een overvloed aan prachtige bloemen, kleurrijke planten en adembenemende tuinontwerpen wachten op jou tijdens het Gardeners' World Live Event. Tijdens een compleet verzorgde tuinreis in Groot-Brittannië krijg je de kans om gerenommeerde tuinarchitecten, kwekers en groenliefhebbers van over de hele wereld te ontmoeten en van hen te leren. Verbaas je over de meest innovatieve tuinideeën en neem deel aan boeiende workshops en demonstraties. Wandel door de prachtige showtuinen, proef heerlijke lokale lekkernijen en ontdek de nieuwste tuingereedschappen en technologieën.

Dit is een kans om jouw eigen tuinambities te voeden en inspiratie op te doen voor jouw eigen groene paradijs thuis. Naast het Gardeners' World Live Event zie je natuurlijk ook een aantal fantastische tuinen in typisch Engelse sferen. Ga voor meer informatie en boeken naar www.kuperstuinreizen.nl/gardenersworld.

Wil jij Monty live meemaken?

Dat kan! Ga mee op een fantastische tuinreis naar het Gardeners' World Live Event in Groot-Brittannië.

“De modeltuinen zijn prachtig aangelegd door tuinarchitecten.”

Esther de Zeeuw uit Streefkerk:

“Het stond al een tijdje op mijn bucketlist en vorig jaar was het zover: ik ging met mijn man, zwager en schoonzus samen op tuinreis. Ik ben echt een tuinmens en Engelse tuinen hebben bij mij een streepje voor. Op het Gardeners' World Live Event keek ik mijn ogen uit bij de modeltuinen, prachtig aangelegd door tuinarchitecten. Een ervan had bijzonder veel kleur en er liepen kippen rond. Daar werd ik zo vrolijk van! Het kan mij niet bont genoeg zijn.”

“In een van de hallen vond je ontelbaar veel planten in mooi opgezette kramen. Ik herinner me een orchideeën-kweker, wauw, die had zoveel soorten! Ik heb veel inspiratie opgedaan voor vaste planten – het liefst had ik allerlei soorten salvia's meegenomen. De lezingen heb ik voorbij laten gaan, er was nog zoveel meer te zien. Je kan er de hele dag rondneuzen en je tegoed doen aan de Engelse lekkernijen en kaasjes. Zo groot en zo uitgebreid, dat heb je hier in Nederland niet echt. Ja, ik zou zeker nog een keer op tuinreis gaan. Het Engelse landschap, de smalle weggetjes en prachtige tuinen: ik vond het heel sfeervol!”

FOTO'S: ESTHER DE ZEEUW

Gwen Harteloh uit Den Haag:

“Halverwege het Live Event kwam ik erachter dat er nog een tweede hal was met allerlei kookworkshops. Oeps! Het was zo groot. Ik heb me vooral verlek-kerd aan de vele tuingereedschappen en planten. Je ziet allerlei nieuw gekweekte soorten, in andere tinten dan hier. De Clematis 'Little Lemon' bijvoorbeeld. Die had ik tijdens de tuinreis voor het eerst gezien en ben ik speciaal gaan zoeken. Echt een beeldschone klimmer met gele klokjes die maar maximaal 50 cm hoog groeit. Normaal klimmen ze een meter of drie.”

“Het is allemaal net wat professione-ler opgezet: kratjes op wieltjes, plant-stokjes met schaal aanduiding ... Je kan er ook gewoon de zeewiermest kopen die Monty ook gebruikt. Tuinieren is in Engeland zo ingeburgerd, de ervaring spat ervan af. Monty werd op het podium geïnterviewd, en ook een aantal be-kende chefkoks. Als het buiten regent, kun je dus mooi binnen wat interviews volgen. Dat is leuk voor de afwisseling. Vooral de modeltuinen vond ik heel erg leuk. Ze hadden ook wat kleinere tuinen, bijvoorbeeld voor mensen die in de stad tuinieren. Goed dat ze daar rekening mee hielden.”

Ga mee naar Warwickshire & Gardeners' World Live Event

Boek nu de tuinreis Warwickshire & Gardeners' World Live Event van Kupers Tuinreizen. Naast het unieke evenement, verken je enkele van de mooiste tuinen en historische plekken van Engeland. Kijk hieronder voor het volledige reisschema en andere praktische informatie.

Inbegrepen:

- 4 overnachtingen in The Abbey Hotel**** in Redditch
- overtocht naar Engeland per Eurotunnel (trein, retour)
- 4 maal ontbijt
- 4 maal 3-gangendiner
- begeleiding door deskundige chauffeur
- reis per luxe Comfort Class touringcar met minibar, (nood)toilet en airconditioning

Prijs p.p. in
2-persoonskamer
o.b.v. halfpension
va. € 699,-

Niet inbegrepen:

- tuinentrees incl. extra's en ticket à € 135,- (per persoon)
- administratiekosten € 20,- (per boeking)
- bijdrage calamiteitenfonds à € 2,50 (per boeking)
- bijdrage SGR à € 5,- (per persoon)
- eenpersoonkamertoeslag à € 240,- (per persoon)

Programma^{*)}:

Dag 1: Heenreis

Dag 2: Anne Hathaway's Cottage, Stratford-upon-Avon, Packwood House

Dag 3: Gardeners' World Live Event

Dag 4: The Mill Garden, Kenilworth Castle, Winterbourne House & Garden

Dag 5: Terugreis

^{*)} programma onder voorbehoud

KUPERS TUINREIZEN

Kijk voor meer informatie op
[www.kupers tuinreizen.nl/
gardenersworld](http://www.kupers tuinreizen.nl/gardenersworld) of scan de
QR-code.

Nieuw jaar, frisse start

Met een nieuw jaar voor de boeg
maakt ook de redactie van
Gardeners' World magazine
plannen voor de tuin.

Jos: het gaat beginnen!

Hè, hè een tuin! Dat was één van mijn eerste gedachten toen we halverwege het vorige jaar ons nieuwe (oude) huis aan de IJssel betrokken. Na jarenlang veroordeeld te zijn geweest tot een dakterras of een klein balkon (waar het overigens ook best leuk tuinieren is, hoor), kan ik eindelijk los. En, toegegeven, het maakt me ook zenuwachtig.

De tuin is de afgelopen jaren behoorlijk verwaarloosd geweest, dus moet er met een schone lei begonnen worden. Alles wat we niet willen behouden (en dat is best veel), is er intussen uitgetrokken en die stukken tuin liggen onder een laag karton. Er komt nog een mulch op van compost en dan kunnen daar over een tijdje de eerste groenten in. Het kan ook zijn trouwens dat dat deel van de tuin met sierplanten gevuld gaat worden. Daar kom ik achter wanneer het ontwerp op papier komt, want die leuke klus staat vrij snel op het programma. Kan ik eindelijk mijn favoriete *Acer palmatum* gaan planten!

Er bleek zowaar een raam in het schuurtje te zitten.

Klimop klimaf

Op meerdere plekken in de tuin staat klimop. Afgelopen zomer en najaar heb ik het meeste bewust laten staan, want het was er een drukte van belang rond de knoppen. Maar het is gewoon te veel. Het (redelijk bouwvallige) schuurtje was volledig begroeid en nadat ik een klein deel van de klimop daar had verwijderd, bleek het schuurtje zowaar een raam te hebben. Ook de wanden van de kas worden bedreigd door klimop, dus daar gaat binnenkort ook de schaar in. Maar ik zal zeker ook wat laten staan, want daarvoor is klimop te waardevol voor bestuivende insecten.

Een stukje werk-in-uitvoering.

Van het voormalige dahlia-veld (links op deze foto) bleek niets meer op te komen.

Het besneeuwde uitzicht vanaf de tuin in het ochtendgloren.

Gewoon genieten

Naast veel en hard werken, zal ik dit jaar zeker niet vergeten om alle dagen te gaan genieten van wat de tuin en omgeving te bieden hebben. Of het nu regent, waait,

hagelt, sneeuwt, of er is volop zonneschijn: alle seizoenen komen hier keihard binnen en ik kan niet wachten om ze allemaal ten volle te beleven!

Met de telescopische snoeischaar kan ik makkelijk overal bij.

Govert: onderhoud en spontaniteit

Waar te beginnen ... Afgelopen jaar heb ik de tuin 'te veel' zijn gang laten gaan, dus allereerst ga ik verder met het snoeien en verplaatsen van struiken en bomen, zodat er meer zonlicht mijn nu soms ietwat zielige vaste planten kan bereiken. Ook is het uitdunnen van bepaalde overheersende soorten noodzakelijk: ik heb een cultivar staan van de grote kattenstaart, die het wel heel erg naar zijn zin heeft. Ook twee uit de kluiten gewassen *Miscanthus* ga ik verplaatsen, maar waarschijnlijker verwijderen en vervangen door inheemse siergrassen of andere, meer kleurrijke planten.

De vijver aanpakken

Ik heb enige hoop dat mijn zoontje dit jaar zijn A-zwemdiploma haalt en ik de bouwstalenmatten van de vijver kan halen. Deze heb ik bij het aanleggen op de vijver aangebracht, dit was (terecht) een voorwaarde bij mij thuis om de vijver überhaupt aan te mogen leggen: *safety first*. Het misstaat niet, zeg ik eerlijk, en bovendien heeft het ook wat voordelen, want ik kan over de gehele vijver lopen en zo makkelijk onderhoud plegen. Anderzijds kan ik niet met schepnet in de vijver om kroos te verwijderen. Ook de circulatiepomp is lastig bereikbaar! Daarom kijk ik er stiekem toch naar uit om deze beschermingsmaatregelen te verwijderen.

O, en ik ga de strijd verder aan met het verwijderen van de inheemse watermunt (*Mentha aquatica*). Prachtige plant, volop bestuivers en je kunt er thee van maken, maar oh jee wat is deze gaan woekeren dit jaar. In november (zie foto rechts) heb ik 2.5 m² van de plant verwijderd, maar vele wortelstokken sluimeren nog in de diepte.

De dikke pakketten wortels zijn lastig te verwijderen.

Watermunt (*Mentha aquatica*) woekert erop los in de vijver.

Spontaan

De meeste tuinplannen die ik maak, zijn niet erg doordacht en gepland. Ze ontstaan spontaan in een opwelling of gedachtekronkel. Ik verwacht dat ik dit jaar dus vooral te maken ga hebben met mijn eigen verrassingen en me daar vol op ga storten, wat geweldig kan uitpakken of juist mijn lijst met tuinklusjes flink zal uitbreiden.

De soep die we nu in de winter uit de vriezer halen, is zo zoet en zo zomers! We kikkeren er enorm van op.

Anne: De maffiakist vullen

We noemen de enorme vrieskist in onze schuur gekscherend: de maffiakist. Hij is namelijk zo groot dat er een volwassen man in kan zitten, en we hebben best wat lugubere filmscènes voorbij zien komen waarin de dienstdoende vrieskist nog een slagje kleiner was dan die van ons. Waar we die dan voor nodig hebben, hoor ik je denken. Dat zal ik je zeggen: om te moestuin-hamsteren. Ik ben eigenlijk al sinds mijn twintiger jaren een Italiaans omaatje in hart en nieren. Komt de tomatenoogst op gang, dan is het tijd om soepen en sauzen te maken voor de hele winter. Is er basilicum te oogsten, dan maak ik niet een enkele portie, maar ga ik door tot we genoeg pesto hebben voor alle

donkere maanden van het jaar. Het is dus mijn doel om weer jaarrond te eten uit de moestuin. Niet alleen dagelijks vers in het groeiseizoen, maar ook uit de overvolle maffiakist.

De grote voedselplanning van 2025

Om die enorme oogst voor elkaar te krijgen, maak ik jaarlijks een plan, wat ik echt kan aanraden. Het begint stevast bij onze buik, want ik kweek alleen dat wat we écht lekker vinden om te eten. Aan tafel vraag ik: wat waren jullie favoriete gerechten afgelopen jaar, en wat moet ik dit jaar kweken? Dan komen er stevast een aantal favorieten naar voren, zoals palmkool voor een heerlijke pasta met gebrande nootjes, tomaten, want dat is het lievelingseten van mij en mijn dochter, zoete aardappels, voor frietjes met truffelmayonaise,

“Ik ben eigenlijk al sinds mijn twintiger jaren een Italiaans omaatje in hart en nieren”.

Een bak vol bolderik in de tuin.

De tuin was dit jaar weer een stukje mooier en groener.

Iona: minder plannen, meer doen

Mijn tuinplannen voor dit jaar komen vooral neer op 'minder plannen', gek genoeg. Afgelopen jaar begon ik met het maken van uitgekende plannen, waar vervolgens weinig van terecht kwam in drukke tijden, omdat het plan dan zo overweldigend leek. Daarom probeer ik het dit jaar anders. Ik ga gewoon de tuin in en aan de slag, juist tijdens gestolen momentjes, een rustige ochtend of wanneer ik thuiskom uit werk. Als ik zie dat het tijd is om een bepaalde soort te zaaien, ga ik dat gewoon doen. Daarbij kies ik ervoor om de tuin lekker vol te zetten met planten en zaai ik direct in de bakken na IJsheiligen. Want hoewel het erg aandoenlijk was, al die zaailingen in huis (het leek wel een plantencrèche), was het niet erg succesvol.

Zo groen dat het zoemt

Mijn doel dit jaar? Nog meer bloemen, nog meer planten en nog meer groen op mijn gedeelde dakterras. Vol enthousiasme wacht ik af welke inheemse zaden opkomen dit jaar, kies ik welke bloemen ik wanneer ga zaaien, en bedenk ik hoe ik de geveltuin net zo groen en zoemend kan maken als de bakken op het terras. Mijn hoop voor de geveltuin is gevestigd op stokrozen. Die doen het erg goed in andere tuinen in de buurt. De gele *Helenium* was spectaculair afgelopen jaar, dus daar heb ik ook dit jaar hoge verwach-

tingen van, en ook de grote lavendelstruik verrast me elk jaar weer. Ik kan niet wachten om aan de slag te gaan!

Met armen vol bloemen in de moestuin van mijn schoonzus.

Tussendoor tuinieren ziet er soms zo uit.

FOTO'S: ANNE WIEGERS; GOVERT DE JONG; IONA VAN DEN DRIES; MAUREEN DE KEIVT-VAN DEN DRIES

en mijn man is gek op al het voorgaande, en op pompoenen, want hij maakt daar de beste risotto mee. De net genoemde soorten zijn de 'ruggengraatsoorten' in de tuin. Ze leveren veel, lekkere oogst op, voor gerechten die favoriet zijn. Daaromheen kweek ik nog veel meer, zoals koolrabi's als snackgroente, en sinds de kas er is zoete puntpaprika's, want die zijn ideaal voor in lunchtrommeltjes.

Aanklooiën

Ik vond 2024 best een lastig tuinjaar. Ik had absoluut geen klagen want waar anderen het moestuinbijltje erbij neergooiden door de vele slakken en al die regen, haalde ik toch een mooie oogst binnen en zit de maffiakist vol. Toch miste ik iets enorm, en dat is het aanklooiën. Het met de warme zon op je rug, kalmpjes kleine klusjes doen, terwijl er

Ik vind weinig zo fijn als, wanneer de pannetjes al opstaan, pas te oogsten. Verser kan niet!

zoemende bijen voorbijkomen. Door het heftige weer heb ik vooral gewerkt in de tuin. Ik hoop dus volgend groeiseizoen het klooiën terug te hebben in de tuin.

Nova is net zo gek op pompoenen als ik. Als ik aan het koken ben krijgt zij ook altijd een stukje.

Lizanne: de verlengde werkschuur

Waar we op de redactie van Gardeners' World magazine vaak de nadruk leggen op het zoveel mogelijk wegbonjournen van tegels in de tuin, ga ik ze dit jaar juist verwelkomen. Ik ga mijn terrassen en paden opnieuw betegelen. Dit wil ik gaan doen met tweedehands gebakken klinkers of kasseien, waar ik al druk naar aan het speuren ben op Marktplaats. Het is de bedoeling dat er wat ruimte overblijft voor laag groeiende planten zoals loopkamille of kruiptijm. Daar doe je insecten een plezier mee en het werkt goed tegen onkruid. Het lijkt me bovendien heerlijk dat er geuren vrijkomen als je erop loopt.

Geen monsterklus

Ik heb een vrij compacte stadstuin van 50 m², dus we hebben het niet over een monsterklus. Maar als ik eerlijk ben, zie ik er best tegenop (ook mijn rug strubbelt tegen). Laten we wel wezen: het zijn niet de tegels waar we het meest gelukkig van worden in de tuin, maar al het leven eromheen. Dat leven ging intussen vrolijk door: ik heb bollen geplant, bloemen gezaaid en nieuwe heesters een plek gegeven, zoals een *Lagerstroemia indica* 'Lipan'. Die hebben al lekker kunnen wortelen. Ik hou nu eenmaal niet

Loopkamille.

Klinkers zijn perfecte borderstenen.

Thymus citriodorus 'Variegata'.

“Ik hou niet van stukjes wachtgrond in de tuin.”

Kruiptijm blijft mooi laag en bloeit in juni-juli.

van stukjes 'wachtgrond' in de tuin. De tuin leeft door, terwijl de bestrating maar bleef liggen. Als de spade straks de grond in gaat om de eerste tegels te wippen, weet ik zeker dat er wortels of bollen geraakt gaan worden. Auw, dat wordt even pijn lijden.

Borders uitbreiden

Je zou je kunnen afvragen waarom ik überhaupt tegels wil en geen natuurlijk materiaal. Maar ik hecht enorm aan wat ik noem mijn 'verlengde werkschuur'. Op een betegelde plek kan ik vrijuit klussen met hout of sleutelen aan mijn fiets, zonder me zorgen te maken over waar dat ventieldopje toch is gebleven te midden van alle houtsnippen of grind.

Mijn borders zullen wat verschuiven, waardoor ik er enerzijds ruimte bij krijg voor meer salvialiefde en andere geurige bloemen (de stekjes staan al klaar!). Anderzijds snoep ik ruimte weg van mijn gazon dat meer een mosveld dan een grasveld is geworden. Ik ben me nog aan het verdiepen in de no-digmethode om borders mee uit te breiden. Beter voor de rug, maar ook voor de bodem!

**STICHTING
NL BLOEIT!**

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.
www.nlbloeit.nl

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

Echte koekoeksbloem

Silene flos-cuculi

Ik, echte koekoeksbloem ben een overblijvende, vaste plant uit de anjerfamilie (*Caryophyllaceae*). De anjerfamilie omvat ruim 400 soorten. Vroeger werd ik in een apart geslacht (*Lychnis* t.o.v. *Silene*) onderscheiden, maar dat is nu niet meer het geval. Mijn botanische naam 'silene' gaat terug naar de bosgod Silenus, die wordt beschouwd als de vader van de silenen. Volgens een andere interpretatie stamt silene af van het Griekse salion in de betekenis van speeksel of slijm, omdat vele soorten kleverig zijn. Mijn soort-aanduiding *flos-cuculi* is samengesteld uit de Latijnse woorden flos = bloem en cuculus = koekoek.

Opvallend zijn mijn franjeachtige bloemen en deze vallen des te meer op omdat aan de stengels maar weinig blaadjes zitten. Ze zien er wat rafelig uit (de Engelse naam voor de plant luidt ragged robin: rafeelige roodborst). Mijn bloemkleur is rozerood, een enkele keer komen ook witte bloemen voor. De bloeitijd loopt van mei t/m juli met soms nog een tweede bloei in de nazomer en herfst van augustus tot in oktober. Ik kan een tuin lange tijd sieren met mijn uitbundige en langdurige bloei. Mijn bloemen zijn eetbaar en ze vormen een prachtige versiering op gerechten. Ik word ook als sierplant in verschillende variëteiten gekweekt met o.a. witte en dubbele bloemen.

Ik ben een zonminnende plant en hou van licht vochtige tot drassige grond die matig voedselrijk is. Dit kan zowel zand, leem, lichte klei, zavel als veenbodem zijn. Van nature ben ik te vinden in vochtige tot natte graslanden/hooilanden en bermen, aan sloot- en waterkanten, in vochtige lichte loofbossen en in duinvalleien. Ik ben sterk afhankelijk van de stand van grondwater. Waar de natuurlijke omstandigheden goed zijn, kan ik massaal aanwezig zijn en vorm grote rozerode tapijten. Hoewel ik word beschouwd als een soort die nog vrij algemeen voorkomt, ben ik in het natuurlijke landschap sterk achteruitgegaan.

Mijn bloemen worden bestoven door wilde bijen, hommels en dag- en nachtvlinders. Ik ben de waardplant voor diverse vlindersoorten (spanners, kokermotten en uilen) en een belangrijke nectarplant voor de (eerste generatie van) zilveren maan (*Boloria selene*) en bont dikkopje (*Carterocephalus palaemon*). Na de bestuiving van mijn bloemen vormen zich zaaddoosjes met kleine donkere zaden. Als de zaaddoosjes zijn opengesprongen dan worden de zaden door het wuiven van de stengels in de wind rondgestrooid.

In tuinen ben ik bijvoorbeeld in weides goed te combineren met pinksterbloem, kruipend zenegroen, blauwe knoop, bevertjes, scherpe boterbloem, grote ratelaar, hondsdrif, gewone brunel en rapunzelklokje.

VOLGENDE MAAND Blaassilene (*Silene vulgaris*).

Gids voor blijvende kamerplanten

Deel 2 Planten water geven

De gemakkelijkste manier om je planten te laten floreren, is door te zorgen voor een goede vochtbalans. In dit deel lees je hoe je planten op de juiste manier water geeft.

Het belangrijkste aandachtspunt bij kamerplanten is water geven, en toch bestaan hier de meeste misverstanden over. Zien we slap hangende bladeren, dan nemen we meestal aan dat de plant dorst heeft en pakken we de gieter erbij. Maar misschien is het probleem wel dat de wortels te nat staan in plaats van te droog.

In zo'n geval zal de situatie verslechteren als je nog meer water geeft. Bovendien zal de resulterende wortelrot lastiger te verhelpen zijn. Begrijp de vochtbehoefte van je kamerplanten en hun dorstsignalen, en je hebt een van de fundamenteën van het succesvol houden van kamerplanten onder de knie.

Als je een kamerplant op zijn eigen plek water geeft, gebruik dan een speciale gieter met een lange, smalle tuit om precies te kunnen richten.

Veel mensen geven hun planten op vaste dagen water. Als jij dat ook doet, dan is het hoog tijd om een verandering door te voeren en aan de behoeften van je planten te voldoen in plaats van er maar een slag naar te slaan.

De eerste horde is te ontdekken hoeveel water je plant echt nodig heeft. Er zijn heel veel soorten kamerplanten die van oorsprong uit elk denkbaar klimaat en landschap komen: van kleine vetplanten die in Afrikaanse rotsspleten leven tot weelderige nestvarens die groeien op bomen in natte, tropische gebieden in Zuidoost-Azië.

Je krijgt al veel aanwijzingen over de behoeften van een plant door hem simpelweg te bekijken. Sommige hebben zich aangepast om water op te slaan ter bescherming tegen droge periodes. Zo hebben de graslelie (*Chlorophytum comosum*), de vrouwentong (van het geslacht *Sansevieria*) en de ZZ-plant (*Zamioculcas zamiifolia*) allemaal dikke wortelstokken – rhizomen –, terwijl vetplanten zoals crassula's en echeveria's beschikken over dikke bladeren met vochthoudend weefsel. Deze planten kunnen wekenlang zonder water, vooral 's winters. Daarentegen geven de flinterdunne bladeren van bijvoorbeeld kruidje-roer-me-niet (*Mimosa pudica*) en venushaar (van het geslacht *Adiantum*) aan dat ze gewend zijn aan een continue vochttoevoer.

Om de kooldioxide op te nemen die ze nodig hebben voor de fotosynthese, openen planten hun huidmondjes, stomata genoemd. Via de stomata verdampt er ook vocht, een proces met de naam transpiratie. Dit vocht wordt vervangen via de wortels die water uit de grond opnemen, met daarin de voedings-

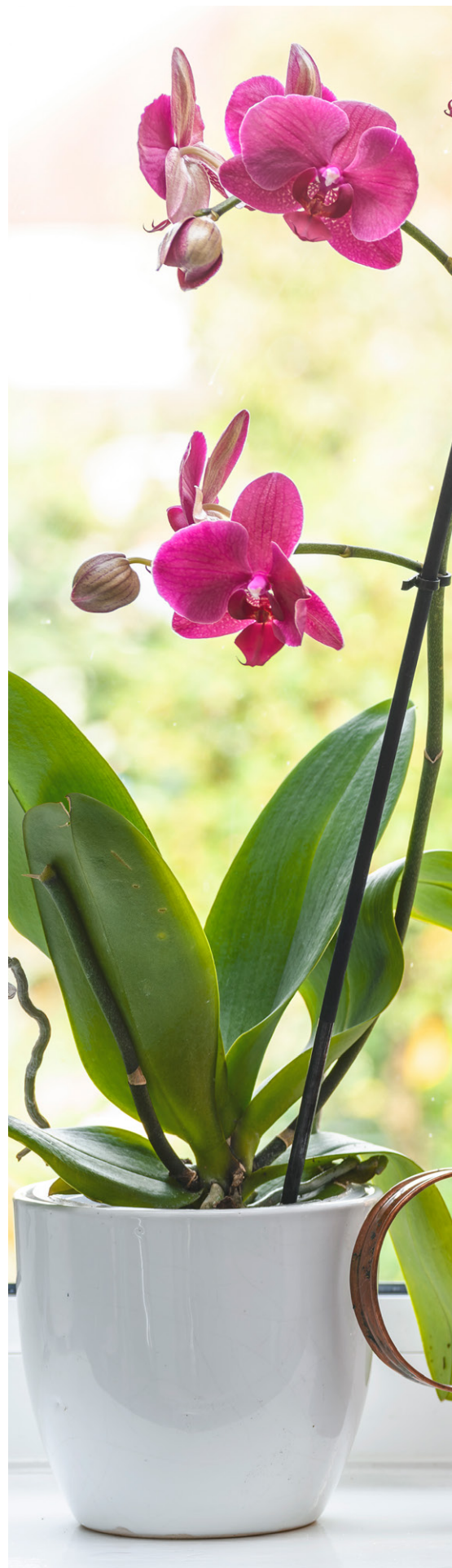
stoffen die de planten voor hun groei nodig hebben. Als de wortels geen water kunnen opnemen doordat de grond te droog is, zullen de plantenweefsels krimpen – wat verwelking veroorzaakt – maar zal er ook een tekort aan voedingsstoffen ontstaan, waardoor de planten stoppen met groeien.

Frisse lucht

Verwelking betekent echter niet altijd dat de potgrond te droog is. Wortels hebben niet alleen water, maar ook lucht nodig. Staan ze in drassige grond (doordat de pot bijvoorbeeld in een sierpot of schotel met water staat), dan gaan ze rotten en kan er geen water meer naar de bladeren worden vervoerd. Wortelrot heeft dezelfde gevolgen als te weinig water: de bladeren krijgen niet genoeg water en verwelken.

Hoe vaak je een plant water moet geven, hangt af van allerlei factoren, waaronder licht, luchtvochtigheid en temperatuur, de hoeveelheid potgrond in de pot, de grootte van de plant en of hij net in een nieuwe pot staat of in een te kleine pot staat. Zelfs het materiaal waaruit de pot bestaat speelt mee, want potgrond in potten van poreus materiaal, zoals kokosvezel of terracotta, droogt eerder uit dan in waterdichte kunststoffen of geglazuurde potten.

Over het algemeen hebben kamerplanten 's winters minder water nodig. Wanneer het lichtniveau en de temperatuur dalen, zijn ze minder actief en hebben ze dus minder vocht nodig. Sommige planten, zoals vetplanten en vleesetende planten, houden graag een echte winterrust, waarin ze heel weinig water nodig hebben.

Haal de plant met binnenpot en al uit de sierpot en geef hem water onder een kraan of zet hem in een bak zodat de grond zich kan volzuigen.

“Hoe vaak je een plant water moet geven, hangt af van allerlei factoren, zoals licht, luchtvochtigheid en temperatuur.”

Manieren van water geven

■ Voordat je water geeft, is het belangrijk om de potgrond rond de wortels te controleren, zodat je kunt vaststellen of de plant wel water nodig heeft. Ook al is het oppervlak gortdroog, de potgrond eronder kan nog steeds vochtig genoeg zijn.

■ Gebruik een vochtmeter, je vinger of een houten eetstokje om vast te stellen hoe nat de potgrond nog is. Als de potgrond rond de wortels droog is, is het tijd om water te geven.

■ De meeste kamerplanten kunnen tegen kraanwater, maar met regenwater bespaar je op je waterrekening en help je het milieu. Bovendien bevat regenwater minder mineralen die de wortels kunnen beschadigen, dus is het beter voor je planten. Zet een emmer buiten of plaats zo mogelijk een regenton. Zorg er alleen voor dat het water op kamertemperatuur is voordat je het aan je kamerplanten geeft.

■ Hoewel het verleidelijk is om water op de potgrond te gieten terwijl de planten op hun eigen plek staan, is het op die manier lastig om de hele wortelkruit goed te bevochtigen. Water blijft vaak in een schotel of sierpot staan, wat leidt tot wortelrot. Het is effectiever om planten zonder sierpot in een gootsteen of plastic bak te zetten en dan veel water op de potgrond te gieten. Laat de plant vervolgens 30-60 minuten staan, zodat de grond zich kan volzuigen. Tot slot laat je de pot uitlekken en zet je het geheel weer in de sierpot.

■ Orchideeën water geven is heel simpel: zodra de lichtgroene wortels een zilverschadige gloed krijgen, zet je de pot een of twee minuten onder een zacht stromende kraan. Laat de pot daarna goed uitlekken en zet hem weer op zijn plek. Als een orchidee sterk is uitgedroogd, kun je de hierboven beschreven methode met de plastic bak gebruiken.

"Ik heb mijn watergeef-regime flink moeten aanpassen, aangezien ik nogal 'van de structuur' ben. Het is even wennen om niet meer op vaste momenten water te geven, maar mijn planten doen het er wel beter op."

De taal van je kamerplant

Lepelplant (*Spathiphyllum wallisii*)

1 Als de pot bij het optillen ongebruikelijk licht aanvoelt, dan is dat een duidelijk teken dat de plant dorst heeft.

2 Groeit de plant niet of nauwelijks en laat hij zijn bloemen voortijdig vallen, dan heeft hij watergebrek.

3 De bladeren van planten die te vaak uitdrogen, krijgen bruine randen en punten, of krullen naar binnen.

4 Als het water meteen uit de drainagegaatjes stroomt en niet of nauwelijks wordt geabsorbeerd, dan moet je controleren of de wortels nog genoeg ruimte in de pot hebben.

5 Verwelkte bladeren en bloemen kunnen wijzen op watertekort, maar controleer eerst de potgrond. Het kan namelijk ook betekenen dat de grond te nat is.

"Bekijk je plant goed, en je krijgt al veel aanwijzingen voor wat hij nodig heeft."

VOLGENDE MAAND Alles over de bemesting van kamerplanten, inclusief hoe vaak en wanneer.

Aan de slag met

Gardeners' World magazine

Gardeners' World Scheurkalender 2025

- Vol tips, verse inspiratie en handige checklists
- 365 dagen iets te doen in de tuin
- Elk weekend een heerlijke weekendklus

**Ook
leuk als
cadeau!**

Bestel nu voor 17,⁵⁰ via
www.gardenersworldmagazine.nl/scheurkalender

Scan de
QR-code
voor meer
informatie

Lathyrus wordt al jaren gekweekt, dus er zijn talloze variëteiten met elk hun eigen kenmerken.

FOTO: PAUL DEBOIS

Anne: Kijk voor zaden ook vooral even bij duurzame kwekers: Plukatelier, Bloem en Oogst, Do it Yourself, Zaden uit Zalk en Kwekerij Kweek. Die laatste heeft ook nog een hele leuke mini-variant: 'Villa Roma Raspberry'.

De grote lathyrus-test

Ben je vergeten in het najaar lathyrus te zaaien? Geen nood, want vanaf februari kan het ook. Om je op weg te helpen presenteren we hier de zes beste soorten voor een heerlijk, kleurige en geurige zomer.

Iedereen kan lathyrus kweken. En waarom zou je het laten, gezien hun elegante vorm, hun delicate kleuren en hun heerlijke parfum, zowel in de tuin als op vaas? Maar wat zijn de beste soorten en wat is de beste manier om ze te kweken?

Er zijn letterlijk honderden verschillende soorten lathyrus, ofwel pronkerwt. Sommige zijn er al sinds de 18e eeuw, terwijl andere er pas sinds een paar jaar zijn. De beste manier om ze te beoordelen is door ze naast elkaar te kweken, onder dezelfde omstandigheden, de een met de

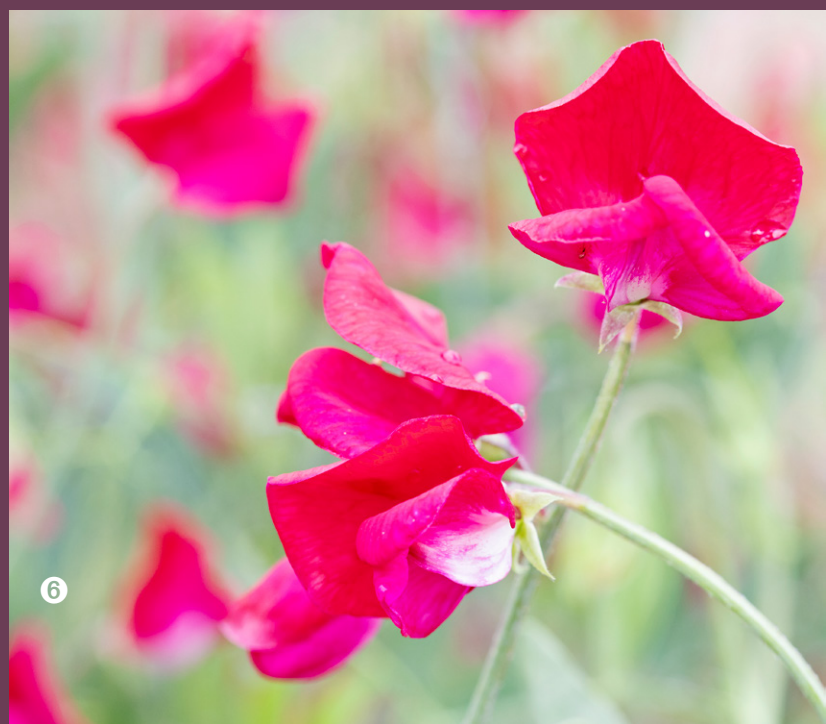
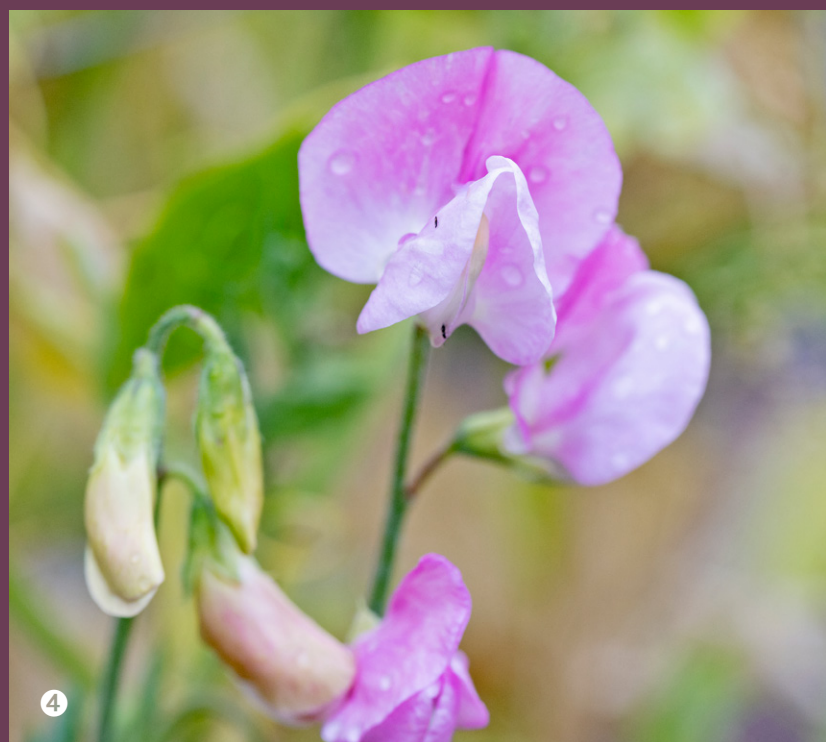
ander te vergelijken, en de pareltjes eruit te pikken.

De Britse tuindersvereniging RHS (Royal Horticultural Society) kweekte 70 variëteiten, allemaal gekozen uit die klassieke types: grootbloemige variëteiten met eenvoudige bloemen zonder franje.

De zaden werden in de herfst gezaaid en weer in de lente en ze werden gekweekt zonder veel regelmatige verzorging, afgezien van koppen, water geven en aanbinden wanneer dat nodig was. Het is allemaal heel eenvoudig gehouden.

Iedereen kan ze op dezelfde manier kweken en dezelfde spectaculaire resultaten behalen. De lathyruszaadjes zijn groot en gemakkelijk te hanteren, en ze zullen meestal allemaal ontkiemen. Dus waar wacht je nog op?

De planten werden twee zomers lang beoordeeld door een panel van amateur- en professionele specialisten en aan het einde van het proces werden er 17 bekroond met een prijs. Wij selecteerden daar zes van, die in Nederland en België prima te verkrijgen zijn.

1 'Fire and Ice'**Sterk geurend**

De intense combinatie van blauw, roze en wit maakt deze recent geïntroduceerde lathyrus-soort bijzonder aantrekkelijk. Ook zijn geur is onweerstaanbaar.

Geur: 5/5

2 'America'**Mooi patroon**

Helderrode bloemen met mooie, witte strepen, en een iets donkerdere achterkant. Zorgt voor een frisse oppepper van je zomerborders.

Geur: 5/5

3 'Lady Grisel Hamilton'**Al een eeuw favoriet**

Supergeurende, effen lavendelkleurige bloemen met die eenvoudige, klassieke uitstraling. Een catalogus uit 1914 zei hierover: "De beste van deze klasse of in deze kleur".

Scent: 5/5

4 'Prima Donna'**Gouwe ouwe**

Zeer lichtroze, iets donkerder op de achterkant en met een paar vage donkere strepen. Ooit beschouwd als de beste van alle roze bloemen, en nog steeds een ster.

Geur: 4/5

5 'Mrs Collier'**Crèmekleurige klassieker**

Crème bloemknoppen worden bleker naarmate ze ouder worden en vervagen uiteindelijk bijna naar wit. Komt uit eind 19e eeuw en is nog steeds favoriet.

Geur: 5/5

6 'King Edward VII'**Levendige kleur**

De intense, rode kleur valt al van op afstand op. De planten zijn krachtig en goed vertakt en de stengels zijn ongewoon sterk.

Geur: 4/5

Lathyrus

kweektips

■ Zaai zes zaadjes in 12cm-potjes die losjes gevuld zijn met een mengsel van 90% universele potgrond en ongeveer 10% perliet. Laat de zaden niet weken en snipper ze niet. Dek ze heel licht af, druk ze niet aan en geef ze voorzichtig water. Zet onder een stolp, in een koude kas, koude bak of op een beschutte plek buiten; ongeveer 10 °C is ideaal. Bescherm tegen slakken en muizen.

■ Je kunt lathyrus zaaien in november en februari. Pronkerwten passen zich goed aan de weersomstandigheden aan. Houd de zaailingen indien mogelijk beschermd. Knip in januari de in de herfst gezaaide

planten tot de helft terug, nijp in de lente gezaaide planten als ze 7 cm hoog zijn.

■ Verwerk voor het zaaien organisch materiaal door de bodem. Maak steunen in de vorm van een piramide van stokken of een buis van draadgaas en plant ze uit vanaf maart. Wat is beter: zaaien in de herfst of in de lente? Het kan allebei, maar in het voorjaar gezaaide planten zijn makkelijker te verzorgen en worden minder snel opgegeten door muizen. Deze test van de RHS toonde aan dat in het najaar

gezaaide zaden grotere planten produceren, die eerder beginnen te bloeien en het beter doen in lange droge periodes. Het beste advies voor lathyrus is dan ook: als je genoeg ruimte hebt, zaai een beetje in de herfst en meer in de lente. Dit zorgt voor de langst mogelijke bloei.

O.a. te koop bij

- silene.be
- vreeken.nl
- doityourselves.nl
- gardenseeds.nl

“Zaai zowel in de herfst als de lente voor een zo lang mogelijke bloei.”

Zaai meerdere zaadjes, rekening houdend met de grootte van de pot.

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

Deze maand

- 102 Algemene tuintaken**
Composteer je kerstboom en plant sleutelbloemen.
- 106 Bloemen**
Controleer dahliaknollen en neem wortelstekken.
- 108 In de kas**
Beplant een terrarium en fatsoeneer cyclamen.
- 110 Groente en fruit**
Mulch verhoogde bedden en oogst palmkool.

Houd mulch weg bij de boomstam om te voorkomen dat de schors gaat rotten.

Mulch bomen voor een betere voorjaarsgroei

Mulch rond bomen nu de bodem maximaal vochtig is en voordat de bomen in het voorjaar – wanneer ze weer gaan groeien – het water uit de omringende grond opzuigen.

Wied eerst het onkruid rond de stam en geef royaal water als het een tijd niet heeft geregend. Breng daarna een 5-10 cm dikke laag compost, bladaarde of goed verteerde stalmest aan.

Voorkom dat de compost de stam van de boom raakt, want daardoor kan de schors gaan rotten, wat ten koste gaat van het vermogen om water naar de bladeren te vervoeren.

Knot hazelaars

Snoei hazelaars tot op de grond terug en oogst zowel de lange takken als de twijgen bovenin om als plantensteunen te gebruiken. Dit drastische terugsnoeien – laag knotten genoemd – doe je met een snoeizaag.

Zaag de zwaardere takken eerst aan een kant deels in en zaag daarna vanaf de andere kant de tak helemaal door. Dit voorkomt dat het hout splijt onder zijn eigen gewicht.

Wil je dikkere takken, laat dan wat jonge takken staan om komende zomer uit te dijen en oogst die volgend jaar.

Zaag dikkere takken eerst aan een kant in om splijten te voorkomen.

Controleer bollen

Het loof van voorjaarsbollen kan veel eerder verschijnen dan de bloemen, want het speelt een belangrijke rol in de voedselvoorziening van de planten. De bladeren moeten intact blijven om de bloemen te ondersteunen totdat de zomerrust begint.

Markeer de uitlopende bollen met bamboestokken om te voorkomen dat je het loof beschadigt tijdens het onkruid wieden of mulchen van de border.

Verwijder ook zorgvuldig eventuele vaste onkruidplanten, want die zullen de bollen in de weg zitten.

Checklist

- ☐ Pleeg vóór het voorjaar onderhoud aan maaimachines.
- ☐ Zet nieuwe bedden en borders uit.
- ☐ Reinig en slijp snoeigereedschap.
- ☐ Blijf houtige stekken nemen.
- ☐ Repareer plantensteunen en schuttingen als voorbereiding op het nieuwe seizoen.
- ☐ Snoei vijfbladige wingerd.

Zet potten vol bloeiende, vrolijk gekleurde sleutelbloemen in de tuin.

Plant sleutelbloemen in potten

Beplant een pot met bloeiende sleutelbloemen om je veranda op te fleuren. Bloeiende sleutelbloemen kun je de hele winter in kopen en de kleuren, zoals dit lichte geel, vormen een welkome

voorbode voor het naderende voorjaar. Voor een maximaal effect mag je ze tijdelijk opeengepakt in een pot zetten.

Gebruik potgrond met toegevoegde compost, want die

is vochthoudend en dus ideaal voor sleutelbloemen. Druk de potgrond rond de wortelhals aan terwijl je de planten net onder de blaadjes vasthoudt. Geef royaal water.

Graaf onkruid met een tuinvorkje zorgvuldig op om zoveel mogelijk wortels te verwijderen.

Verwijder vaste onkruidplanten uit borders

Graaf vaste onkruidplanten in borders op met een tuinvorkje of -schepje. Ook al vind je ze niet eens zo lelijk, als je ze laat staan ontnemen ze later uitlopende vaste planten de

ruimte. Planten zoals deze paardenbloemen bloeien vroeg en verspreiden hun snel ontkiemende zaadjes door de hele tuin, waardoor ze nog meer moet wieden.

Bovendien lopen in de grond achtergebleven stukjes wortel weer uit, dus graaf zoveel mogelijk wortels op zonder de planten erom heen te verstoren.

STAP VOOR STAP Test de grond

Doe een pH-test om erachter te komen hoe zuur of basisch de grond is. Dit helpt je om de juiste keuzes te maken wat betreft beplanting en bodemverbetering – of je bijvoorbeeld kalk of organisch materiaal moet toevoegen. Test nieuwe delen van de groentetuin en delen waar je stalmest of andere mest hebt aangebracht. Neem monsters op wortelniveau, test elk monster afzonderlijk en schrijf op waar ze vandaan komen.

1

Laat het grondmonster drogen en zeef het. Gebruik het spateltje om het buisje volgens de instructies tot het maatstreepje met grond te vullen.

2

Meng de juiste hoeveelheid bariumsulfaatpoeder door de grond om de gronddeeltjes te reinigen, waardoor het resultaat beter af te lezen is.

3

Voeg de indicatorvloeistof toe en schud die goed door de grond. Vergelijk de kleur met de pH-aflaeskaart.

Verbeter gazon-afwatering

Belucht het gazon door gaten te prikken op plekken waar zich snel plassen vormen en in delen waar de grond door veel heen-en-weer-geloopt verdicht is.

Steek een vork om de 10 cm in de grond of gebruik een gazon-beluchter die pluggen aarde uit de grond trekt.

Heb je zware grond, veeg dan scherp zand in de gaten. Gebruik leem op zanderige grond. Hiermee verbeter je de afwatering en de vruchtbaarheid. Hark afval van het gazon en probeer een tijd niet over het gazon te lopen, zodat het gras zich kan herstellen en kan wortelen.

Maak met een tuinvork drainage-gaten op plekken waar zich plassen vormen.

Kerstbomen kunnen worden verhakseld om te fungeren als mulch of om op de composthoop te gooien.

Composteer je kerstboom

Verhaksel je kerstboom met een speciale machine. Dit apparaat verhakselt de boom tot fijn materiaal dat je als mulch kunt gebruiken, door de composthoop kunt mengen, in een warme compostbak

of zelfs op de bladaardehoop kunt gooien.

Als je geen hakselaar hebt, kun je de dunne takken met een snoeischaar in stukken van 5 cm knippen voor een grove mulch te maken.

Draag handschoenen om je handen tegen de naalden te beschermen.

De dikste takken kun je het beste bij het groenafval gooien of zaag ze in stukken voor een houtstapel voor tuindieren.

Ruim sneeuw van paden, heggen en folietunnels om schade te voorkomen.

Ruim sneeuw

Tussen nu en eind maart is er kans op sneeuw, dus zorg dat je klaar bent om de tuinpaden sneeuwvrij te maken en met scherp zand te bestrooien.

Na een zware sneeuwbuï moeten folietunnels van sneeuw worden ontdaan, omdat ze onder het gewicht kunnen bezwijken. Kassen zijn wat beter bestand tegen het gewicht, maar een dik pak sneeuw kun je er toch beter afvegen.

Dit geldt ook voor heggen. Een dunne laag sneeuw op een heg fungeert als isolatie tegen strenge vorst, maar er moet niet zoveel op liggen dat de heg onder het gewicht opensplijt of bezwijkt.

Checklist

- ☐ Controleer boombanden en maak die losser als ze tegen de schors schuren.
- ☐ Snoei appelbomen om dode, beschadigde en zieke aanwas te verwijderen.
- ☐ Reinig en steriliseer labels, potten en bakken voordat het nieuwe seizoen aanbreekt.
- ☐ Ruim de laatste herfstbladeren op om bladaarde van te maken.
- ☐ Bestel zaden nu je nog volop de keus hebt.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op de speciale uitgave
Het geheim van de kweker

**Vul in en
maak kans!**

Vul het antwoord vóór
21 januari 2025 in op
[www.gardenersworld
magazine.nl/puzzel](http://www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel)

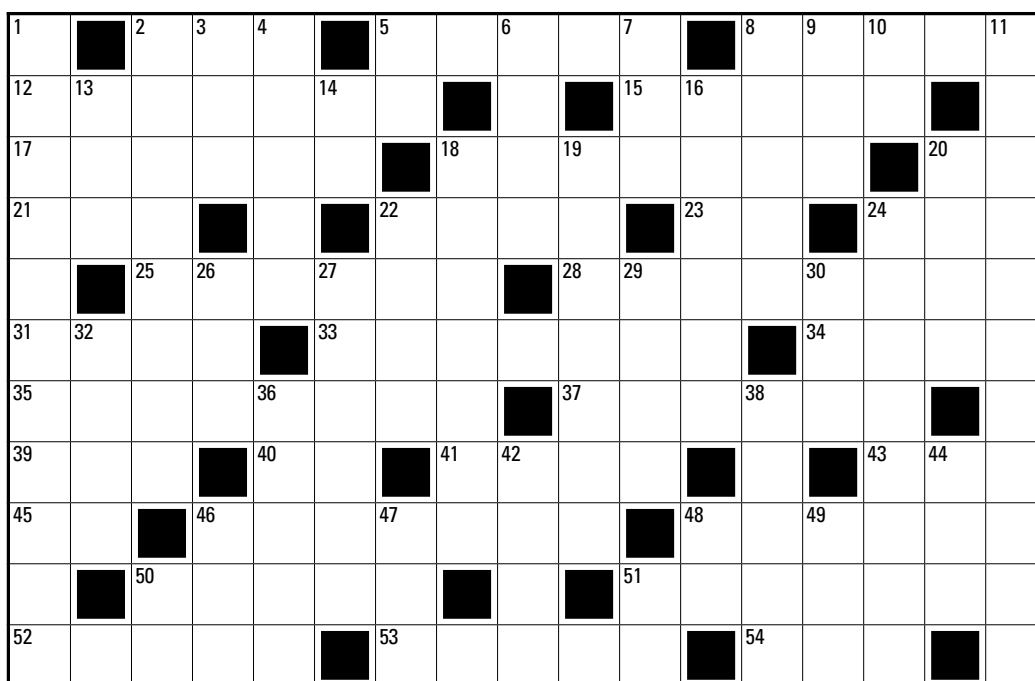
Kruiswoordpuzzel

horizontaal

2 plantje 5 symbool 8 tapijt 12 discipel 15 in elkaar 17 vuil 18 dressing 20 meer dan goed is 21 tijdrekening 22 lang stuk 23 voetbalclub uit Alkmaar 24 laks 25 docent 28 niveau van smeringsvloeistof 31 snelbinder 33 stof 34 plaats in de Verenigde Staten 35 vleeswaar 37 rank 39 knaagdier 40 oude maat 41 tafelgast 43 waagstuk 45 hoewel 46 Zuid-Duitse deelstaat 48 betreffende 50 voegwoord 51 vrouw van adel 52 knuppel 53 loon van militairen 54 akelig.

verticaal

1 dialoog 2 zedenmeester 3 plaats in Noord-Brabant 4 mannelijk dier 5 theelepel (afk.) 6 lichaamsdeel 7 muurholte 8 verkiezing 9 schoolopgave 10 plus 11 kleine fanfareband 13 ribbenstoot 14 kluitenbreker 16 handwerken 18 amusement 19 aan lichaamsbeweging doen 20 gaard 22 lijst 24 cursus 26 stek 27 kroonprinses 29 snaarinstrument 30 pluspunt 32 mast 36 bijwoord 38 stijl 42 keukengerei 44 in orde 46 platvis 47 kunstproduct 48 dierengeluid 49 hemellichaam 50 aldus 51 voorzetsel.

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

23	13	35	54	9	46	28	44	33
----	----	----	----	---	----	----	----	----

WIN!

Het geheim van de kweker

Wie anders dan de kweker die een plant vermeerderd, weet alles van een plant? Hoe je zaait, stekt, combineert, welke plant die barre of natte winter wel overleeft en welke in de zomer altijd overdekt is met bijen? De kweker weet het. In deze uitgave zijn de kennis en tips van kwekers gebundeld. Het leuke is dat iedere kweker compleet anders is. Wat ze delen is passie en een duurzame, ambachtelijke werkwijze. Hun benadering loopt soms uiteen, wat heel erg leuk is om te lezen. Wij hopen dat zoveel mogelijk mensen kwekerijen steeds beter gaan vinden, en lekker op pad gaan, of beter nog, ieder weekendje weg aangrijpen om ook even een kwekerij aan te doen.

STAP VOOR STAP

Zaai lathyrus

Zaai lathyrus en kweek de zaailingen zonder warmte op in een koude bak, in een onverwarmde kas of op een vensterbank. In het voorjaar zijn ze sterk genoeg om buiten te planten, waar ze de hele zomer zullen bloeien.

1

Week de zaden een nacht lang op een warme plek binnenshuis, op vochtig keukenpapier of vermiculiet. Leg er een deksel overheen zodat ze niet uitdrogen.

2

Zaai de zaden 2,5 cm diep in diepe potten met turfrijke universele potgrond. Je kunt ook afzonderlijke zaden in 9cm-potten zaaien, zodat je de zaailingen later niet hoeft te verpotten.

3

Label elke pot met de naam van de gezaaide variëteit. Het is ook handig om de zaaidatum toe te voegen. Geef royaal water en zet de potten in een koude bak of in een droge, beschutte hoek.

Dood of ziek hout geeft later alleen maar problemen, dus verwijder dat voordat je de rest snoeit.

Snoei leirozen

Snoei leirozen en breng ze in vorm voordat ze over een paar weken gaan uitlopen.

Knip eerst alle beschadigde en dode takken eruit: maak schone sneden vlak boven de afgeplatte, roodbruine

ogen in gezond, groen hout. Vervolgens bind je de sterke, gezonde scheuten die recht omhoog groeien zo horizontaal mogelijk aan. Dit stimuleert de bloei. Tot slot snoei je alle zijscheuten aan de

hoofdtakken terug tot op twee of drie ogen.

Verminder het risico op ziekten door al het snoeiafval en afgefallen blad van vorig jaar op te ruimen.

Checklist

- ☐ Maak een plattegrond waarop je aangeeft wat je dit voorjaar waar wilt planten.
- ☐ Controleer opgeslagen zomerbollen op rotte plekken.
- ☐ Zaai exotische planten, zoals bloemriet en siergember.
- ☐ Verhuis bollen in potten naar de kas om de bloei te versnellen.

Plant leliebollen in potten

Neem een diepe pot om een paar zomerbloeiende leliebollen in te planten.

Wil je meerdere bollen planten, dan moet de pot groot genoeg zijn om 5 cm ruimte tussen de bollen te laten. Voor een enkele bol moet de diameter van de pot ongeveer twee keer zo groot zijn als die van de bol.

Vul de pot met een mengsel van compost en turfrijke potgrond. Voedingsrijke, goed drainerende grond is de sleutel tot succes. Plant de bollen net zo

Lelies hebben een hekel aan nat winterweer, zet de potten daarom op een enigszins beschutte plek.

diep als ze hoog zijn. Geef water en zet de pot op blokjes voor een goede waterafvoer.

Vorstschade ontstaat wanneer de ochtendzon de bevroren bloemblaadjes beschijnt.

Bescherm camelia's tegen vorst

Eén nachtvorst is genoeg om cameliabloemen te reduceren tot bruine, verschroeide vodjes. Bescherm ze dus met vliesdoek wanneer er vorst wordt voorspeld. De plant zelf is heel winterhard, maar de bloemen zijn kwetsbaar, vooral

de exemplaren aan de noord- en oostzijde van de struik.

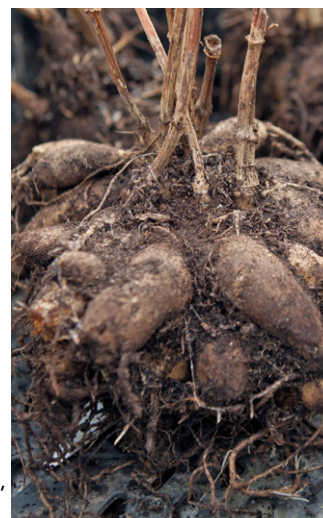
Bedek de delen van de plant die aan de ergste kou blootstaan met vliesdoek, dat je met wasknijpers vastzet (en ook gemakkelijk kunt weghalen).

Controleer dahliaknollen op rot

Rot kan zich snel verspreiden over opgeslagen wortelknollen van dahlia's. Om problemen te voorkomen, moet je ze dus halverwege de winter controleren.

Borstel het vuil van de knollen en onderzoek ze grondig, vooral waar de knollen elkaar raken. Ze moeten stevig aanvoelen. Bekijk ook de onderkant, want vocht zakt naar beneden.

Als je tekenen van schimmelziekte ziet, dan breek je de betreffende knol van de kluit af of gooi je zo nodig de hele kluit weg. Zijn ze schoon, dan stop je ze weer in de potgrond. Heb je rot ontdekt, dan moet je de potgrond vervangen met nieuwe.

Overtollige aarde op de wortelknollen houdt te veel vocht vast.

STAP VOOR STAP Wortelstekken nemen

1

2

3

4

Neem een paar wortelstekken nu de planten nog in rust zijn. Je kunt niet van alle plantensoorten wortelstekken nemen, dus informeer je voordat je aan de slag gaat. Geschikte planten zijn bijvoorbeeld deze sleutelbloemen, maar ook vlambloem, oosterse klapprozen en toorts. De moederplanten kunnen in potten of in borders groeien. Als je de planten na het nemen van de stekken weer in de grond zet, dan zullen ze snel herstellen van het verlies van een paar wortels.

- 1** Selecteer de dikste wortels en snijd die in stukken van ongeveer 3 cm. Kerf de onderkant in voordat je ze neerlegt, zodat je weet welke kant boven is.
- 2** Neem een pot die groot genoeg is om de stekken met wat tussenruimte langs de rand te planten. Steek ze met behulp van een verspeenstokje in grove potgrond totdat alleen het topje zichtbaar is.
- 3** Bestrooi het oppervlak met een laagje plantenkorrels om de topjes te bedekken. Hierdoor wordt water snel afgevoerd en zullen de stekken niet te nat worden.
- 4** Label de pot, geef een beetje water en zet de pot buiten op een plek die beschermt is tegen regen. Een koude bak is ideaal. Geef de stekken in het voorjaar nog wat water zodra ze uitlopen.

STAP VOOR STAP Een terrarium beplanten

Beplant een glazen pot met tropische planten of cactussen om een terrarium te maken. Tropische planten hebben een deksel nodig om de luchtvochtigheid te handhaven. Cactussen en vetplanten hebben het liefste een grote opening zonder deksel. Kies planten op basis van de grootte van de pot. De gekleurde bladeren van een mozaïekplantje of stippenplant staan prachtig en ook varens houden van de vochtige lucht.

1 Strooi een 5 cm dikke laag grind, kiezels of glazen knikkers op de bodem van de pot. Schud met de pot voor een gelijkmatige verdeling van deze drainagelaag.

2 Gebruik een goed drainerend mengsel van potgrond, compost, actieve kool en scherp zand. Voeg wat turfrijke potgrond toe als het mengsel te compact is. Ontdoe de planten van lange wortels en laat ze vervolgens met behulp van eetstokjes of een lange lepel in de pot zakken.

3 Druk de planten in de potgrond met de lepel. Gooi wat plukjes veenmos in de pot en duw die voorzichtig tussen de planten. Het mos vormt een vochtige mulchlaag.

4 Gebruik een gieter met een smalle tuit om wat warm regenwater in de pot te sprenkelen. Doe dit heel geleidelijk, beetje bij beetje, want de mulch en potgrond moeten zich volzuigen, maar er mag niet te veel water in de kiezellaag zakken. Benevel de planten af en toe om de luchtvochtigheid rond de planten hoog te houden.

1

2

3

4

Desinfecteren en reinigen van je kas

Maak alle hoeken en kieren schoon om overwinterend ongedierte te verwijderen.

Bescherm je voorjaarszaailingen door planken en stellingen schoon te maken en te ontdoen van schimmelsporen en insecten die in de koudere maanden hun toevlucht tot de kas nemen. Een grote emmer met warm water en een gewoon schoonmaakmiddel is voldoende, maar een speciaal desinfectiemiddel voor de tuinbouw is nog effectiever.

Veeg met een borstel eerst plantenresten en potgrond weg. Maak ook de kieren goed schoon. Neem daarna de oppervlakken af met een vochtige doek. Sproei een oplossing met desinfectiemiddel in de kieren en voegen, zodat die echt goed schoon worden.

10
MINUTEN
OVER

Veeg de condens van glas en andere oppervlakken. Het zorgvuldig droog houden van de kas verkleint het risico op serieuze schimmelproblemen. Je kunt ook ramen of roosters openzetten om ongewenste condens te verminderen.

Draai sla voor gelijkmatig licht

Draai potten met pluksla regelmatig, zodat de planten gelijkmatig omhoog groeien. Doe dit zo mogelijk dagelijks, want de planten richten zich al binnen een paar uur naar het licht.

Het is bijna onmogelijk om in deze tijd van het jaar gelijkmatig licht in de kas te hebben – tenzij je aanvullende lampen gebruikt – dus met dit klusje voorkom je dat sla spichtig wordt en een kant op groeit.

Je hoeft de planten 's winters niet te bemesten. Geef alleen af en toe water en pluk steeds de buitenste bladeren, dan blijven de planten groeien.

Zonder regelmatig keren groeit sla 's winters zuidwaarts – richting het winterse licht.

Checklist

- ☐ Zaai perkplanten, zoals pelargoniums en begonia's.
- ☐ Kweek uien op uit zaad.
- ☐ Laat vroege pootaardappelen voorkiemen: leg ze in bakken of eierdozen en zet die binnen voor een raam.
- ☐ Nijp de toppen van in het najaar gezaaide lathyrus uit voor een bossige groei.
- ☐ Sproei een smeermiddel op scharnieren en geleiders, dan blijft de deur soepel opengaan.

Een maximum-minimumthermometer is handig om wisselende temperaturen te meten.

Controleer de temperatuur

Lees in de kas elke dag de thermometer af om te controleren of de dag- en nachttemperaturen sterk wisselen.

Een maximum-minimumthermometer geeft je de hoogste en laagste temperatuur over de afgelopen 24 uur. Als de zon schijnt kan de temperatuur flink oplopen, dus dan kun

je jonge winterharde planten, zoals lathyrus, beter buiten zetten. Of zet de ramen open om de temperatuur te verlagen.

Zie je dat het flink koud wordt, dan heb je wellicht meer isolatiemateriaal nodig of moet je de kwetsbaarste vorstgevoelige planten nog beter inpakken.

Trek vergeelde bladeren eraf, maar doe dat na de bloei niet meer.

Controleer en fatsoeneer cyclamen

Knip vergeelde bladeren van cyclamen af wanneer de planten nog bloeien. Vergeling kan betekenen dat ze te veel of te weinig water krijgen.

De potgrond moet net vochtig zijn, niet drassig of gortdroog. Ook bij temperaturen boven de 15 °C kunnen bladeren vergelen,

dus zet de planten zo nodig op een koelere plek.

Na de bloei is vergelen normaal: de cyclamen sterven bovengronds af voordat ze hun zomerrust ingaan. Laat ze op hun plek staan, zodat de stengelknollen zo lang mogelijk energie kunnen opnemen.

SNELLE OPLOSSINGEN

Verwijder herfstbladeren en rommel uit de goten van de kas, dan lopen ze niet over en kan het regenwater ongehinderd de regentonnen instromen. Dit is een kliederklusje, dus doe waterdichte handschoenen aan. Als je de goten schoonhoudt, zullen er ook minder mos en algen in groeien.

PAS OP VOOR Zieke stekken

Controleer gewortelde stekken op tekenen van schimmelziekten en nijp aangetaste aanwas uit. Als je die laat zitten, zal de ziekte zich heel snel verspreiden, vooral naar de zachtere weefsels. Het belangrijkste is dat de stengel of de centrale knop niet is aangetast. Het is wel normaal dat de onderste bladeren verwelken, dus haal die er sowieso af. Geef stekken niet te veel water totdat ze gaan groeien en laat je niet verleiden om ze vóór het voorjaar te verpotten.

Mulchen verbetert de bodem en onderdrukt de ontkieming van eenjarig onkruid.

Mulch verhoogde bedden

Breng een laag tuincompost of goed verteerde stal mest op je bedden aan om de vruchtbaarheid en bodemstructuur te verbeteren. Je hoeft de mulch niet door de grond te werken, want dat gebeurt in de loop

van het seizoen vanzelf dankzij wormen, loopkevers en je eigen tuinieractiviteiten.

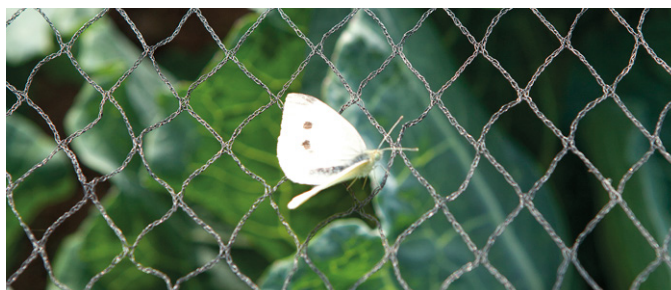
Het grondniveau van verhoogde bedden zakt elk jaar naarmate het organische materiaal erin vergaat. Dit is een natuurlijk

proces dat zelfs wat warmte genereert voor de gewassen die er groeien. De verse compost geeft geleidelijk voedingsstoffen af, geeft dichte kleigrond een opener structuur en verbetert de vochthoudendheid.

TIP

Knoflook heeft een hekel aan koude, natte grond. Heb je slecht drainerende grond, dan moet je de tenen in modules planten. Vul een paar kweektrays met turf-vrije universele potgrond, splits de knoflookbol en duw in elke module één teen helemaal de grond in. Bedek de tenen met meer potgrond, geef royaal water, label de bakken en zet ze in een koude bak of beschutte plek buiten.

Gebruik fijnmazige netten om duiven en vlinders te weren.

Controleer netten over koolplanten

Zorg ervoor dat de netten over koolplanten goed afsluiten.

Kool is een van de weinige groenten die je kunt blijven oogsten gedurende de 'hongerkloof' – de periode voordat voorjaarsgroenten oogstrijp zijn – maar duiven doen er in deze tijd van het jaar alles aan om erbij te

komen, omdat er weinig anders te eten valt. Ze landen op de grond en lopen als het even kan gewoon onder de netten door. Zorg er daarom voor dat de planten helemaal zijn afgedekt met netten over een frame dat hoog genoeg is om de planten tot volle wasdom te laten komen.

Graaf tijdens een droge periode – dat is beter voor de grond en gemakkelijker.

Graaf wortelknollen van aardperen op

De wortelknollen van aardpeer zullen nu lekker dik zijn en dankzij de vorst een betere smaak hebben. Binnenkort begint het nieuwe groeiseizoen, dus dit is de tijd om ze te oogsten. Je kunt er een paar in de grond laten zitten, maar markeer de plek om te voorkomen dat je daar in het voorjaar andere gewassen plant of zaait.

Als je volgend jaar geen aardperen wilt, haal ze er dan allemaal uit, want ze kunnen de moestuin snel overnemen. Het is zo goed als zeker dat er in het voorjaar nog jonge planten opkomen. Haal die dan ook weg.

Checklist

- ☐ Snoei herfstframbozen tot de grond terug.
- ☐ Aard spruiten aan of ondersteun ze om te voorkomen dat ze bij harde wind heen en weer zwaaien.
- ☐ Ga door met het planten van fruitbomen en -struiken, tenzij de grond bevroren of drassig is.
- ☐ Plant nieuwe rabarber of splits oude planten om ze nieuwe groeikracht te geven.
- ☐ Oogst preien en druk de grond rond de achterblijvers goed aan.

Oogst palmkool

Blijf palmkool plukken. Til eventuele netten van de planten en pluk de bladeren van onderaf.

Vanuit de top blijft de plant jonge bladeren produceren, maar wanneer dat minder

wordt, kun je de hele top oogsten. Dit stimuleert de groei van zijscheuten. Die zijscheuten oogst je wanneer ze ongeveer 15 cm lang zijn, dan zijn ze net zo mals als de jongste bladeren.

Als je toch bezig bent, verwijder dan meteen de oudste, vergeelde bladeren om de planten te fatsoeneren, de luchtcirculatie te verbeteren en eventuele overwinterende witte vlieg af te voeren.

Pluk van onderaf, waardoor de plant zijn energie kan aanwenden om bovenin verse bladeren te produceren.

STAP VOOR STAP Grondverwarmende folie aanbrengen

Dek zaaibedden af met transparante folie, dan zijn ze een paar weken eerder zaaiklaar dan de rest van de grond. Dit verhoogt de bodemtemperatuur en onderdrukt onkruid. Glas is verreweg het beste materiaal om stralingswarmte te vangen, maar transparante folie van oude verpakkingen doet het ook goed. Het voorkomt ook dat de grond drassig wordt, dus wanneer je het folie eraf haalt, zal de grond mooi kruimelig zijn.

Hark de grond tot een los, egaal oppervlak. Hierdoor zullen zich geen plassen vormen en hoeft je straks voor het zaaien weinig meer te doen.

Leg op een kant van het folie bakstenen en trek het strak over de grond. Veranker dan de tegenoverliggende kant met bakstenen en tot slot de zijkanalen.

Leg snoeihout neer om dieren te weren.

Bescherm knoflook

Maak het vogels lastig om in de moestuin te landen en knoflooktenen uit de grond te trekken: verspreid wat snoeihout over het bed. Hoe meer doorns ze hebben, hoe beter.

Een net werkt net zo goed, maar snoeihout is effectief, goedkoop en natuurlijk. Het ontmoedigt zelfs katten om in je zaaibedden te graven.

Wanneer alles volop groeit, kun je het snoeihout versnipperen of in kleine stukjes knippen en op de composthoop gooien.

Volgende maand

- ☐ Geef blauwereggen een laatste snoeibeurt voordat hij weer gaat groeien.
- ☐ Snoei bladverliezende grassen terug om ruimte te maken voor nieuwe aanwas.
- ☐ Zaaï tuinbonen binnen voor een vroege oogst.
- ☐ Snoei overwinterde fuchsia's en ga ze weer meer water te geven.

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

[www.gardenersworldmagazine.nl/
contact](http://www.gardenersworldmagazine.nl/contact)

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen? Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Telefoon

We zijn er maandag tot en met vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.
+31 (0)24-2027 827

E-mail

Stel je vraag per e-mail aan een van onze service medewerkers.
[klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl](mailto:klantenservice@gardenersworldmagazine.nl)

ABONNEMENTSINFORMATIE Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 72,50 en in België € 75,50 (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

BBC

Gardeners' World

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Hoofdredacteur Anne Wiegers

Redactie Lizanne Croonen, Iona van den Dries, Jos Heijmans en Govert de Jong

Met medewerking van Berthe Bogers, Milly Born, Kwekerij Kleikracht, Jaap Molenaar (De Bijenstichting), Arjan Vernhout (NL Bloeit!) en redactie Gardeners' World UK

Art Direction Nick Groenewold

Vormgeving Mylène Nales, Tom Gerrits, Lisanne Cobussen, Susan Gerbrands-Derksen, Ferry Dorrestein en Ellen Willemsen

Sales Gavin Woesthoff +31 (0)6 20509854
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing Anouk Tolboom +31 (0)24 2404595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij Senefelder Misset Doetinchem B.V.

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie? redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl of het onderstaande adres o.v.v. redactie Gardeners' World Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

F&L Media

COPYRIGHT Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vernieuwvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World
Managing Director - Catriona Bolger
Head of Content - Kevin Smith

Immediate Media Co Ltd
Chairman - Martin Weiss
CEO - Tom Bureau
Director of International Licensing and
Syndication - Tim Hudson
International Partners Manager -
Molly Hope-Seton

BBC Studios, UK Publishing
Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and
Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products -
Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbci.com

Kweekgids

januari

Binnen zaaien	
Buiten planten/zaaien	
Oogsten	

Begin het nieuwe jaar goed met zaaien en planten van gezonde groenten en fruit.

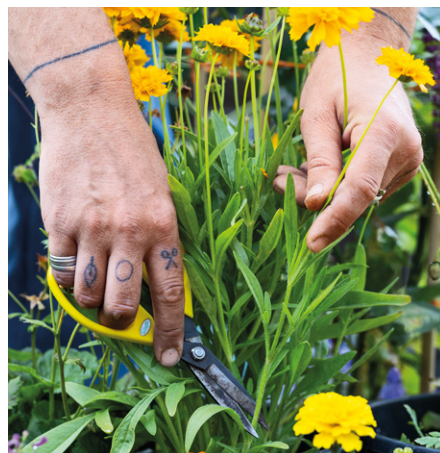
De beste keuzes voor december		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Aubergines Laag in calorieën en rijk aan vezels. De donkere schil bevat een fytochemische stof die kan helpen om de hersenen scherp te houden.												
	Tips Begin vroeg met aubergines, want ze hebben een lang groeiseizoen nodig. Voor de beste oogst bewaar je ze in een verwarmde kas. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 75 cm tussen rijen												
	Bloemkool Bloemkool levert selenium en vitamine C en kan het immuunsysteem versterken. Niet te lang koken voor maximale voordelen.												
	Tips Zaai binnenshuis in een modulaire bak gevuld met multifunctionele universele potgrond. Uitplanten in maart in de (moes)tuin. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
	Bladsla Verfrissende salades zijn een traktatie in de winter en bieden een feest van voedingsstoffen, waaronder calcium en magnesium.												
	Tips Kweek babyleaf-sla in potten in een kas of op een zonnige vensterbank gedurende de winter. Zaai regelmatig kleine partijen. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Bosbessen Deze heerlijke kleine bessen hebben een van de hoogste gehalten aan antioxidanten, vitamine C, vitamine K en vezels.												
	Tips Plant in zure grond of in potten met zure potgrond. Geef regelmatig (regen)water. Planten ↓ zelfde diepte als in pot Afstand ↔ 1,5 m uit elkaar ↗ 1.5m tussen rijen												
	Loganbessen Deze kruising van framboos en zwarte bes levert kalium, magnesium en calcium en zijn een gezonde keuze.												
	Tips Leid de doornige stengels langs horizontale draden aan een hek of muur in de zon. Snoei oude stengels na de vruchtzetting weg. Planten ↓ zelfde diepte als in de pot Afstand ↔ 3 m uit elkaar ↗ 3 m tussen rijen												
	Mizuna Dit milde Japanse mosterdblad voegt pit toe aan salades of kan worden gekookt zoals spinazie. Het is een bron van vitamine C, foliumzuur en ijzer.												
	Tips Zaai binnenshuis en plant buiten uit vanaf maart. Goed water geven, anders kunnen de planten gaan doorschieten. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 20 cm tussen rijen												
	Moerbeien Net als bosbessen (hierboven) zijn deze aromatische vruchten rijk aan heilzame anthocyanen, die de leverfunctie kunnen helpen ondersteunen.												
	Tips Plant op een zonnige, open plek met goed drainerende grond. Het duurt een aantal jaar voordat ze gaan bloeien, maar het wachten is het waard. Planten ↓ zelfde diepte als in de pot Afstand ↔ 5 m uit elkaar												
	Prei Het groene deel van de stengel levert vier keer zoveel fytonutriënten, dus gebruik de hele prei.												
	Tips De beste resultaten krijg je met binnen zaaien in modules en dan uitplanten in diepe gaten. Zaaien ↓ 5mm diep, transplant to 15 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Sjalotten Sjalotten kunnen helpen om de bloedsomloop te verbeteren, de gezondheid van het hart te bevorderen en seizoensgebonden allergieën te verminderen.												
	Tips Houd gewassen onkruidvrij. Plant op een grotere afstand dan uien, omdat ze een trosje van bollen vormen. Planten ↓ topje net boven de grond Afstand ↔ 20 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Witte aalbessen Zoeter dan hun zwarte en rode neefjes en rijk aan vitamine C. Laat de steeltjes eraan zitten om de houdbaarheid te verlengen.												
	Tips Plant in de volle zon voor de beste oogst. Ze groeien ook in halfschaduw, maar de vruchten komen later en zijn minder zoet. Planten ↓ 5 cm dieper dan in de pot Afstand ↔ 1,5 m uit elkaar ↗ 1,5 m tussen rijen												

Volgende maand

Het
februari-nummer
ligt vanaf
21 januari
in de winkel.

Planten voor bestuivers

Monty laat zien welke planten hij voor bestuivers in de tuin zet.

Of je nu veel of weinig ruimte hebt:
overal kun je plukbloemen kweken.

Snoei je rozen in vorm met de tips van
Frances Tophill.

Altijd succes met onze adviezen voor
planten met kale wortels.

FOTO'S: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE; NEIL HEPWORTH

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave
van Gardener's World automatisch in je brievenbus.

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo
of bel gratis naar +31 (0)24 2027 827

KUPERS TUINREIZEN

Al 38 jaar
dé tuinreizen
specialist!

De Kupers Tuinreizen
brochure 2025 is uit!

Bestel de reisbrochure GRATIS op onze website:
www.kuperstuinreizen.nl of bel 045 8200 908

HENCHMAN®

DÉ ULTIEME TUINLADDER

Ongelijke grond, verschillende hoogtes en een combinatie van zachte en harde bodem: de tuin heeft verschillende uitdagingen waar een gewone ladder geen goede oplossing voor heeft.

Een **HENCHMAN Tripod Ladder** is ontworpen om je veilig, stabiel en zelfverzekerd te laten werken. De verhoogde stabiliteit geeft je het vertrouwen om op hoogte te werken en maakt het trimmen van heggen en het snoeien van bomen makkelijk. Als je hem eenmaal hebt, zou je willen dat je hem eerder had aangeschaft.

Door het lichtgewicht ontwerp van de **HENCHMAN Tripod Ladder** is het prettig om hem te tillen en te gebruiken – perfect voor de lastig bereikbare klusjes in je tuin en in huis.

1. VEILIG WERKEN

Elk van de drie poten kan individueel versteld worden voor complete stabiliteit op ongelijke ondergronden.

2. COMFORTABEL WERKEN

De ingebouwde platformtrede en hoge leuning zorgen ervoor dat je makkelijk handsfree kunt werken.

3. ZELFVERZEKERD WERKEN

De klauwvormige voeten van de ladder zorgen voor extra stabiliteit op zachte ondergronden. De gratis rubberen voetjes houden je stabiel op harde ondergronden, zowel binnen als buiten.

PRIJZEN V.A. € 349 . MATEN 1,8 - 4,8 M
GRATIS VERZENDING . 5 JAAR GARANTIE

"Kwalitatief hoogwaardige producten die ervoor zorgen dat je met vertrouwen werkt op hoogtes!" Daniel. G

4,9

Op basis van meer dan 3000 reviews in het VK

DE ONGEËVENAARDE
VEILIGHEIDSKENMERKEN
VAN DE HENCHMAN
TRIPOD LADDER ZIJN
ONDER MEER:

2,4 M
3 VERSTELBARE
POTEN

Krijg 5%
korting met de
code NL01GW25

NEEM ZELF EEN KIJKJE!
Scan de QR-code om meer te weten
te komen over alle HENCHMAN-ladders

BESTELLEN OF MEER INFORMATIE:

www.henchman.nl